

Foreword

This booklet has largely been accomplished, insofar as it *is* accomplished, to satisfy my own curiosity. I have long been fascinated by the variety of human languages and how, even within the narrow confines of Indo-European, different languages effect the same things by very different means.

Learning other languages is not simply, or not only, using *different* words to express the same thing; it also alerts one to the possibility of thinking different thoughts. How did other languages come about? Was there originally one language from which the others are derived? Discovering that someone had taken the story in Genesis chapter 11 and explored it to the extent of a book I found very intriguing; so much so, that I determined to explore the book for myself.

Acknowledgements

One of the objects of these notes (apart from satisfying my own curiosity) was to enable ἐροῦμεν students to understand and translate this text *for themselves*.

I would like to express my thanks to many people but especially to Bishop Andrew Shergold for all his encouragement and useful guidance and to my students who graciously used these notes and made many useful and constructive comments and suggestions.

Table of Contents

Foreword.....	i
Acknowledgements	i
Table of Contents	ii
1. Introduction.....	1
1.1 Sources for the text of De Confusione Linguae	1
1.1.1 Manuscripts.....	1
1.1.2 Printed Editions	1
1.1.3 Notes on Cohn and Wendland's edition.....	1
1.1.4 A note on the text.....	2
1.2 Outline of the book.....	2
1.3 Bibliography.....	2
2. Greek Text	5
2.1 Introduction to the text	5
2.2 Βίβλος Α.....	5
2.3 Βίβλος Β.....	5
2.4 Βίβλος Γ	6
2.5 Βίβλος Δ.....	6
2.6 Βίβλος Ε.....	6
2.7 Βίβλος ς.....	7
2.8 Βίβλος Ζ.....	7
2.9 Βίβλος Η.....	7
2.10 Βίβλος Θ	8
2.11 Βίβλος Ι.....	8
2.12 Βίβλος ΙΑ.....	8
2.13 Βίβλος ΙΒ.....	9
2.14 Βίβλος ΙΓ	9
2.15 Βίβλος ΙΔ.....	10
2.16 Βίβλος ΙΕ	10
2.17 Βίβλος ΙϚ	11
2.18 Βίβλος ΙΖ.....	11
2.19 Βίβλος ΙΗ.....	12
2.20 Βίβλος ΙΘ.....	12
2.21 Βίβλος Κ.....	12
2.22 Βίβλος ΚΑ	13
2.23 Βίβλος ΚΒ	13
2.24 Βίβλος ΚΓ.....	14
2.25 Βίβλος ΚΔ	14
2.26 Βίβλος ΚΕ.....	15
2.27 Βίβλος ΚϚ	15
2.28 Βίβλος ΚΖ.....	16
2.29 Βίβλος ΚΗ	16
2.30 Βίβλος ΚΘ	17
2.31 Βίβλος Λ.....	17
2.32 Βίβλος ΛΑ	18
2.33 Βίβλος ΛΒ	18
2.34 Βίβλος ΛΓ.....	18
2.35 Βίβλος ΛΔ	19
2.36 Βίβλος ΛΕ.....	19
2.37 Βίβλος ΛϚ	19
2.38 Βίβλος ΛΖ.....	20
2.39 Βίβλος ΛΗ.....	20

3. Latin Translation	23
3.1 Caput I.....	23
3.2 Caput II.....	23
3.3 Caput III	23
3.4 Caput IV	24
3.5 Caput V	24
3.6 Caput VI.....	24
4. Notes for the Greek text	25
4.1 Βιβλος Α.....	25
4.2 Βιβλος Β.....	25
4.3 Βιβλος Γ	27
4.4 Βιβλος Δ.....	29
4.5 Βιβλος Ε.....	31
4.6 Βιβλος Ζ	32
4.7 Βιβλος Ζ.....	34
4.8 Βιβλος Η.....	36
4.9 Βιβλος Θ.....	37
4.10 Βιβλος Ι.....	39
4.11 Βιβλος ΙΑ.....	41
4.12 Βιβλος ΙΒ.....	42
4.13 Βιβλος ΙΓ	44
4.14 Βιβλος ΙΔ.....	48
4.15 Βιβλος ΙΕ.....	49
4.16 Βιβλος ΙΖ	51
4.17 Βιβλος ΙΖ.....	53
4.18 Βιβλος ΙΗ.....	55
4.19 Βιβλος ΙΘ.....	56
4.20 Βιβλος Κ.....	58
4.21 Βιβλος ΚΑ	60
4.22 Βιβλος ΚΒ	60
4.23 Βιβλος ΚΓ.....	63
4.24 Βιβλος ΚΔ	65
4.25 Βιβλος ΚΕ.....	67
4.26 Βιβλος ΚΖ	68
4.27 Βιβλος ΚΖ.....	70
4.28 Βιβλος ΚΗ.....	72
4.29 Βιβλος ΚΘ	74
4.30 Βιβλος Λ.....	76
4.31 Βιβλος ΛΑ	77
4.32 Βιβλος ΛΒ	79
4.33 Βιβλος ΛΓ.....	81
4.34 Βιβλος ΛΔ	82
4.35 Βιβλος ΛΕ.....	83
4.36 Βιβλος ΛΖ	84
4.37 Βιβλος ΛΖ.....	85
4.38 Βιβλος ΚΗ.....	88
5. Translation.....	92
5.1 Βίβλος Α.....	92
5.2 Βίβλος Β.....	92
5.3 Βίβλος Γ	92
5.4 Βίβλος Δ.....	92
5.5 Βίβλος Ε.....	92
5.6 Βίβλος Ζ	92

5.7	Βίβλος Ζ.....	92
5.8	Βίβλος Η.....	92
5.9	Βίβλος Θ.....	93
5.10	Βίβλος Ι.....	93
5.11	Βίβλος ΙΑ.....	93
5.12	Βίβλος ΙΒ.....	93
5.13	Βίβλος ΙΓ.....	93
5.14	Βίβλος ΙΔ.....	93
5.15	Βίβλος ΙΕ.....	93
5.16	Βίβλος ΙΣ.....	93
5.17	Βίβλος ΙΖ.....	93
5.18	Βίβλος ΙΗ.....	93
5.19	Βίβλος ΙΘ.....	93
5.20	Βίβλος Κ.....	93
5.21	Βίβλος ΚΑ.....	93
5.22	Βίβλος ΚΒ.....	93
5.23	Βίβλος ΚΓ.....	93
5.24	Βίβλος ΚΔ.....	93
5.25	Βίβλος ΚΕ.....	93
5.26	Βίβλος ΚΣ.....	93
5.27	Βίβλος ΚΖ.....	93
5.28	Βίβλος ΚΗ.....	93
5.29	Βίβλος ΚΘ.....	93
5.30	Βίβλος Λ.....	93
5.31	Βίβλος ΛΑ.....	93
5.32	Βίβλος ΛΒ.....	93
5.33	Βίβλος ΛΓ.....	93
5.34	Βίβλος ΛΔ.....	93
5.35	Βίβλος ΛΕ.....	93
5.36	Βίβλος ΛΣ.....	94
5.37	Βίβλος ΛΖ.....	94
5.38	Βίβλος ΛΗ.....	94
6.	Commentary.....	95
6.1	Βίβλος Α.....	95
6.2	Βίβλος Β.....	95
6.3	Βίβλος Γ.....	95
6.4	Βίβλος Δ.....	95
6.5	Βίβλος Ε.....	95
6.6	Βίβλος Σ.....	95
6.7	Βίβλος Ζ.....	95
6.8	Βίβλος Η.....	95
6.9	Βίβλος Θ.....	95
6.10	Βίβλος Ι.....	95
6.11	Βίβλος ΙΑ.....	95
6.12	Βίβλος ΙΒ.....	95
6.13	Βίβλος ΙΓ.....	95
6.14	Βίβλος ΙΔ.....	95
6.15	Βίβλος ΙΕ.....	95
6.16	Βίβλος ΙΣ.....	95
6.17	Βίβλος ΙΖ.....	95
6.18	Βίβλος ΙΗ.....	95
6.19	Βίβλος ΙΘ.....	95
6.20	Βίβλος Κ.....	95
6.21	Βίβλος ΚΑ.....	95

6.22	Βίβλος KB	95
6.23	Βίβλος ΚΓ	95
6.24	Βίβλος ΚΔ	95
6.25	Βίβλος ΚΕ	95
6.26	Βίβλος ΚΖ	95
6.27	Βίβλος ΚΖ	96
6.28	Βίβλος ΚΗ	96
6.29	Βίβλος ΚΘ	96
6.30	Βίβλος Λ	96
6.31	Βίβλος ΛΑ	96
6.32	Βίβλος ΛΒ	96
6.33	Βίβλος ΛΓ	96
6.34	Βίβλος ΛΔ	96
6.35	Βίβλος ΛΕ	96
6.36	Βίβλος ΛΖ	96
6.37	Βίβλος ΛΖ	96
6.38	Βίβλος ΛΗ	96
7.	Critical Notes	98
7.1	Βίβλος Α	98
7.2	Βίβλος Β	98
7.3	Βίβλος Γ	98
7.4	Βίβλος Δ	98
7.5	Βίβλος Ε	98
7.6	Βίβλος Ζ	98
7.7	Βίβλος Ζ	98
8.	Vocabulary Greek - English	100
9.	Vocabulary of Names	101
	Document Control	104

1. Introduction

1.1 Sources for the text of *De Confusione Linguae*

1.1.1 Manuscripts

The information given here about the manuscripts has been derived from the *Prolegomena* printed in Cohn and Wendland. The manuscripts from Philo often contain many of his works; for simplicity, only the ones containing *De Confusione Linguarum* are listed here.

Symbol	Date	Name	Location
F	XV/XVI	Laurentianus LXXXV 10	Firenze
G	XIV	Vaticano-Palatinus gr.248	Vatican
H	XV	Venetian gr. 40	Venezia
L	XVI	Parisinus gr. 433	Paris
P	XIII	Petropolitanus XX Aa 1	St. Petersburg

1.1.2 Printed Editions

There are several more printed editions than the ones listed here, but these are the ones that have been used or to which reference is made in compiling these booklets.

Ref	Author	Title	Publisher	ISBN
	Kirsopp Lake	The Apostolic Fathers (10 vols and 2 supplements)	Loeb Classical Library 1932 – 1939	
	Mangey	Philonis Iudaei opera omnia graece et latine	London, 1742	
	Turnebus	Philonis Iudaei in libros Mosis de mundi opificio, historicos, de legibus	Paris, 1552	
	P. Wendland and Cohn (eds)	Philonis Alexandrini opera quae supersunt, vol. 2.	Reimer, Berlin, 1897	

1.1.3 Notes on Cohn and Wendland's edition

The text and critical notes have been derived from the edition made by Cohn and Wendland and published in Berlin in 1897. Cohn and Wendland derived some of their critical notes and hence their text on previous editions. These are:

- **Mangey**, abbreviated as 'Mang.' in Cohn and Wendland. Thomas Mangey (1688 – 1755) was an English clergyman and scholar who was known for his edition of Philo, published in 2 Volumes in London in 1742. The symbol 'i' marks the page breaks (retained in this text) in Mangey's edition.
- **Turnebus**, abbreviated as 'Turn' in Cohn and Wendland. An edition of Philo published in Paris in 1552.

Cohn and Wendland also mention other editions such as Hoeschelio (1587) and Pfeiffer (1785 - 1792), but the above two are frequently quoted in *De Confusione Linguarum*, which is more relevant here.

1.1.4 A note on the text

This book is itself divided into books, or perhaps more accurately, chapters. The books (or chapters) are numbered consecutively 1 – 38; within each book there is a separate system of numbering which is also sequential numbered 1 – 198. Thus, in the section ‘Notes for the Greek text’ the user will see 1:1, then 2:2, 2:3, 2:4, 2:5, 3:6 and so on. At the time of writing (October 2018) the only Latin version to which I could reasonably have access is that by Mangey which available from Abe books for a modest price (£11), but only book 4.

1.2 Outline of the book

1.3 Bibliography

Ref	Author	Title	Publisher	ISBN
1	Abbott & Mansfield	A Primer of Greek Grammar	Duckworth	0 7156 1258 1
2	Arndt W. F. and Gingrich F. Wilbur	A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature 2 nd Edition	University of Chicago Press	0 226 03932 3
3		Biblia Sacra Vulgata	Deutsche Bibelgesellschaft	978 3 438 05303 9
4	Brown F., Driver S. R. and Briggs C. A.	A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament	Oxford University Press	
5	Goodwin, W. W.	A Greek Grammar	Bristol Classical Press	1853995223 978 1853995224
6	Kennedy B. H.	Kennedy’s Revised Latin Primer	Longman	0 582 36240 7
7	Lampe G. W. H	A Patristic Greek Lexicon	Oxford University Press	978 0 19 864213 8
8	Lewis & Short	A Latin Dictionary	Oxford University Press	978 0 19 864201 5
9	Lewis & Short	Elementary Latin Dictionary	Oxford University Press	978 0 19 910205 1
10	Lejeune, Michel	Précis d’Accentuation Grecque 6ème tirage	Librairie Hachette 1953	
11	Liddell & Scott	Greek-English Lexicon	Oxford University Press	0 19 864226 1
12	Liddell & Scott	Intermediate Greek Lexicon	Oxford University Press	978 0 19 901206 8
13	Marinone, N	All the Greek Verbs	Duckworth	0 7156 1772 9
14	Moule C. F. D.	An Idiom-Book of New Testament Greek 2 nd Edition	Cambridge University Press	
15	Moulton and Geden	Concordance to the Greek New Testament 6 th Edition	T & T Clark	0 567 08571 6

16	Nestle-Aland	Novum Testamentum Graece 28 th Edition	Deutsche Bibelgesellschaft	978 3 438 05156- 1
17	Probert, Philomen	A New Short Guide to the Accentuation of Ancient Greek	Bristol Classical Press 2003	1 8539959 9 1
18	Rahlfs- Hanhart	Septuaginta Editio Altera	Deutsche Bibelgesellschaft	978 3 438 05119 6
19	Roberts, John (Ed.)	Oxford Dictionary of the Classical World	Oxford University Press	978 0 19 280145 6
20	Stelten, Leo F.	Dictionary of Ecclesiastical Latin	Hendrickson	978 1 56563 131 1
21	Souter, Alexander	A Pocket Lexicon to the New Testament	Oxford University Press	
22	Thackeray, Henry St. John	A Grammar of the Old Testament in Greek	Forgotten Books (Reprinted, orig. 1909)	978 1 330 60844 9
23	Zerwyck Maximilian S. J.	Biblical Greek	Scripta Pontificii Instituti Biblici	

2. Greek Text

2.1 Introduction to the text

The text reprinted here is taken from Cohn and Wendland's edition of 1897, Volume 2. The following notes may be useful:

- Occasionally the symbol “i” may be seen between two words, preceded and followed by a space. This indicates the pagination of a Mangey's edition. It does not affect the text at all and there are no critical notes regarding it.
- Cohn and Wendland included Biblical references in brackets. In this book, these biblical quotations are shown in **bold**; please refer to the notes in section 3. Philo used the LXX for his Old Testament quotes; occasionally there are some differences between Philo and the LXX; where there is a difference the quotation from the LXX (as derived from Rahlfs-Hanhart) is shown in the notes.
- Philo also quoted other writers. There are also shown in bold, and, where I have been able to determine the reference, this is also shown in the notes. Where available, these have also been checked with the latest Oxford Classical Text edition or other editions (Teubner, Loeb or Budé).
- Sometimes (fortunately this does not happen often) the text from Cohn and Wendland shows ‘***’, indicating a lacuna or some other defect. I have used the critical notes from Cohn and Wendland to remedy this as much as possible.

2.2 Βίβλος Α

¹ Περὶ μὲν δὴ τούτων ἀρκέσει τὰ εἰρημένα. σκεπτέον δὲ ἐξῆς οὐ παρέργως, ἃ περὶ τῆς τῶν διαλέκτων συγχύσεως φιλοσοφεῖ· λέγει γὰρ ὧδε· **καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ ἀνατολῶν, εὗρον πεδίον ἐν τῇ γῇ Σενὰρ καὶ κατώκησαν ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ἄνθρωπος τῷ πλησίον· δεῦτε πλινθεύσωμεν πλίνθους καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρί. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον, καὶ ἄσφαλτος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. καὶ εἶπον· δεῦτε οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ποιήσωμεν ἑαυτῶν ὄνομα πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. καὶ κατέβη κύριος ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον ὃν ὠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπε κύριος· ἰδοὺ γένος ἕν καὶ χεῖλος ἕν πάντων· καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι, καὶ νῦν οὐκ ἐκλείψει ἐξ αὐτῶν πάντα ὅσα ἂν ἐπιθῶνται ποιεῖν· δεῦτε καὶ καταβάντες συγχέωμεν ἐκεῖ αὐτῶν τὴν γλῶσσαν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τὴν φωνὴν τοῦ πλησίον. καὶ διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ἐκεῖθεν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ ἐπαύσαντο οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ σύγχυσις, ὅτι ἐκεῖ συνέχεε κύριος τὰ χεῖλη πάσης τῆς γῆς, καὶ ἐκεῖθεν διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.**

2.3 Βίβλος Β

² οἱ μὲν δυσχεραίνοντες τῇ πατρίῳ πολιτείᾳ, ψόγον καὶ κατηγορίαν αἰεὶ τῶν νόμων μελετῶντες, τούτοις καὶ τοῖς παραπλησίοις ὡς ἂν ἐπιβάθραις τῆς ἀθεότητος αὐτῶν, οἱ δυσσεβεῖς, χρῶνται φάσκοντες· ἔτι νῦν σεμνηγορεῖτε περὶ τῶν διατεταγμένων ὡς τοὺς ἀληθείας κανόνας αὐτῆς περιεχόντων; ³ ἰδοὺ γὰρ αἱ ἱεραὶ λεγόμεναι βίβλοι παρ' ὑμῖν καὶ μύθους περιέχουσιν, ἐφ' οἷς εἰώθατε γελᾶν, ὅταν ἄλλων διεξιόντων ἀκούητε. καίτοι τί δεῖ τοὺς πολλαχόθι τῆς νομοθεσίας ἐσπαρμένους ἀναλέγεσθαι ὥσπερ σχολὴν ἄγοντας καὶ ἐνευκαιροῦντας διαβολαῖς, ἀλλ' οὐ μόνον τῶν ἐν χερσὶ καὶ παρὰ πόδας ὑπομιμνήσκειν; ⁴ εἷς μὲν οὖν ἔστιν ὁ εἰκὼς τῷ συντεθέντι ἐπὶ τῶν Ἀλωειδῶν, οὗς ὁ μέγιστος καὶ δοκιμώτατος τῶν ποιητῶν Ὅμηρος διανοηθῆναί φησι τρία τὰ περιμήκιστα τῶν ὁρῶν ἐπιφορῆσαι καὶ ἐπιχῶσαι ἐλπίσαντας τὴν εἰς οὐρανὸν ὁδὸν τοῖς ἀνέρχεσθαι βουλομένοις εὐμαρῇ διὰ τούτων ἔσεσθαι πρὸς αἰθέριον ὕψος ἀρθέντων· ἔστι δὲ τὰ περὶ τούτων ἔπη τοιαῦτα·

**῾Οσσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' ῾Οσση
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἱν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη,**

Ὁλυμπος δὲ καὶ Ὅσσα καὶ Πήλιον ὀρῶν ὀνόματα. ⁵ πύργον δὲ ὁ νομοθέτης ἀντὶ τούτων εἰσάγει πρὸς τῶν τότε ἀνθρώπων κατασκευαζόμενον θελησάντων ὑπ' ἀνοίας ἅμα καὶ μεγαλαυχίας οὐρανοῦ ψαῦσαι. πῶς γὰρ οὐ φρενοβλάβεια δεινὴ; καὶ γὰρ εἰ τὰ τῆς συμπάσης μέρη γῆς ἐποικοδομηθεῖν προκαταβληθέντι βραχεῖ θεμελίῳ καὶ ἀνεγερθεῖν τρόπον κίονος ἑνός, μυρίοις τῆς αἰθερίου σφαίρας ἀπολειφθήσεται διαστήμασι, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ζητητικοὺς τῶν φιλοσόφων, οἱ τοῦ παντὸς κέντρον εἶναι τὴν γῆν ἀνωμολόγησαν.

2.4 Βίβλος Γ

⁶ ἕτερος δὲ τις συγγενὴς τούτῳ περὶ τῆς τῶν ζώων ὁμοφωνίας πρὸς μυθοπλαστῶν ἀναγράφεται· λέγεται γάρ, ὡς ἄρα πάνθ' ὅσα ζῶα χερσαῖα καὶ ἔνδρα καὶ πτηνὰ τὸ παλαιὸν ὁμόφωνα ἦν, καὶ ὥνπερ τρόπον ἀνθρώπων Ἕλληνες μὲν Ἕλλησι, βαρβάρους δὲ βάρβαροι νῦν οἱ ὁμόγλωττοι διαλέγονται, τοῦτον τὸν τρόπον καὶ πάντα πᾶσι περὶ ὧν ἡ δρᾶν ἡ πάσχειν τι συνέβαινεν ὁμίλει, ὡς καὶ ἐπὶ ταῖς κακοπραγίαις συνάχθεσθαι κἂν, εἴ ποῦ τι λυσιτελεῖς ἀπαντῶν, συνευφραίνεσθαι. ⁷ τὰς τε γὰρ ἡδονὰς καὶ ἀηδίας ἀλλήλοις ἀναφέροντα διὰ τοῦ ὁμοφώνου συνήδετο καὶ συναηδίζετο, ἢ καὶ τούτου τὸ ὁμοιότροπον καὶ ὁμοιοπαθὲς εὐρίσκετο, μέχριπερ κορεσθέντα τῆς τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀφθονίας, ὃ πολλάκις γίνεσθαι φιλεῖ, πρὸς τὸν τῶν ἀνεφίκτων ἔρωτα ἐξώκειλε καὶ περὶ ἀθανασίας ἐπρεσβεύετο γήρως ἔκλυσιν καὶ τὴν εἰς αἰεὶ νεότητος ἀκμὴν αἰτούμενα, φάσκοντα καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐν ἡδὴ ζώων τὸ ἐρπετόν, ὄφιν, τετυχηκέναι ταύτης τῆς δωρεᾶς· ἀποδιδόμενον γὰρ τὸ γῆρας πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἀνηβᾶν· ἄτοπον δ' εἶναι ἢ τὰ κρεῖττω τοῦ χείρονος ἢ ἑνὸς τὰ πάντα λειφθῆναι. ⁸ δίκην μέντοι τοῦ τολμήματος ἔδωκε τὴν προσήκουσαν· ἑτερόγλωττα γὰρ εὐθὺς ἐγένετο, ὡς ἐξ ἐκείνου μηκέτ' ἀλλήλων ἐπακοῦσαι δυνηθῆναι χάριν τῆς ἐν ταῖς διαλέκτοις, εἰς ἃς ἡ μία καὶ κοινὴ πάντων ἐτμήθη, διαφορᾶς.

2.5 Βίβλος Δ

⁹ ὁ δ' ἐγγυτέρω τάληθοῦς προσάγων τὸν λόγον τὰ ἄλογα τῶν λογικῶν διεξέβλεπεν, ὡς ἀνθρώποις μόνοις μαρτυρῆσαι τὸ ὁμόφωνον. ἔστι δέ, ὡς γέ φασι, καὶ τοῦτο μυθῶδες, καὶ μὴν τὴν γε φωνῆς εἰς μυρίας διαλέκτων ἰδέας τομὴν, ἣν καλεῖ γλώττης σύγχυσιν, ἐπὶ θεραπείᾳ λέγουσιν ἀμαρτημάτων συμβῆναι, ὡς μηκέτ' ἀλλήλων ἀκροώμενοι κοινῇ συναδικῶσιν, ἀλλὰ τρόπον τινὰ [ἄλλοι] ἀλλήλοις κεκωφωμένοι *** κατὰ συμπράξεις ἐγχειρῶσι τοῖς αὐτοῖς. ¹⁰ τὸ δὲ οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ φαίνεται συμβῆναι· καὶ γὰρ αὐθις οὐδὲν ἦττον κατὰ ἔθνη διφικισμένων καὶ μὴ μιᾷ διαλέκτῳ χρωμένων γῆ καὶ θάλαττα πολλάκις ἀμυθήτων κακῶν ἐπληρώθη. οὐ γὰρ αἱ φωναί, ἀλλὰ αἱ ὁμότροποι τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀμαρτάνειν ζηλώσεις τοῦ συναδικεῖν αἰτίαι· ¹¹ καὶ γὰρ οἱ ἐκτετμημένοι γλῶτταν νεύμασι καὶ βλέμμασι καὶ ταῖς ἄλλαις τοῦ σώματος σχέσεις καὶ κινήσεις οὐχ ἦττον τῆς διὰ λόγων προφορᾶς ἢ ἂν θελήσωσιν ὑποσημαίνουσι· χωρὶς τοῦ καὶ ἔθνος ἐν πολλάκις οὐχ ὁμόφωνον μόνον ἀλλὰ καὶ ὁμόνομον καὶ ὁμοδίαιτον τοσοῦτον ἐπιβῆναι κακίας, ὥστε τοῖς ἀνθρώπων ἀπάντων ἀμαρτήμασιν ἰσοστάσια δύνασθαι πλημμελεῖν· ¹² ἀπειρία τε διαλέκτων μυρίοι πρὸς τῶν ἐπιτιθεμένων οὐ προῖδόμενοι τὸ μέλλον προκατελήφθησαν, ὡς ἔμπαλιν ἐπιστήμη τοὺς ἐπικρεμασθέντας ἴσχυσαν φόβους τε καὶ κινδύνους ἀπώσασθαι· ὥστε λυσιτελεῖς μᾶλλον ἢ βλαβερὸν εἶναι τὴν ἐν διαλέκτοις κοινωνίαν, ἐπεὶ καὶ μέχρι νῦν οἱ καθ' ἐκάστην χώραν, καὶ μάλιστα τῶν αὐτοχθόνων, δι' οὐδὲν οὕτως ὡς διὰ τὸ ὁμόγλωσσον ἀπαθεῖς κακῶν διατελοῦσι. ¹³ κἂν εἰ μέντοι τις ἀνὴρ πλείους ἀναμάθοι διαλέκτους, εὐδόκιμος εὐθὺς παρὰ τοῖς ἐπισταμένοις ἐστὶν ὡς ἡδὴ φίλιος ὢν, οὐ βραχὺ γνῶρισμα κοινωνίας ἐπιφερόμενος τὴν ἐν τοῖς ὀνόμασι ἢ συνήθειαν, ἀφ' ἧς τὸ ἀδεὲς εἰς τὸ μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν ἔοικε πεπορίσθαι. τί οὖν ὡς κακῶν αἴτιον τὸ ὁμόγλωττον ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνιζε, δέον ὡς ὠφελιμώτατον ἰδρῦσθαι;

2.6 Βίβλος Ε

¹⁴ τοὺς δὲ ταῦτα συντιθέντας καὶ κακοτεχνούντας ἰδίᾳ μὲν διελέγξουσιν οἱ τὰς προχείρους ἀποδόσεις τῶν αἰεὶ ζητουμένων ἐκ τῆς φανερᾶς τῶν νόμων γραφῆς ἀφιλονείκως <ταμιευόμενοι>, οὐκ ἀντισοφίζόμενοι ποθεν, ἀλλ' ἐπόμενοι τῷ τῆς ἀκολουθίας εἰρμῷ προσπταῖιν οὐκ ἔωντι, ἀλλὰ κἂν, εἴ τινα ἐμποδὼν εἴη, ῥαδίως ἀναστέλλοντι, ὅπως αἱ τῶν λόγων διέξοδοι γίνωνται ἄπταιστοι. ¹⁵ φάμεν τοίνυν ἐκ τοῦ “τὴν γῆν εἶναι πᾶσαν χεῖλος ἐν καὶ φωνὴν μίαν” κακῶν ἀμυθήτων καὶ μεγάλων συμφωνίαν δηλοῦσθαι, ὅσα τε πόλεις πόλεις καὶ ἔθνησιν ἔθνη καὶ χώραις χῶραι ἀντεπιφέρουσι, καὶ ὅσα μὴ μόνον εἰς ἑαυτοὺς ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θεῖον ἀσεβοῦσιν ἄνθρωποι· καίτοι ταῦτα πληθὼν ἐστὶν ἀδικήματα. σκεπτόμεθα δ' ἡμεῖς καὶ ἐφ' ἑνὸς ἀνδρὸς

τὸ ἀδιεξήγητον τῶν κακῶν πλῆθος, καὶ μάλισθ' ὅταν τὴν ἀνάρμοστον καὶ ἐκμελῇ καὶ ἄμουσον ἴσχη συμφωνίαν.

2.7 Βίβλος ζ

¹⁶ τὰ μὲν δὴ τυχερὰ τίς οὐκ οἶδεν, ὅταν πενία καὶ ἀδοξία σώματος νόσοις ἢ πηρώσεσι συνενεχθῶσι. καὶ πάλιν ταῦτα ψυχῆς ἀρρωστήμασιν ἔκφρονος ὑπὸ μελαγχολίας ἢ μακροῦ γήρωος ἢ τινος βαρείας ἄλλης κακοδαμονίας γεγενημένης ἀνακραθῶσι· ¹⁷ καὶ γὰρ ἐν μόνον τῶν εἰρημένων βιαίως ἀντιστατήσαν ἱκανὸν ἀνατρέψαι καὶ καταβαλεῖν καὶ τὸν λίαν ὑπέρογκόν ἐστιν· ὅταν δὲ ἀθρόα ὥσπερ προστάξει μιᾷ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐνὶ πάντα σωρηδὸν ἐπιθῇται τὰ σώματος, τὰ ψυχῆς, τὰ ἐκτός, τίνα οὐχ ὑπερβάλλει σχετλιότητα; πεσόντων γὰρ δορυφόρων ἀνάγκη καὶ τὸ δορυφορούμενον πίπτειν. ¹⁸ δορυφόροι μὲν οὖν σώματος πλοῦτος, εὐδοξία, τιμαί, ὀρθοῦντες αὐτὸ καὶ εἰς ὕψος αἵροντες καὶ γαῦρον ἀποδεικνύντες, ὡς τὰναντία, ἀτιμία, ἀδοξία, πενία, πολεμίων τρόπον καταράττουσι. ¹⁹ πάλιν τε δορυφόροι ψυχῆς ἀκοαὶ καὶ ὄψεις ὁσφρησίς τε καὶ γεῦσις καὶ ζύμπαν τὸ αἰσθησεὶς στίφος, ἔτι μέντοι ὑγίεια καὶ ἰσχύς δυνάμεις τε καὶ ῥώμη· τούτοις γὰρ ὥσπερ ἐστῶσι καὶ κραταιῶς ἐρηρυσμένοις εὐερέσιν οἴκοις ὁ νοῦς ἐμπεριπατῶν καὶ <ἐν>δαισιώμενος ἀγάλλεται πρὸς μηδενὸς ταῖς ἰδίαις ὁρμαῖς χρῆσθαι κωλυόμενος, ἀλλ' εὐμαρεῖς καὶ λεωφόρους ἀναπεπταμένας ἔχων τὰς διὰ πάντων ὁδοὺς. ²⁰ τὰ δὲ ἰ τοῖς δορυφόροις τούτοις ἐχθρὰ ἀντικάθεται, πῆρωσις αἰσθητηρίων καὶ νόσος, ὡς ἔφην, οἷς ἢ διάνοια συγκατακρημνισθῆναι πολλάκις ἐμέλλησε. καὶ τὰ μὲν τυχερὰ ταῦτα ἀργαλέα σφόδρα καὶ σχέτλια ἐξ ἑαυτῶν, πρὸς δὲ τὴν <τῶν> ἐκ προνοίας σύγκρισιν κουφότερα πολλῶ.

2.8 Βίβλος Ζ

²¹ τίς οὖν ἢ τῶν ἐκουσίων κακῶν συμφωνία, πάλιν ἐν μέρει σκοπῶμεν· τριμεροῦς ἡμῶν τῆς ψυχῆς ὑπαρχούσης τὸ μὲν νοῦς καὶ λόγος, τὸ δὲ θυμός, τὸ δὲ ἐπιθυμία κεκληρῶσθαι λέγεται. κηραίνει δὲ καθ' αὐτό τε ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ πρὸς ἄλληλα πάντα κοινῇ, ἐπειδὴν ὁ μὲν νοῦς ὅσα ἀφροσύνη καὶ δειλία ἀκολασίαι τε καὶ ἀδικίαι σπεύρουσι θερίσει, ὁ δὲ θυμὸς τὰς ἐκμανεῖς καὶ παραφόρους λύττας καὶ ὅσα ἄλλα ὠδίνει κακὰ τέκη, ἡ δὲ ἐπιθυμία τοὺς ὑπὸ νηπιότητος ἀεὶ κούφους ἔρωτας καὶ τοῖς ἐπιτυχοῦσι σώμασι τε καὶ πράγμασι προσιπταμένους ἐπιτέμψῃ πανταχόσε. ²² τότε γὰρ ὥσπερ ἐν σκάφει ναυτῶν, ἐπιβατῶν, κυβερνητῶν κατὰ τινα φρενοβλάβειαν ἐπ' ἀπωλείᾳ τούτου συμφρονησάντων καὶ οἱ ἐπιβουλεύσαντες αὐτῇ νηὶ οὐχ ἥκιστα συναπώλοντο. βαρύτερον γὰρ κακῶν καὶ σχεδὸν ἀνίατον μόνον ἢ πάντων τῶν ψυχῆς μερῶν πρὸς τὸ ἀμαρτάνειν συνεργία, μηδενὸς οἷα ἐν πανδήμῳ συμφορᾷ δυνηθέντος ὑγιαίνειν, ἵνα τοὺς πάσχοντας ἰᾶται, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱατρῶν ἅμα τοῖς ἰδιώταις καμνόντων, οὓς ἢ λοιμώδης νόσος ἐφ' ὁμολογουμένη συμφορᾷ πιέσασα κατέχει. ²³ τοῦ παθήματος τούτου <σύμβολον> ὁ μέγας ἀναγραφείς παρὰ τῇ νομοθέτῃ κατακλυσμὸς ἐστὶ, τῶν τε ἀπ' οὐρανοῦ καταρρακτῶν τοὺς κακίας αὐτῆς λάβρω φορᾷ χειμάρρους ἐπομβρούντων καὶ τῶν ἀπὸ γῆς, λέγω δὲ τοῦ σώματος, πηγῶν ἀναχεουσῶν τὰ πάθους ἐκάστου ρεύματα πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα, ἅπερ εἰς ταῦτόν τοις προτέροις συνιόντα καὶ ἀναμιγνύμενα κυκᾶται τε καὶ τὸ δεδεδεμένον ἅπαν τῆς ψυχῆς στροβεῖ χωρίον δίναις ἐπαλλήλοισι. ²⁴ “ἰδὼν” γάρ φησι “κύριος ὁ θεός, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐπιμελῶς τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας” ἔγνω τὸν ἄνθρωπον, λέγω δὲ τὸν νοῦν, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐρπετῶν τε καὶ πτηνῶν καὶ τῆς ἄλλης ἀλόγου τῶν ἀτιθάσων θηρίων πληθύος ἐφ' οἷς ἀνίατα ἡδικήκει τίσασθαι· ἡ δὲ τιμωρία κατακλυσμός. ²⁵ ἦν γὰρ ἔφεσις ἀμαρτημάτων καὶ πολλὴ τοῦ ἀδικεῖν μηδενὸς κωλύοντος φορὰ, ἀλλὰ προσαναρρηγνυμένων ἀδεῶς ἀπάντων εἰς χορηγίας ἀφθόνους τοῖς πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐτοιμοτάτοις, καὶ μήποτ' εἰκότως· οὐ γὰρ ἐν τι μέρος διέφθαρτο τῆς ψυχῆς, ἵνα τοῖς ἄλλοις ὑγιαίνουσι σῶζεσθαι δύναίτο, ἀλλ' οὐδὲν ἄνοσον οὐδὲ ἀδιάφθαρτον αὐτῆς κατελείπετο· ἰδὼν γὰρ ὅτι πᾶς τις, φησί, διανοεῖται [πᾶς] λογισμός, οὐχὶ μόνος εἷς, τὴν ἀρμόττουσαν ὁ ἀδέκαστος δικαστὴς ἐπήγαγε τιμωρίαν.

2.9 Βίβλος Η

²⁶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τῆς ἄλμυρᾶς φάραγγος ὁμαιχμίαν πρὸς ἀλλήλους θέμενοι. κοῖλον γὰρ καὶ τραχὺ καὶ φαραγγῶδες τὸ κακιῶν <καὶ> παθῶν χωρίον, ἄλμυρόν τῳ ὄντι καὶ πικρὰς φέρον ὠδίνας, ὧν ὁ σοφὸς Ἀβραάμ τὸ ἐνώμοτον καὶ ἔνσπονδον οὐθ' ὅρκων οὔτε σπονδῶν ἐπάξιον εἰδὼς καθαιρεῖ· λέγεται γὰρ ὅτι

πάντες οὗτοι συνεφώνησαν ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἀλυκὴν· αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν. ²⁷ ἢ οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἐστερωμένους σοφίαν καὶ τυφλοὺς διάνοιαν, ἣν ὀξυδερεῖν εἰκὸς ἦν, Σοδομίτας κατὰ γλῶτταν, ἀπὸ νεανίσκου ἕως πρεσβυτέρου πάνθ' ὁμοῦ τὸν λεῶν ἐν κύκλῳ τὴν οἰκίαν τῆς ψυχῆς περιθέοντας, ἵνα τοὺς ξενωθέντας ἱεροὺς καὶ ὁσίους λόγους αὐτῇ, φρουροὺς καὶ φύλακας ὄντας, αἰσχύνωσι καὶ διαφθείρῳσι, καὶ μηδένα τὸ παράπαν μῆτε τοῖς ἀδικοῦσιν ἐναντιοῦσθαι μῆτε τοῦ τι ποιεῖν ἄδικον ἀποδιδράσκειν ἐγνώκῳτα; ²⁸ οὐ γὰρ οἱ μέν, οἱ δ' οὐ, πᾶς δ', ὥς φησιν, ὁ λαὸς περιεκύκλωσαν ἅμα τὴν οἰκίαν, νέοι τε καὶ πρεσβῦται κατὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν λόγων συνομοσάμενοι, οὓς καλεῖν ἔθος ἀγγέλους.

2.10 Βίβλος Θ

²⁹ ἀλλ' ὁ γε θεοπρόπος Μωσῆς θράσει πολλῶ ρέοντας αὐτοὺς ὑπαντιάσας ἐφέξει, κἄν τὸν θρασύτατον καὶ δεινότατον εἰπεῖν ἐν ἑαυτοῖς βασιλέα λόγον προστησάμενοι μιᾷ ρύμῃ κατατρέχωσι, συναυξόντες τὰ οἰκεῖα καὶ ποταμοῦ τρόπον πλημμύροντες· “ἰδοῦ” γάρ φησιν “ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἀφικνεῖται. σὺ δὲ στήσῃ συναντῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ”. ³⁰ οὐκοῦν ὁ μὲν φαῦλος ἔξισιν ἐπὶ τὴν τῶν ἀδικημάτων καὶ παθῶν ἀθρόων φορὰν, ἅπερ ὕδατι ἀπεικάζεται· ὁ δὲ σοφὸς πρῶτον μὲν κτᾶται γέρας παρὰ τοῦ ἐστῶτος ἀεὶ θεοῦ συγγενὲς αὐτοῦ τῇ ἀκλινεῖ καὶ ἀρρεπεῖ πρὸς πάντα δυνάμει λαβών· ³¹ εἴρηται γὰρ “σὺ δὲ αὐτοῦ στήθι μετ' ἐμοῦ”, ἵνα ἐνδοιασμὸν καὶ ἐπαμφοτερισμὸν, ἀβεβαίου ψυχῆς διαθέσεις, ἀποδυσάμενος τὴν ὀχυρωτάτην καὶ βεβαιοτάτην διάθεσιν, πίστιν, ἐνδύσῃται. ἔπειτα δὲ ἐστῶς, τὸ παραδοξότατον, ὑπαντᾷ· “στήσῃ” γάρ <φησιν> “ὑπαντιάζων”· καίτοι τὸ μὲν ὑπαντᾶν ἐν κινήσει, κατὰ δ' ἡρεμίαν τὸ ἵστασθαι θεωρεῖται. ³² λέγει δὲ οὐ τὰ μαχόμενα, τὰ δὲ τῇ φύσει μάλιστα ἀκολουθοῦντα· ὅτῳ γὰρ ἡρεμεῖν πέφυκεν ἢ γνώμη καὶ ἀρρεπῶς ἰδρῦσθαι, συμβαίνει πᾶσιν ἀντίστασθαι τοῖς σάλῳ καὶ κλύδωνι χαίρουσι καὶ τὸν γαληνιάσαι δυνάμενον χειροποιήτῳ χειμῶνι κυμαίνουσιν.

2.11 Βίβλος Ι

³³ εὖ μέντοι γε ἔχει παρὰ ἡ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ τὴν ἐναντίωσιν συνίστασθαι· χεῖλη δὲ στόματος μὲν ἐστὶ πέρατα, φραγμὸς δὲ τις γλώττης, δι' ὧν φέρεται τὸ τοῦ λόγου ρεῦμα, ὅταν ἄρξηται κατέρχεσθαι. ³⁴ λόγῳ δὲ καὶ οἱ μισάρετοι καὶ φιλοπαθεῖς συμμάχῳ χρῶνται πρὸς τὴν τῶν ἀδοκίμων δογμάτων εἰσήγησιν καὶ πάλιν οἱ σπουδαῖοι πρὸς τε τὴν τούτων ἀναίρεσιν καὶ πρὸς τὸ τῶν ἀμεινόνων καὶ ἀψευδῶς ἀγαθῶν κράτος ἀνανταγώνιστον. ³⁵ ὅταν μέντοι πάντα κάλων ἀνασεύσαντες ἐριστικῶν δογμάτων ὑπ' ἐναντίας ρύμης λόγων ἀνατραπέντες ἀπόλωνται, τὸ ἐπινίκιον δικαίως καὶ προσηκόντως ὁ σοφὸς ἄσμα χορὸν ἱερώτατον στησάμενος ἐμμελῶς ἄσεται· ³⁶ “εἶδε” γάρ φησιν “Ἰσραὴλ τοὺς Αἰγυπτίους” οὐχ ἐτέρωθι “τεθνεῶτας” ἀλλὰ παρὰ “τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ”, θάνατον λέγων οὐ τὴν ἀπὸ σώματος ψυχῆς διάκρισιν, ἀλλὰ τὴν ἀνοσίων δογμάτων καὶ λόγων φθοράν, οἷς ἐχρῶντο διὰ στόματος καὶ γλώττης καὶ τῶν ἄλλων φωνητηρίων ὀργάνων. ³⁷ λόγῳ δὲ θάνατός ἐστιν ἡσυχία, οὐχ ἦν οἱ ἐπεικέστεροι ποιοῦμενοι σύμβολον αἰδοῦς μετέρχονται – δύναμις γὰρ καὶ ἡδε ἐστὶν ἀδελφὴ τῆς ἐν τῷ λέγειν ταμειουμένη μέχρι καιροῦ τὰ λεκτέα – , ἀλλ' ἦν οἱ ἐξησθηκότες καὶ ἀπειρηκότες διὰ τὴν τῶν ἐναντίων ἰσχὺν ὑπομένουσιν ἄκοντες λαβὴν οὐδεμίαν ἔθ' εὐρίσκοντες. ³⁸ ὧν τε γὰρ ἂν ἐφάψωνται, διαρρεῖ, καὶ οἷς ἂν ἐπιβῶσιν, οὐχ ὑπομένει, ὥς πρὶν ἢ στήναι πίπτειν ἀναγκάζεσθαι, ὥσπερ ἡ ἑλῖξ, τὸ ὑδρηνρὸν ὄργανον, ἔχει· κατὰ γὰρ μέσον αὐτὸ γεγόνασιν βαθμοὶ τινες, ὧν ὁ γεωπόνος, ὅταν ἐθελήσῃ ποτίσαι τὰς ἀρούρας, ἐπιβαίνει μὲν, περιολισθαίνει δ' ἀναγκαίως· ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ πίπτειν συνεχῶς πλησίον ἐχυροῦ τινος ταῖς χερσὶ περιδράττεται, οὗ ἐνεὶλημμένος τὸ ὅλον σῶμα ἀπηώρηκεν αὐτοῦ· <ὥστε> ἀντὶ μὲν ποδῶν χερσίν, ἀντὶ δὲ χειρῶν ποσὶ χρῆσθαι· ἵσταται μὲν γὰρ ἐπὶ χειρῶν, δι' ὧν εἰσιν αἱ πράξεις, πράττει δ' ἐν ποσίν, ἐφ' ὧν εἰκὸς ἵστασθαι.

2.12 Βίβλος ΙΑ

³⁹ πολλοὶ δ' οὐ δυνάμενοι τὰς πιθανὰς τῶν σοφιστῶν εὐρέσεις ἀνὰ κράτος ἐλεῖν τῷ μὴ σφόδρα περὶ λόγους διὰ τὴν ἐν τοῖς ἔργοις συνεχῇ μελέτην γεγυμνάσθαι κατέφυγον ἐπὶ τὴν τοῦ μόνου σοφοῦ συμμαχίαν καὶ βοηθὸν αὐτὸν ἰκέτευσαν γενέσθαι· καθὰ καὶ τῶν Μωυσέως γνωρίμων τις ἐν ὕμνοις εὐχόμενος εἶπεν· “ἄλαλα γενέσθω τὰ χεῖλη τὰ δόλια”. ⁴⁰ πῶς δ' ἂν ἡσυχάσαι, εἰ μὴ πρὸς μόνου τοῦ καὶ τὸν λόγον αὐτὸν ἔχοντος ὑπήκοον ἐπιστομισθεῖν; τὰς μὲν οὖν εἰς τὸ ἀμαρτάνειν συνόδους ἀμεταστρεπτὶ φευκτέον, τὸ δὲ ἐνσπονδον πρὸς τοὺς φρονήσεως καὶ ἡ ἐπιστήμης ἐταίρους βεβαιωτέον. ⁴¹ παρὸ καὶ τοὺς λέγοντας “πάντες ἐσμὲν υἱοὶ ἐνὸς ἀνθρώπου, εἰρηνικοὶ ἐσμεν” τεθαύμακα τῆς εὐαρμόστου συμφωνίας· ἐπεὶ

καὶ πῶς οὐκ ἐμέλλετε, φήσαιμι ἄν, ὃ γενναῖοι, πολέμῳ μὲν δυσχεραίνειν, εἰρήνῃν δὲ ἀγαπᾶν, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιγεγραμμένοι πατέρα οὐ θνητὸν ἀλλ' ἀθάνατον, ἄνθρωπον θεοῦ, ὃς τοῦ αἰδίου λόγος ὢν ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτός ἐστιν ἄφθαρτος; ⁴² οἱ μὲν γὰρ πολλὰς ἀρχὰς τοῦ κατὰ ψυχὴν γένους συστησάμενοι, τῷ πολυθέῳ λεγομένῳ κακῷ προσενείμαντες ἑαυτούς, ἄλλοι πρὸς ἄλλων τιμὰς τραπόμενοι ταραχὰς καὶ στάσεις ἐμφυλίου τε καὶ ξενικὰς ἐδημιούργησαν τὸν ἀπ' ἀρχῆς γενέσεως ἄχρι τελευτῆς βίον πολέμων ἀκηρύκτων καταπλήσαντες. ⁴³ οἱ δὲ ἐνὶ γένει χαίροντες καὶ ἓνα πατέρα τὸν ὀρθὸν τιμῶντες λόγον, τὴν εὐάρμοστον καὶ πάμμουσον συμφωνίαν ἀρετῶν τεθραυμακότες, εὐδίων καὶ γαληνὸν βίον ζῶσιν, οὐ μὴν ἀργὸν καὶ ἀγενῆ τινα, ὥς ἐνιοὶ νομίζουσιν, ἀλλὰ σφόδρα ἀνδρεῖον καὶ λίαν ἡκονημένον κατὰ τῶν σπονδὰς λύειν ἐπιχειρούντων καὶ σύγχυσιν ὀρκίων αἰεὶ μελετώντων· τοὺς γὰρ εἰρηναίους φύσει πολεμικοὺς εἶναι συμβέβηκεν ἀντικαθημένους καὶ ἀνθεστῶτας τοῖς τὸ εὐσταθὲς τῆς ψυχῆς ἀνατρέπουσι.

2.13 Βίβλος IB

⁴⁴ μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ πρῶτον μὲν ἡ ἐκάστου τῶν φιλαρέτων διάνοια διακειμένη τὸν τρόπον τοῦτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ προφητικοῦ θιασώτης χοροῦ, ὃς καταπνευσθεὶς ἐνθουσιῶν ἀνεφθέγγετο· **ὦ μήτερ, ἡλίκον με ἔτεκες, ἄνθρωπον μάχης καὶ ἄνθρωπον ἀηδίας πάσης τῆς γῆς; οὐκ ὠφείλῃσα, οὐδὲ ὠφείλῃσάν μοι, οὐδὲ ἡ ἰσχὺς μου ἐξέλιπεν ἀπὸ καταρῶν αὐτῶν.** ⁴⁵ ἀλλ' οὐ πᾶς σοφὸς πᾶσι φαύλοις ἐχθρὸς ἐστὶν ἄσπονδος, οὐ τριηρῶν ἢ μηχανημάτων ἢ ὀπλῶν ἢ στρατιωτῶν παρασκευῇ πρὸς ἄμυναν χρώμενος, ἀλλὰ λογισμοῖς; ⁴⁶ ὅταν γὰρ τὸν ἐν τῇ ἀπολέμῳ εἰρήνῃ συνεχῇ καὶ ἐπάλληλον ἀνθρώπων ἀπάντων ἴδιον καὶ κοινόν, μὴ κατὰ ἔθνη καὶ χώρας ἢ πόλεις καὶ κώμας αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' οἰκίαν καὶ ἓνα ἕκαστον τῶν ἐν μέρει συγκροτούμενον πόλεμον θεάσῃται, τίς ἐστὶν ὃ γε μὴ παραινῶν, κακίζων, νουθετῶν, σωφρονίζων, οὐ μεθ' ἡμέραν μόνον ἀλλὰ καὶ νύκτωρ, τῆς ψυχῆς αὐτῷ ἡρεμεῖν μὴ δυναμένης διὰ τὸ μισοπόνῃον φύσει; ⁴⁷ πάντα γὰρ ὅσα ἐν πολέμῳ δρᾶται κατ' εἰρήνῃν· συλῶσιν, ἀρπάζουσιν, ἀνδραποδίζονται, λεηλατοῦσι, ἰπορθοῦσιν, ὑβρίζουσιν, αἰκίζονται, φθείρουσιν, αἰσχύνουσι, δολοφονοῦσιν, ἀντικρυς, ἢν ὧσι δυνατώτεροι, κτείνουσι. ⁴⁸ πλοῦτον γὰρ ἢ δόξαν ἕκαστος αὐτῶν σκοπὸν προτεθειμένος ἐπὶ τοῦτον ὥσπερ βέλη τὰς τοῦ βίου πράξεις ἀπάσας ἀφίεις ἰσότητος ἀλογεῖ, τὸ ἄνισον διώκει, κοινωνίαν ἀποστρέφεται, μόνος τὰ πάντων ἔχειν ἀθρόα ἐσπούδακε, μισάνθρωπος καὶ μισάλληλός ἐστιν, ὑποκρινόμενος εὐνοίαν, κολακείας νόθης ἐταῖρος ὢν, φιλίας γνησίου πολέμιος, ἀληθείας ἐχθρὸς, ὑπέρμαχος ψεύδους, βραδὺς ὠφελῆσαι, ταχὺς βλάψαι, διαβαλεῖν προχειρότατος, ὑπερασπίσαι μελλητής, δεινὸς φενακίσαι, ψευδορκότατος, ἀπιστότατος, δοῦλος ὀργῆς, εἴκων ἡδονῇ, φύλαξ κακῶν, φθορεὺς ἀγαθῶν.

2.14 Βίβλος IΓ

⁴⁹ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀδομένης καὶ θαυμάζομένης εἰρήνης περιμάχητα κειμήλια, ἅπερ ἡ ἐκάστου τῶν ἀφρόνων ἀγαματοφοροῦσα διάνοια τέθηπε καὶ προσκυνεῖ. ἐφ' οἷς εἰκότως καὶ πᾶς σοφὸς ἄχθεται, καὶ πρὸς γε τὴν μητέρα καὶ τιθήνην ἑαυτοῦ, σοφίαν, εἴωθε λέγειν· **ὦ μήτερ, ἡλίκον με ἔτεκες**, οὐ δυνάμει σώματος, ἀλλὰ τῇ πρὸς <τὸ> μισοπόνῃον ἀλκῇ, ἄνθρωπον ἀηδίας καὶ μάχης, φύσει μὲν εἰρηνικόν, διὰ δὲ τοῦτο καὶ πολεμικόν κατὰ τῶν αἰσχυνόντων τὸ περιμάχητον κάλλος εἰρήνης. ⁵⁰ **οὐκ ὠφείλῃσα, οὐδὲ ὠφείλῃσάν μοι**· οὔτε γὰρ αὐτοὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτε ἐχρήσαντο, οὔτε ἐγὼ τοῖς ἐκείνων κακοῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ Μωυσέως γράμμα **ἐπιθύμημα οὐδενὸς αὐτῶν ἔλαβον**, σύμπαν τὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν γένος θησαυρισαμένων παρ' ἑαυτοῖς ὡς μέγιστον ὄφελος ὑπερβάλλον βλάβος. ⁵¹ **“οὐδὲ ἡ ἰσχὺς μου ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν ἀρῶν ἃς ἐτίθεντό μοι”**, δυνάμει δὲ κραταιοτάτῃ τῶν θεῶν ἐνείλημμένος δογματῶν οὔτε κακούμενος ἐκάμφθην, ἀλλὰ ἐρρωμένως ὠνεΐδισα τοῖς ἐξ ἑαυτῶν μὴ καθαιρομένοις. ⁵² **“ἔθετο γὰρ ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ἀντιλογίαν τοῖς γείτοσιν ἡμῶν”**, ὡς καὶ ἐν ὕμνοις που λέλεκται, πάντας τοὺς ὀρθῆς γνώμης ἐφιεμένους. ἀλλ' οὐκ ἀντιλογικοὶ φύσει γεγόνασιν, ὅσοι τὸν ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς ζῆλον ἔσχον ἀεὶ, τοῖς γείτοσι ψυχῆς ἀντιφιλονεικοῦντες, ἐλέγχοντες μὲν τὰς συνοίκους ἡδονὰς, ἐλέγχοντες δὲ τὰς ὁμοδιαίτους ἐπιθυμίας, δειλίας τε καὶ φόβους, τὸ παθῶν καὶ κακιῶν στίφος δυσωποῦντες, ἐλέγχοντες μέντοι καὶ πᾶσαν αἴσθησιν, περὶ μὲν ὧν εἶδον ὀφθαλμοῦς, περὶ ὧν δὲ ἤκουσαν ἀκοάς, ὁσμάς τε περὶ ἀτμῶν καὶ γεύσεις περὶ χυμῶν, ἔτι δὲ ἀφᾶς περὶ τῶν κατὰ τὰς προσπιπτούσας τῶν ἐν τοῖς σώμασι δυνάμεων ιδιότητος, καὶ μὲν δὴ τὸν προφορικὸν λόγον περὶ ὧν διεξελεθεῖν ἔδοξε; ⁵³ τίνα γὰρ ἢ πῶς ἢ διὰ τί ἡ αἴσθησις ἦσθετο ἢ ὁ λόγος διηρμήνευσεν ἢ τὸ πάθος διέθηκεν, ἄξιον ἐρευνᾶν μὴ παρέργως καὶ τῶν σφαλμάτων διελέγχειν ἕκαστον. ⁵⁴ ὁ δὲ μηδενὶ τούτων ἀντιλέγων, ἅπασι δὲ ἐξῆς συνεπινεύων ἑαυτὸν λέληθεν

ἀπατῶν καὶ ἐπιτειχίζων ψυχῇ βαρεῖς γείτονας, οἷς ἄμεινον ὑπηκόοις ἢ ἄρχουσι χρῆσθαι· ἡγεμονεύοντες μὲν γὰρ πολλὰ πημανοῦσι καὶ μεγάλα βασιλευούσης παρ’ αὐτοῖς ἀνοίας, ὑπακούοντες δὲ τὰ δέονθ’ ὑπηρετήσουσι πειθινίως οὐκέθ’ ὁμοίως ἀπαυχενίζοντες. ⁵⁵ οὕτως μέντοι τῶν μὲν ὑπακούειν μαθόντων, τῶν δ’ οὐκ ἐπιστήμη μόνον ἀλλὰ καὶ δυνάμει τὴν ἀρχὴν λαβόντων πάντες οἱ δορυφόροι καὶ ὑπέρμαχοι ψυχῆς συμφρονήσουσι λογισμοὶ καὶ τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ἐν αὐτοῖς προσελθόντες ἐροῦσιν· **“οἱ παῖδές σου εἰλήφασιν τὸ κεφάλαιον τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν τῶν μεθ’ ἡμῶν, οὐ διαπεφώνηκεν αὐτῶν οὐδὲ εἷς”**, ἀλλ’ ὥσπερ τὰ μουσικῆς ὄργανα ἄκρως ἡρμωσμένα πᾶσι τοῖς φθόγγοις, οὕτως ἡμεῖς πάσαις ταῖς ὑφηγήσεσι συνηγήσαμεν, ἐκμελὲς ἢ ἀπὸ δὸν οὐδὲν οὔτε ῥῆμα εἰπόντες οὔτ’ ἔργον διαπραξάμενοι, ὡς τὸν ἕτερον τῶν ἀμούσων χορὸν πάντα ἄφωνον καὶ νεκρὸν ἀποδείξαι γελασθέντα τὴν τῶν σωματικῶν τροφὴν Μαδιάμ καὶ τὸν ἔκγονον αὐτῆς δερμάτινον ὄγκον Βεελφεγὼρ ὄνομα ὑπνοῦντα (Num. 25, 3). ⁵⁶ γένος γὰρ ἐσμεν **“τῶν ἐπιλέκτων τοῦ”** τὸν θεὸν ὀρῶντος **“Ἰσραὴλ”**, ὃν **“διεφώνησεν οὐδὲ εἷς”**, ἵνα τὸ τοῦ παντὸς ὄργανον, ὁ κόσμος πᾶς, ταῖς ἀρμονίαις μουσικῶς μελωδῇται. ⁵⁷ διὰ τοῦτο καὶ Μωυσῆς τῷ πολεμικωτάτῳ λόγῳ, ὃς καλεῖται Φινεές, γέρας εἰρήνην φησὶ δεδόσθαι (Num. 25, 12), ὅτι ζῆλον τὸν ἀρετῆς λαβὼν καὶ πόλεμον πρὸς κακίαν ἀράμενος ὅλην ἀνέτεμε γένεσιν *** ἐξῆς τοῖς βουλομένοις, διακῦψαι καὶ διερευνησαμένοις ἀκριβῶς ὅψει πρὸ ἀκοῆς σαφεστέρῳ χρησαμένοις μάρτυρι, πιστεῦσαι, ὅτι γέμει τὸ θνητὸν ἀπιστίας, ἐκ μόνου τοῦ δοκεῖν ἡρτημένον. ⁵⁸ θαυμάσιος μὲν οὖν ἡ λεχθεῖσα συμφωνία, θαυμασιωτάτη δὲ καὶ πάσας τὰς ἀρμονίας ὑπερβάλλουσα ἡ κοινὴ πάντων, καθ’ ἣν ὁ λαὸς ἅπας ὁμοθυμαδὸν εἰσάγεται λέγων· **“πάντα ὅσα εἶπεν ὁ θεός, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα”**. ⁵⁹ οὗτοι γὰρ οὐκέτι ἐξάρχοντι πείθονται λόγῳ, ἀλλὰ τῷ τοῦ παντὸς ἡγεμόνι θεῷ, δι’ ὃν πρὸς τὰ ἔργα φθάνουσι μᾶλλον ἢ τοὺς ἰ λόγους ἀπαντῶντες· τῶν γὰρ ἄλλων ἐπειδὰν ἀκούσωσι πραττόντων οὗτοι, τὸ παραδοξότατον, ὑπὸ κατοκωχῆς ἐνθέου πράξιν φασὶ πρότερον, εἶτα ἀκούσεσθαι, ἵνα μὴ διδασκαλίᾳ καὶ ὑφηγήσει δοκῶσιν, ἀλλὰ ἐθελουργῷ καὶ αὐτοκελεύστῳ διανοίᾳ πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἔργων ὑπαντᾶν· ἐργασάμενοι δὲ ἀκούσεσθαι φασιν, ὅπως ἐπικρίνωσι τὰ πραχθέντα, εἰ λόγοις θείοις καὶ ἱεραῖς παραινέσεσι συνάδει.

2.15 Βίβλος ΙΔ

⁶⁰ Τοὺς δὲ συνομοσαμένους ἐπ’ ἀδικήμασιν **“ἀπὸ ἀνατολῶν”** φησι **“κινήσαντας εὐρεῖν πεδίον ἐν τῇ γῇ Σενάαρ κάκεῖ κατοικῆσαι”**, φυσικώτατα· διττὸν γὰρ εἶδος τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν ἀνατολῆς, τὸ μὲν ἄμεινον, τὸ δὲ χεῖρον, ἄμεινον μὲν, ὅταν ἡλιακῶν ἀκτίνων τρόπον ἀνάσχη τὸ ἀρετῶν φέγγος, χεῖρον δ’, ὅταν αἱ μὲν ἐπισκιασθῶσι, κακίαι δὲ ἀνάσχωσι. ⁶¹ παράδειγμα τοῦ μὲν προτέρου τόδε· **καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Ἑδὲμ κατὰ ἀνατολάς**, οὐ χερσαίων φυτῶν, ἀλλ’ οὐρανίων ἀρετῶν, ἃς ἐξ ἀσωμάτου τοῦ παρ’ ἑαυτῷ φωτὸς ἀσβέστους εἰσαεὶ γενησομένας ὁ φυτουργὸς ἀνέτειλεν. ⁶² ἤκουσα μέντοι καὶ τῶν Μωυσέως ἐταίρων τινὸς ἀποφθεγξαμένου τοιόνδε λόγιον· **ἰδοὺ ἄνθρωπος ὃ ὄνομα ἀνατολή** (Zach. 6, 12)· καινοτάτη γε πρόσρησις, ἐάν γε τὸν ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς συνεστῶτα λέγεσθαι νομίσης· ἐάν δὲ τὸν ἀσώματον ἐκεῖνον, θείας ἀδιαφοροῦντα εἰκόνας, ὁμολογήσεις ὅτι εὐθυβολώτατον ὄνομα ἐπεφημίσθη τὸ ἀνατολῆς αὐτῷ. ⁶³ τοῦτον μὲν γὰρ πρεσβύτατον υἱὸν ὁ τῶν ὅλων ἀνέτειλε πατήρ, ὃν ἐτέρωθι πρωτόγονον ὠνόμασε, καὶ ὁ γεννηθεὶς μέντοι, μιμούμενος τὰς τοῦ πατρὸς ὁδοὺς, πρὸς παραδείγματα ἀρχέτυπα ἐκείνου βλέπων ἐμόρφου τὰ εἶδη.

2.16 Βίβλος ΙΕ

⁶⁴ τοῦ δὲ χείρονος ἀνατολῆς εἶδους ὑπόδειγμα τὸ λεχθὲν ἐπὶ τοῦ βουλομένου τὸν ἐπαινούμενον ὑπὸ θεοῦ καταράσασθαι· πρὸς γὰρ ἀνατολαῖς εἰσάγεται κάκεῖνος οἰκῶν, αἵτινες ὁμωνυμοῦσαι ταῖς προτέραις ἐναντιότητα καὶ μάχην πρὸς αὐτὰς ἔχουσιν. ⁶⁵ **ἐκ Μεσοποταμίας** γὰρ φησι **μετεπέμψατό με Βαλάκ, ἐξ ὁρέων ἀπὸ ἀνατολῶν, λέγων· δεῦρο ἄρσασί μοι ὃν μὴ ἄρᾶται ὁ θεός**. ἐρμηνεύεται δὲ Βαλάκ ἄνους, εὐθυβολώτατα· πῶς ἰ γὰρ οὐκ ἄνοια δεινὴ τὸ ὃν ἐλπίσαι ἀπατᾶσθαι καὶ γνώμην αὐτοῦ τὴν βεβαιωτάτην ἀνθρώπων σοφίσμασι παρατρέπεσθαι; ⁶⁶ διὰ τοῦτο καὶ Μεσοποταμίαν οἰκεῖ καταπεποντωμένης ὥσπερ ἐν μεσαιτάτῳ ποταμοῦ βυθῷ τῆς διανοίας αὐτοῦ καὶ μὴ δυναμένης ἀνανήξασθαι καὶ ἀνακῦψαι· τοῦτο δὲ τὸ πάθος ἀνατολή μὲν ἀφροσύνης, κατάδυσις δὲ εὐλογιστίας ἐστίν. ⁶⁷ οἱ τὴν ἀσύμφωνον οὖν ἀρμοζόμενοι συμφωνίαν ἀπὸ ἀνατολῶν κινεῖσθαι λέγονται. πότερον ἄρα γε τῶν <κατ’ ἀρετὴν ἢ τῶν> κατὰ κακίαν; ἀλλ’ εἰ μὲν τῶν κατ’ ἀρετὴν, παντελὴς ὑπογράφεται διάζευξις· εἰ δὲ τῶν κατὰ κακίαν, ἡνωμένη τις κίνησις,

καθάπερ ἐπὶ χειρῶν ἔχει, οὐκ ἰδίᾳ κατὰ ἀπάρτησιν, ἀλλ' ἐν ἀρμονίᾳ τινὶ τῷ ὅλῳ σώματι συγκινουμένων. ⁶⁸ ἀρχὴ γὰρ καὶ ἀφορμὴ φαύλῳ πρὸς τὰς παρὰ φύσιν ἐνεργείας τὸ κακίας χωρίον· ὅσοι δὲ μετανάσται μὲν ἀρετῆς ἐγένοντο, ταῖς δ' ἀφροσύνης ἐχρήσαντο ἀφορμαῖς, οἰκειότατον εὐρόντες οἰκοῦσι τόπον, ὃς Ἑβραίων μὲν γλώττῃ Σενάαρ, Ἑλλήνων δὲ ἐκτιναγμὸς καλεῖται· ⁶⁹ σπαράττεται γὰρ καὶ κλονεῖται καὶ τινάττεται πᾶς ὁ τῶν φαύλων βίος, κυκώμενος ἀεὶ καὶ ταραττόμενος καὶ μηδὲν ἵχνος ἀγαθοῦ γνησίου θησαυριζόμενος ἐν ἑαυτῷ. καθάπερ γὰρ τῶν ἀποτιναττομένων ὅσα μὴ ἐνώσει διακρατεῖται πάντα ἐκπίπτει, τοῦτόν μοι δοκεῖ καὶ ἡ τοῦ συμπεπνευκότος ἐπὶ τῷ ἀδικεῖν ἐκτετινάχθαι τὸν τρόπον ψυχῇ· πᾶσαν γὰρ ἰδέαν ἀρετῆς ἀπορρίπτει, ὥς μήτε σκιὰν μήτε εἶδωλον αὐτῆς ἐμφαίνεσθαι τὸ παράπαν.

2.17 Βίβλος ΙC

⁷⁰ τὸ γοῦν φιλοσώματον γένος τῶν Αἰγυπτίων οὐκ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἀλλ' “**ὑπὸ τὸ ὕδωρ**” φεῦγον, τουτέστιν ὑπὸ τὴν τῶν παθῶν φορὰν, εἰσάγεται, καὶ ἐπειδὰν ὑποδράμη τὰ πάθη, τινάττεται καὶ κυκᾶται, τὸ μὲν εὐσταθὲς καὶ εἰρηναῖον ἀποβάλλον ἀρετῆς, τὸ δὲ ταραχῶδες ἐπαναιρούμενον κακίας· λέγεται γὰρ ὅτι **ἐξετίναξε τοὺς Αἰγυπτίους κατὰ μέσον τῆς θαλάσσης φεύγοντας ὑπὸ τὸ ὕδωρ**. ⁷¹ οὗτοί εἰσιν οἱ μὴδὲ τὸν Ἰωσήφ εἰδότες, τὸν ποικίλον τοῦ βίου τύφον, ἀλλ' ἀποκεκαλυμμένοις χρώμενοι τοῖς ἀμαρτήμασιν, οὐδὲ ἵχνος ἢ σκιὰν καὶ εἶδωλον καλοκάγαθίας ταμιευσάμενοι· ⁷² “**ἀνέστη**” γὰρ φησι “**βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἴγυπτον**”, ὃς οὐδὲ τὸ πανύστατον καὶ νεώτατον αἰσθητὸν ἀγαθὸν “**ἦδει τὸν Ἰωσήφ**” (Exod. 1, 8), ὅστις οὐ μόνον τελειότητος ἀλλὰ καὶ προκοπᾶς, οὐδὲ ἐνάργειαν τὴν οἶαν δι' ὀράσεως ἀλλὰ καὶ διδασκαλίαν τὴν δι' ἀκοῆς ἐγγινομένην. ἀνῆρει λέγων· “**δεῦρο ἄρασαί μοι τὸν Ἰακώβ, καὶ δεῦρο ἐπικατάρασαί μοι τὸν Ἰσραήλ**” (Num. 23, 7), ἴσον τῷ ἐλθέ, ἀμφοτέρω κατὰ λυσον, ὄρασίν τε καὶ ἀκοὴν ψυχῆς, ἵνα μὴδὲν ἀληθὲς καὶ γνήσιον καλὸν μήτε ἴδῃ μήτε ἀκούσῃ· ὀράσεως μὲν γὰρ Ἰσραήλ, Ἰακώβ δὲ ἀκοῆς σύμβολον. ⁷³ ὁ μὲν δὴ τῶν τοιούτων νοῦς ἀπορρίπτει πᾶσαν τὴν ἀγαθοῦ ἢ φύσιν τρόπον τινὰ τινάττομενος, ἔμπαλιν δ' ὁ τῶν ἀστείων, ἀμιγοῦς καὶ ἀκράτου μεταποιοῦμενος τῆς τῶν ἀγαθῶν ιδέας, ἀποτινάττει καὶ ἀποβάλλει τὰ φαῦλα· ⁷⁴ θέασαι γοῦν τὸν ἀσκητὴν οἷά φησιν· “**ἄρατε τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλοτρίους τοὺς μεθ' ὑμῶν ἐκ μέσου ὑμῶν, καὶ καθαρίσασθε καὶ ἀλλάξατε τὰς στολὰς ὑμῶν, καὶ ἀναστάντες ἀναβῶμεν εἰς Βαιθὴλ**” (Gen. 35, 2, 3), ἵνα, κἂν Λάβαν ἔρευναν αἰτῇται, ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ μὴ εὐρεθῇ τὰ εἶδωλα (Gen. 31, 35), <ἀλλὰ> πράγματα ὑφ' ἐστῆκότα καὶ ὄντως ὑπαρκτά, ἐστηλιτευμένα ἐν τῇ τοῦ σοφοῦ διανοίᾳ, ὧν καὶ τὸ αὐτομαθὲς γένος Ἰσαὰκ κληρονομεῖ· τὰ γὰρ ὑπαρκτά μόνος οὗτος παρὰ τοῦ πατρὸς λαμβάνει (Gen. 25, 5).

2.18 Βίβλος ΙΖ

⁷⁵ Παρατήρει δ' ὅτι οὗ φησιν ἐλθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸ πεδῖον ἐν ᾧ κατέμειναν, ἀλλὰ εὐρεῖν ἀναζητήσαντας πάντως καὶ σκεψαμένους τὸ ἐπιτηδειότατον ἀφροσύνης χωρίον· τῷ γὰρ ὄντι πᾶς ἄφρων οὐ παρ' ἐτέρου λαμβάνει ἑαυτῷ τὰ δὲ κακὰ ζητῶν ἀνευρίσκει, μὴ μόνοις ἀρκούμενος τούτοις ἐφ' ἅπερ ἡ μοχθηρὰ φύσις δι' ἑαυτῆς βαδίζει, ἀλλὰ καὶ προστιθεὶς τὰ ἐκ τοῦ κακοτεχνεῖν τέλεια γυμνάσματα. ⁷⁶ καὶ εἴθε μέντοι πρὸς ὀλίγον ἐνδιατρίψας αὐτοῖς χρόνον μετανίστατο. νυνὶ δὲ καὶ καταμένειν ἀξιοῖ· λέγεται γὰρ ὅτι εὐρόντες τὸ πεδῖον κατώκησαν ὥς ἐν πατρίδι, οὐχ ὥς ἐπὶ ξένης παρώκησαν. ἦττον γὰρ ἦν δεινὸν συντυχόντας ἀμαρτήμασιν ὀθνεῖν αὐτὰ καὶ ὥσπερ ἀλλοδαπὰ νομίσαι, ἀλλὰ μὴ οἰκεῖα καὶ συγγενῇ ὑπολαβεῖν εἶναι· ⁷⁷ παρεπιδημήσαντες γὰρ κἂν ἀπέστησαν αὐθις, κατοικήσαντες δὲ βεβαίως καταμένειν εἰσάπαν ἔμελλον. διὰ τοῦτο οἱ κατὰ Μωυσῆν σοφοὶ πάντες εἰσάγονται παροικοῦντες· αἱ γὰρ τούτων ψυχαὶ στέλλονται μὲν ἀποικίαν οὐδέποτε τὴν ἐξ οὐρανοῦ, εἰώθασιν δὲ ἕνεκα τοῦ φιλοθεάμονος καὶ φιλομαθοῦς εἰς τὴν περίγειον φύσιν ἀποδημεῖν. ⁷⁸ ἐπειδὰν οὖν ἐνδιατρίψασαι σώμασι τὰ αἰσθητὰ καὶ θνητὰ δι' αὐτῶν πάντα κατίδωσιν, ἐπ' ἀνέρχονται ἐκεῖσε πάλιν, ὅθεν ὠρμήθησαν τὸ πρῶτον, πατρίδα μὲν τὸν οὐράνιον χώρον ἐν ᾧ πολιτεύονται, ξένην δὲ τὸν περίγειον ἐν ᾧ παρώκησαν νομίζουσιν· τοῖς μὲν γὰρ ἀποικίαν στείλαμένοις ἀντὶ τῆς μητροπόλεως ἡ ὑποδεξαμένη δῆπου πατρίς, ἡ δ' ἐκπέμψασα μένει τοῖς ἀποδημηκόσιν, εἰς ἣν καὶ ποθοῦσιν ἐπ' ἀνέρχεσθαι. ἢ ⁷⁹ τοιγαροῦν εἰκότως Ἀβραὰμ ἐρεῖ τοῖς νεκροφύλαξι καὶ ταμίαις τῶν θνητῶν, ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ νεκροῦ βίου καὶ τύφου· “**πάροικος καὶ παρεπιδημὸς εἰμι ἐγὼ μεθ' ὑμῶν**” (Gen. 23, 4), αὐτόχθονες δὲ ὑμεῖς, κόνιν καὶ χοῦν ψυχῆς προτιμήσαντες, προεδρίας ἀξιώσαντες ὄνομα Ἑφρών, ὃς ἐρμηνεύεται χοῦς. ⁸⁰ εἰκότως δὲ καὶ ὁ ἀσκητὴς Ἰακώβ τὴν ἐν σώματι παροικίαν ὀλοφύρεται λέγων· “**αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου, ὡς παροικῶ, μικραὶ καὶ πονηραὶ γεγόνασιν· οὐκ ἐξέικοντο εἰς ἡμέρας τῶν πατέρων μου ὡς παρώκησαν**” (Gen. 47, 9). ⁸¹ τῷ δ' αὐτοδιδάκτῳ καὶ λόγιον ἐχρήσθη

τοιόνδε· “**μὴ καταβῆς εἰς**” τὸ πάθος “**Αἴγυπτον, κατοίκησον δ’ ἐν τῇ γῇ ἣν ἂν σοι εἴπω**” (Gen. 26, 2), τῇ ἀδείκτω καὶ ἀσωμάτῳ φρονήσει, καὶ παροίκει ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, τῇ δεικνυμένῃ καὶ αἰσθητῇ οὐσίᾳ, πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι παροικεῖ μὲν ὁ σοφὸς ὡς ἐν ξένῃ σώματι αἰσθητῷ, κατοικεῖ δ’ ὡς ἐν πατρίδι νοηταῖς ἀρεταῖς, ἃς λαλεῖ ὁ θεὸς ἀδιαφορούσας λόγων θείων. ⁸² Μωυσῆς δὲ “**γειώρας**” φησὶν “**εἰμὶ ἐν γῇ ἄλλοτρίᾳ**” (Exod. 2, 22), διαφερόντως οὐ μόνον ξένην τὴν ἐν σώματι μονὴν ὡς οἱ μέτοικοι νομίζων, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτριώσεως ἄξιαν οὐκ ἔμπαλιν οἰκειώσεως ὑπολαμβάνων.

2.19 Βίβλος ΙΗ

⁸³ Τὸ δ’ ὁμόφωνον καὶ ὁμόγλωττον οὐκ ἐν τοῖς ὀνόμασι καὶ ῥήμασι μᾶλλον ἢ ἐν τῇ τῶν ἀδίκων πράξεων κοινωνίᾳ βουλούμενος ὁ φαῦλος ἐπιδείξασθαι πόλιν ἄρχεται καὶ πύργον, ὡς ἀκρόπολιν τυράννω, κακία κατασκευάζειν, καὶ τοὺς θιασώτας πάντας παρακαλεῖ τοῦ ἔργου μετασχεῖν τὴν ἀρμόττουσαν προευνεπισαμένους ὕλην· ⁸⁴ “ἴτε” γάρ φησι “πλινθεύσωμεν πλίνθους καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρί” (Gen. 11, 3), ἴσον τῷ νῦν ἐστὶν ἡμῖν συμπεφορημένα καὶ συγκεχυμένα τὰ πάντα τῆς ψυχῆς, ὡς ἐναργῇ τύπον μηδένα μηδενὸς εἶδους προφαίνεσθαι. ⁸⁵ ἀρμόττει δ’ ὥσπερ ἀνείδεόν τινα καὶ ἄποιον οὐσίαν τὸ τε πάθος καὶ τὴν κακίαν παραλαβόντας εἰς τὰς ἀρμοττούσας ποιότητας καὶ τὰ προσεχέστατα μέχρι τῶν ἐσχάτων αἰετμεῖν εἶδη πρὸς τε ἐναργεστέραν κατάληψιν αὐτῶν καὶ τὴν σὺν ἐμπειρίᾳ χρῆσιν τε καὶ ἀπόλαυσιν, ἢ πλείους ἡδονὰς καὶ τέρψεις ἔοικεν ἐντίκτειν. ⁸⁶ πάριτε οὖν οἱ λογισμοὶ πάντες βουλευτῶν τινα τρόπον εἰς τὸ ψυχῆς συνέδριον, ὅσοι <πρὸς> τὸν δικαιοσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς συγκατατάττεσθε ὄλεθρον, καὶ πεφροντισμένως διασκεπώμεθα, ὡς ἐπιθέμενοι κατορθώσωμεν· ⁸⁷ τῆς μέντοι κατορθώσεως ἔσονται ἡ θεμέλιοι κραταιότατοι οἶδε, ἄμορφα μορφῶσαι τύποις καὶ σχήμασι καὶ περιγραφαῖς ἕκαστον ἰδίᾳ διακρίναι, μὴ κραδαινόμενα καὶ χωλαίνοντα, ἀλλὰ ἡ πεπηγότα βεβαίως, τῇ τοῦ τετραγώνου σχήματος οἰκειούμενα φύσει – ἀκράδαντον γὰρ τοῦτο γε – , ἵνα πλίνθου τινὰ τρόπον ἀκλινῶς ἐρηρυσμένα βεβαίως καὶ τὰ ἐποικοδομούμενα δέχεται.

2.20 Βίβλος ΙΘ

⁸⁸ τούτων πᾶς ὁ ἀντίθεος νοῦς, ὃν φάμεν Αἰγύπτου, τοῦ σώματος, εἶναι βασιλέα, δημιουργὸς ἀνευρίσκεται καὶ γὰρ τοῦτον εἰσάγει Μωυσῆς τοῖς ἐκ πλίνθου κατασκευαζομένοις χαίροντα οἰκοδομήμασιν. ⁸⁹ ἐπειδὴν γάρ τις τὴν ὕδατος καὶ γῆς τὴν μὲν ὑγρὰν, τὴν δ’ αὖ στερεὰν οὐσίαν, διαλυομένας καὶ φθειρομένας, ἀνακερασάμενος τρίτον μεθόριον ἀμφοῖν ἀπεργάσεται, ὃ καλεῖται πηλός, τέμνων κατὰ μοίρας τοῦτον οὐ παύεται σχήματα περιτιθεὶς ἐκάστῳ τῶν τμημάτων τὰ οἰκεῖα, ὅπως εὐπαγέστερά τε καὶ εὐφορώτερα γένηται· ⁹⁰ ῥαδίως γὰρ οὕτως ἔμελλε τὰ κατασκευαζόμενα τελειοῦσθαι. τοῦτ’ ἀπομιμούμενοι τὸ ἔργον οἱ μοχθηροὶ τὰς φύσεις, ὅταν τὰς ἀλόγους καὶ πλεοναζούσας τῶν παθῶν ὁρμὰς ταῖς ἀργαλεωτάταις κακίαις ἀνακεράσωνται, τέμνουσι τὸ κραθὲν εἰς εἶδη καὶ διαπλάττουσι καὶ σχηματίζουσιν οἱ βαρυδαίμονες, δι’ ὧν ὁ τῆς ψυχῆς ἐπιτειχισμὸς μετέωρος ἀρθήσεται, τὴν αἴσθησιν εἰς ὄρασιν καὶ ἀκοήν, ἔτι δὲ γεῦσιν ὁσφρησὶν τε καὶ ἀφήν, τὸ δὲ πάθος εἰς ἡδονὴν καὶ ἐπιθυμίαν φόβον τε καὶ λύπην, τὸ τε κακίων γένος εἰς ἀφροσύνην, ἀκολασίαν, δειλίαν, ἀδικίαν καὶ ὅσα ἄλλα ἀδελφὰ καὶ συγγενῇ τούτοις.

2.21 Βίβλος Κ

⁹¹ ἤδη δὲ καὶ προσυπερβάλλοντες τινες οὐ μόνον τὰς αὐτῶν ψυχὰς ἐπὶ ταῦτα ἤλειψαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀμείνους καὶ γένους ὄντας ὁρατικοῦ βιασάμενοι κατηνάγκασαν πλινθουργεῖν καὶ πόλεις οἰκοδομεῖν ὀχυρὰς (Exod. 1, 11) τῷ βασιλεύειν δοκοῦντι νῶ, βουλούμενοι τοῦτο ἐνδείξασθαι, ὅτι δοῦλον μὲν τὸ ἀγαθὸν κακοῦ πάθος τ’ εὐπαθείας δυνατώτερον, φρόνησις δὲ καὶ πᾶσα ἀρετὴ ἀφροσύνης καὶ κακίας ἀπάσης ὑπήκοον, ὡς ὑπηρετεῖν ἐξ ἀνάγκης ἅττ’ ἂν προστάτῃ τὸ δεσπότην. ⁹² ἰδοὺ, γάρ φησι, καὶ ὁ ψυχῆς ὀφθαλμὸς ὁ διαυγέστατος καὶ καθαρώτατος καὶ πάντων ὀξυωπέστατος, ὃ μόνῳ τὸν θεὸν ἔξεστι καθορᾶν, ὄνομα Ἰσραὴλ, ἐνδεθεὶς ποτε τοῖς σωματικοῖς Αἰγύπτου δικτύοις ἐπιταγμάτων βαρυτάτων ἀνέχεται, ὡς πλίνθον καὶ πᾶν τὸ γεῶδες ἐργάζεσθαι μετὰ ἀργαλεωτάτων καὶ ἀτρυτοτάτων πόνων· ἐφ’ οἷς εἰκότως ὀδυνᾶται καὶ στένει, ⁹³ τοῦτο μόνον ὡς ἐν κακοῖς τεθησαυρισμένος κειμήλιον, ἐκδακρῦσαι τὰ παρόντα· λέγεται γὰρ ὑγιῶς ὅτι “**κατεστέναξαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων**” (Exod. 2, 23). τίς δ’ οὐκ ἂν τῶν εὖ φρονούντων τὰ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἰδὼν ἔργα καὶ τὰς ὑπερβαλλούσας σπουδὰς, αἷς ἢ πρὸς ἀργυρισμὸν ἢ δόξαν ἢ τὴν ἐν ἡδοναῖς ἀπόλαυσιν εἰώθασιν χρῆσθαι, σφόδρα κατηφήσαι καὶ πρὸς τὸν μόνον σωτῆρα θεὸν ἐκβοήσαι, ἵνα τὰ

! μὲν ἐπικουφίστη, λύτρα δὲ καὶ σῶστρον καταθεῖς τῆς ψυχῆς εἰς ἐλευθερίαν αὐτὴν ἐξέλθῃ; ⁹⁴ τίς οὖν ἐλευθερία βεβαιωτάτη; τίς; ἢ τοῦ μόνου θεραπείας σοφοῦ, καθάπερ μαρτυροῦσιν οἱ χρησιμοί, ἐν οἷς εἴρηται **“ἐξαπόστειλον τὸν λαόν, ἵνα με θεραπεύῃ”** (Exod. 8, 1). ⁹⁵ ἴδιον δὲ τῶν τὸ ὄν θεραπευόντων οἰνοχόων μὲν ἢ σιτοποιῶν ἢ μαγείρων ἔργα ἢ ὅσα ἄλλα γεῶδη μήτε διαπλάττειν μήτε συντιθέναι σώματα πλίνθου τρόπον, ἀναβαίνειν δὲ τοῖς λογισμοῖς πρὸς αἰθέριον ὕψος, Μωυσῆν, τὸ θεοφιλὲς γένος, προσστησάμενους ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ. ⁹⁶ τότε γὰρ τὸν μὲν τόπον, ὃς δῆλός ἐστι, θεάσσονται, ὃ ὁ ἀκλινὴς καὶ ἄτρεπτος θεὸς ἐφέστηκε, **“τὰ θ’ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, τὸ ὡσεὶ ἔργον πλίνθου σαπφείρου καὶ ὡς ἂν εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ”, τὸν αἰσθητὸν κόσμον, ὃν αἰνίττεται διὰ τούτων** (Exod. 24, 10). ⁹⁷ εὐπρεπὲς γὰρ τοῖς ἐταιρείαν πρὸς ἐπιστήμην θεμένοις ἐφίεσθαι μὲν τοῦ τὸ ὄν ἰδεῖν, εἰ δὲ μὴ δύναιτο, τὴν γοῦν εἰκόνα αὐτοῦ, τὸν ἱερώτατον λόγον, μεθ’ ὃν καὶ τὸ ἐν αἰσθητοῖς τελειότατον ἔργον, τόνδε τὸν κόσμον· τὸ γὰρ φιλοσοφεῖν οὐδὲν ἦν ἄλλο ἢ ταῦτα σπουδάζειν ἀκριβῶς ἰδεῖν.

2.22 Βίβλος ΚΑ

⁹⁸ τὸν δὲ αἰσθητὸν κόσμον ὡς ἂν ὑποπόδιον θεοῦ φησὶν εἶναι διὰ τὰδε· πρῶτον μὲν ἵν’ ἐπιδείξῃ, ὅτι οὐκ ἐν τῷ γεγονότι τὸ πεποιητὸς αἴτιον, ἔπειτα δ’ ὑπὲρ τοῦ παραστήσαι, ὅτι οὐδ’ ὁ κόσμος ἅπας ἀφέτω καὶ ἀπελευθεριάζουσα κινήσει κέχρηται, ἀλλ’ ἐπιβέβηκεν ὁ κυβερνήτης θεὸς τῶν ὅλων οἰακονομῶν καὶ πηδαλιουχῶν σωτηρίως τὰ σύμπαντα, οὔτε ποσὶν οὔτε χερσὶν οὔτε ἄλλω τῶν ἐν γενέσει κεκρημένος μέρει τὸ παράπαν οὐδενὶ κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον – **“οὐ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός”** (Num. 23, 19) – , ἀλλὰ τὸν ἕνεκα αὐτὸ μόνον διδασκαλίας εἰσαγόμενον ἡμῶν τῶν ἑαυτοὺς ἐκβῆναι μὴ δυναμένων, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ἡμῖν αὐτοῖς συμβεβηκότων τὰς περὶ τοῦ ἀγενήτου καταλήψεις λαμβανόντων. ⁹⁹ παγκάλως δ’ ἔχει τὸ ἐν παραβολῇ εἶδει φάναι τὸν κόσμον ὡς εἶδος πλίνθου· δοκεῖ μὲν γὰρ ἐστάναι καὶ βεβηκέναι ὡς ἐκείνη κατὰ τὰς τῆς αἰσθητῆς ὄψεως προσβολάς, κέχρηται δὲ ὡκυτάτῃ ! κινήσει καὶ τὰς ἐν μέρει πάσας παραθεούσῃ. ¹⁰⁰ καὶ γὰρ μεθ’ ἡμέραν ἡλίου καὶ νύκτωρ σελήνης φαντασίαν ὡς ἐστώτων οἱ σώματος ὀφθαλμοὶ λαμβάνουσι· καίτοι τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι <τὸ> τῆς περὶ αὐτοὺς φορᾶς τάχος ἀνανταγώνιστόν ἐστιν, εἴ γε τὸν σύμπαντα οὐρανὸν μιᾷ περιπολοῦσιν ἡμέρᾳ; οὕτως μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ σύμπας οὐρανὸς ἐστάναι δοκῶν περιδινεῖται κύκλῳ, τῆς κινήσεως τῷ ἀειδεῖ καὶ θειοτέρῳ καταλαμβανομένης τῷ κατὰ διάνοιαν ὀφθαλμῷ.

2.23 Βίβλος ΚΒ

¹⁰¹ πυροῦντες δὲ τὰς πλίνθους εἰσάγονται συμβολικῶς, τὰ πάθη καὶ τὰς κακίας θερμῷ καὶ κινητικωτάτῳ λόγῳ κραταιούμενοι, ὡς μὴ πρὸς τῶν σοφίας δορυφόρων ποτὲ καθαιρεθεῖεν, οἷς τὰ πρὸς ἀνατροπὴν αὐτῶν αἰεὶ μηχανήματα συγκροτεῖται. ¹⁰² διὸ καὶ ἐπιλέγεται **“ἐγένετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον”** (Gen. 11, 3) τὸ γὰρ μανὸν καὶ κεχυμένον τῆς μὴ σὺν λόγῳ φορᾶς εἰς ἀντίτυπον καὶ στερεὰν φύσιν πιληθὲν καὶ πυκνωθὲν λόγοις δυνατοῖς καὶ ἀποδείξεσιν ἐχυρωτάταις μετέβαλεν, ἀνδρωθείσης τρόπον τινὰ τῆς τῶν θεωρημάτων καταλήψεως, ἥτις ἐν ἡλικίᾳ διαρρεῖ παιδικῇ διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὑγρότητα μήπω δυναμένης τοὺς ἐνσφραγιζομένους πῆττειν καὶ διαφυλάττειν χαρακτηῖρας – , **“καὶ ἡ ἄσφαλτος ἦν αὐτοῖς πηλός”** (ibid.), οὐκ ἔμπαλιν ὁ πηλὸς ἄσφαλτος· ¹⁰³ δοκοῦσι μὲν γὰρ οἱ φαῦλοι τὰ ἀσθενῆ κραταιοῦσθαι κατὰ τῶν ἀμεινόνων καὶ τὰ διαλυόμενα καὶ ῥέοντα ἐξ αὐτῶν πῆττειν, ἵν’ ἐπ’ ἐχυροῦ βάλῳσι καὶ τοξεύσωσιν ἀρετὴν· ὁ δ’ ἴλεως καὶ πατήρ τῶν καλῶν οὐκ ἐφήσει τὸ δεδεμένον ἐκνικᾶν εἰς ἀδιάλυτον ἀσφάλειαν, ῥεύσεως σπουδῆς μὴ ὑφ’ ἐστὼς ἔργον ὡς πλαδῶντα πηλὸν ἀναδείξας. ¹⁰⁴ εἰ μὲν γὰρ ὁ πηλὸς ἐγένετο ἄσφαλτος, μέχρι παντὸς ἂν ἴσως τὸ ἐν συνεχεῖ ῥύσει γεῶδες αἰσθητὸν εἰς ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάβλητον δύναμιν ἐξενίκησεν· ἐπεὶ δὲ τοῦναντίον ἡ ἄσφαλτος εἰς πηλὸν μετέβαλεν, οὐκ ἀθυμητέον· ἐλπίς γάρ, ἐλπίς τὰ βέβαια τῆς κακίας ἐρείσματα κράτει θεοῦ διακοπῆναι. ¹⁰⁵ τοιγαροῦν ὁ δίκαιος καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ καὶ ἐπαλλήλῳ τοῦ βίου κατακλυσμῷ, μήπω δυνάμενος δίχα αἰσθήσεως ψυχῇ μόνη τὰ ὄντα ὄντως ὁρᾶν, **“τὴν κιβωτόν”**, λέγω δὲ τὸ σῶμα, **“ἐνδοθέν τε καὶ ἐξωθεν ἀσφάλτῳ”** καταχρίσει (Gen. 6, 14) βεβαιούμενος τὰς δι’ αὐτοῦ φαντασίας καὶ ἐνεργείας· λωφίσαντος δὲ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς φορᾶς ἐπισχούσης ἐξελεύσεται χρῆσάμενος ἀσωμάτῳ διανοίᾳ πρὸς τὴν ἀληθείας ἀντίληψιν. ¹⁰⁶ ὁ μὲν γὰρ ἀστεῖος ἀπὸ γενέσεως ἀρχῆς φυτευθεὶς καὶ προσαγορευθεὶς τρόπος, ὄνομα Μωυσῆς, ὁ τὸν κόσμον ὡς ἄστῳ καὶ πατρίδα οἰκήσας ἅτε κοσμοπολίτης γενόμενος, ἐνδεθεὶς ποτε τῷ ἐπαλλημιμένῳ ὡς ἂν **“ἀσφαλτοπίσση”** (Exod. 2, 3) σώματι καὶ δοκοῦντι τὰς πάντων <τῶν> ! ὑποκειμένων ἐν αἰσθήσει φαντασίας ἀσφαλῶς δέχεσθαι τε καὶ κεχωρηκέναι, κατακλαίει

(Exod. 2, 6) μὲν τὴν ἔνδεσιν ἄσωμάτου φύσεως πιεσθεὶς ἔρωτι, κατακλαίει δὲ καὶ τὸν πλάνητα καὶ τετυφωμένον τῶν πολλῶν ἄθλιον νοῦν, ὃς ψευδοῦς δόξης ἐκκρεμασθεὶς ᾤθητι τι παρ’ ἑαυτῷ βέβαιον καὶ ἀσφαλὲς ἢ συνόλως παρὰ τινι τῶν γενομένων ἄτρεπτον ἰδρῦσθαι, τοῦ παγίως καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος ἐστηλιτευμένου παρὰ μόνῳ τῷ θεῷ.

2.24 Βίβλος ΚΓ

¹⁰⁷ Τὸ δὲ “**δεῦτε καὶ οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἕως τοῦ οὐρανοῦ**” (Gen. 11, 4) τοιοῦτον ὑποβάλλει νοῦν· πόλεις ὁ νομοθέτης οὐχὶ ταύτας μόνον οἶται εἶναι τὰς ἐπὶ γῆς δημιουργηθείσας, ὧν εἰσιν ὕλαι λίθοι καὶ ξύλα, ἀλλὰ καὶ ἅς ἄνθρωποι περιφέρουσι ταῖς ψυχαῖς ἑαυτῶν ἐνιδρυμένας. ¹⁰⁸ εἰσὶ δ’ αὖται μὲν, ὡς εἰκός, ἀρχέτυποι ἅτε θειοτέρας κατασκευῆς λαχοῦσαι, ἐκεῖναι δὲ μιμήματα ὡς ἂν ἐκ φθαρτῆς οὐσίας συνεστῶσαι. διττὸν δὲ πόλεως εἶδος, τὸ μὲν ἄμεινον, τὸ δὲ χεῖρον, ἄμεινον μὲν τὸ δημοκρατίᾳ χρώμενον ἰσότητα τιμῶση πολιτεία, ἣς ἄρχοντές εἰσι νόμος καὶ δίκη – θεοῦ δὲ ὕμνος ἢ τοιάδε –, χεῖρον δὲ τὸ κιβδηλεῦον αὐτήν, ὡς τὸ παράσημον καὶ παρακεκομμένον ἐν νομίσμασιν, ὀχλοκρατία, ἢ θαυμάζει τὸ ἄνισον, ἐν ᾗ ἀδικία καὶ ἀνομία καταδυναστεύουσιν. ¹⁰⁹ ἐγγράφονται δ’ οἱ μὲν ἀστεῖοι τῷ τῆς προτέρας πολιτεύματι, τῶν δὲ φαύλων ἢ πληθὺς τὴν ἐτέραν καὶ χεῖρῳ διέζωσται, πρὸ εὐκοσμίας ἀκοσμίαν καὶ σύγχυσιν πρὸ εὐσταθοῦς καταστάσεως ἀγαπῶσα. ¹¹⁰ συνεργοὶς δὲ ὁ ἄφρων ἀξιοῖ πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν οὐκ ἀρκούμενος αὐτῷ μόνῳ χρῆσθαι, καὶ προτρέπει μὲν ὄρασιν, προτρέπει δὲ ἀκοήν, παρακαλεῖ δὲ πᾶσαν αἴσθησιν ἀνυπερθέτως αὐτῷ συντετάχθαι, φερούσης ἐκάστης τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ἐπιτήδεια πάντα· ἐπαίρει μέντοι καὶ παραθήγει καὶ τὸ ἄλλο ἀτίθασον ἐκ φύσεως τῶν παθῶν στίφος, ἵνα ἄσκησιν καὶ μελέτην προσλαβὼν ἀνύποιστον γένηται. ¹¹¹ τούτους οὖν καλέσας τοὺς συμμάχους ὁ νοῦς φησιν· “**οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν**” (Gen. 11, 4), ἴσον τῷ ὀχυρωσώμεθα τὰ οἰκεῖα καὶ φραζώμεθα δυνατῶς, ὡς μὴ πρὸς τῶν κατατρεχόντων εὐμαρῶς ἀλίσκοίμεθα· διέλωμεν καὶ διανείμωμεν ὥσπερ κατὰ φυλὰς καὶ δήμους ἐκάστας τῶν ἐν ψυχῇ δυνάμεων προσκληρώσαντες τὰς μὲν λογικῇ, τὰς δὲ ἀλόγῳ μερίδι· ¹¹² ἄρχοντας ἐλώμεθα τοὺς ἱκανοὺς πλοῦτον, δόξαν, τιμὰς, ἡδονὰς ἀφ’ ὧν ἂν δύνωνται περιποιεῖν ἀπάντων· τὴν πενίας καὶ ἀδοξίας αἰτίαν δικαιοσύνην τιθεμένους ἐκποδῶν γράφωμεν νόμους, οἱ τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον βεβαιώσουσι τοῖς πλεον ἐτέρων αἰεὶ φέρεσθαι δυναμένοις. ¹¹³ “**πύργος**” δ’ ὡς ἂν ἀκρόπολις κατεσκευάσθω τῇ ἰσχυρῇ βασιλείᾳ καὶ βασιλείᾳ οὐχ ὀχυρώτατον, ἣς οἱ μὲν πόδες ἐπὶ γῆς βαινέτωσαν, ἡ δὲ κεφαλὴ πρὸς οὐρανὸν φθανέτω τοσοῦτον ὑπὸ μεγαλυνχίας ὕψος ἐπιβᾶσα. ¹¹⁴ τῷ γὰρ ὄντι οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἀνθρωπείων ἀδικημάτων ἴσταται, μετατρέχει δὲ καὶ τὰ ὀλύμπια τοὺς ἀσεβείας καὶ ἀθεότητος λόγους προτείνουσα, ἐπειδὴ ἢ ὡς οὐκ ἔστι τὸ θεῖον διεξίη, ἢ ὡς ὄν οὐ προνοεῖ, ἢ ὡς ὁ κόσμος οὐποτε γενέσεως ἔλαβεν ἀρχήν, ἢ ὡς γενόμενος ἀστάτοις αἰτίαις ὡς ἂν τύχῃ φέρεται, ποτε μὲν πλημμελῶς, ποτε δὲ οὐχ ὑπαιτίως, καθάπερ ἐπὶ πλοίων καὶ τεθρίππων εἴωθε γίνεσθαι· ¹¹⁵ φιλεῖ γὰρ ἔστιν ὅτε χωρὶς ἡνιόχων τε καὶ κυβερνητῶν ὅ τε πλοῦς καὶ ὁ δρόμος εὐθύνεσθαι· προνοίας δ’ οὐ τὸ ὀλιγάκις, ἀλλὰ τῆς μὲν ἀνθρωπίνης πολλάκις, τῆς δὲ θείας ἀδιαστάτως αἰεὶ κατορθοῦν, ἐπεὶ τὸ διαμαρτάνειν ἀλλότριον ἀνωμολόγηται θείας δυνάμεως. κατασκευάζουσι μέντοι συμβολικῶς ὥσανεὶ πύργον τὸν περὶ κακίας λόγον οἱ φρενοβλαβεῖς, τί βουλόμενοι ἢ ὄνομα αὐτῶν ὑπολείπεσθαι τὸ δυσώνυμον; λέγουσι γάρ· “**ποιήσωμεν ἑαυτῶν ὄνομα**” (Gen. 11, 4).

2.25 Βίβλος ΚΔ

¹¹⁶ ὦ περιττῆς καὶ κεχυμένης ἀναισχυντίας. τί φατε; νυκτὶ καὶ βαθεῖ σκότῳ τὰ ἑαυτῶν ἀδικήματα συγκρύπτειν ὀφείλοντες καὶ προκάλυμμα αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ τὴν ἀληθῆ, τὴν γοῦν προσποίητον αἰδῶ πεποιῆσθαι ἢ χάριτος ἔνεκα τῆς πρὸς τοὺς ἐπιεικεστέρους ἢ διαδύσεως τῶν ἐφ’ ὁμολογουμένους ἁμαρτήμασι τιμωριῶν, τοσοῦτον τῆς τόλμης ἐπιβαίνετε, ὥστε οὐ μόνον πρὸς φῶς καὶ λαμπρότατον ἥλιον ἐναυγάξεσθε μήτε τὰς ἀνθρώπων τῶν ἀμεινόνων ἀπειλὰς μήτε τὰς ἀπαραιτήτους ἐκ θεοῦ δίκας τοῖς οὕτως ἀνοσιουργοῖς ἀπαντωμένας καταδείσαντες, ἀλλὰ καὶ πανταχόσε φήμας ἀγγέλους τῶν οἰκείων ἀδικημάτων περιπέμπειν ἀξιοῦτε, ὡς μηδεὶς ἀμύητος μηδ’ ἀνήκοος γένοιτο τῶν ὑμετέρων, ὧς σχέτλιοι καὶ παμμίαροι, τολμημάτων. ¹¹⁷ ὀνόματος οὖν ποίου γλίχεσθε; ἢ τοῦ τοῖς πραττομένοις οἰκειοτάτου; ἅρ’ οὖν ἐν ἔστι μόνον; γένει μὲν ἴσως ἐν, μυρία δὲ τοῖς εἶδεσιν, ἅ, κἂν ἡσυχάζητε, ἐτέρων λεγόντων ἀκούσεσθε· προπέτεια τοίνυν ἐστὶ μετὰ ἀναισχυντίας, ὕβρις μετὰ βίας, βία μετὰ ἀνδροφονίας, σὺν μοιχείαις φθοραί, σὺν ἀμέτροις ἡδοναῖς ἀόριστος ἐπιθυμία, μετὰ θράσους ἀπόνοια,

μετά πανουργίας ἀδικία, κλοπαὶ μετὰ ἀρπαγῆς, σὺν ψευδολογίαις ψευδορκίαι, μετὰ παρανομιῶν ἀσέβεια. ¹¹⁸ ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τῶν τοιούτων ἔστ’ ὀνόματα. καλὸν γ’ ἐναυχῆσαι κάπισεμνύνεσθαι δόξαν θηρωμένους τὴν ἀπὸ τούτων, ἐφ’ οἷς εἰκὸς ἦν ἐγκαλύπτεσθαι. καὶ μὴν ἔνιοι μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ τούτοις, ὡς ἄμαχόν τινα ἰσχὺν ἐκ τοῦ τοιούτους ἰ νομισθῆναι παρὰ πᾶσι καρπωσάμενοι, οὓς τοῦ πολλοῦ θράσους ἢ ὁπαδὸς τοῦ θεοῦ δίκη τίσεται καίτοι τάχα τὸν οἰκεῖον οὐ μαντευομένους μόνον, ἀλλὰ καὶ προορωμένους ὄλεθρον· φασὶ γάρ· “πρὶν διασπαρῆναι” φροντίσωμεν ὀνόματός τε καὶ δόξης. ¹¹⁹ οὐκοῦν, εἵπομι’ ἂν αὐτοῖς, ὅτι σκεδασθήσεσθε γινώσκετε; τί οὖν ἀμαρτάνετε; ἀλλὰ μήποτε τὸν τρόπον τῶν ἀφρόνων διασυνίστησιν, οἱ καίτοι μεγίστων ἐπικρεμαμένων οὐκ ἀδήλως ἀλλ’ ἐκ τοῦ φανεροῦ πολλάκις τιμωριῶν ἀδικεῖν ὅμως οὐκ ὀκνοῦσι· γνωριμώταται δ’ εἰσὶν αἱ τιμωρίαι ἀδηλοῦσθαι νομισθεῖσαι, ἃς ἐκ θεοῦ κατασκήπτειν συμβέβηκε. ¹²⁰ πάντες γὰρ οἱ φαυλότατοι λαμβάνουσιν ἐννοίας περὶ τοῦ μὴ λήσειν τὸ θεῖον ἀδικοῦντες μηδὲ τὸ δίκην ὑφέξειν εἰσάπαν ἰσχυῖν διακρούσασθαι· ἐπεὶ πόθεν ἴσασι, ὅτι σκεδασθήσονται; ¹²¹ καὶ μὴν λέγουσι “πρὶν ἡμᾶς διασπαρῆναι”· ἀλλὰ τὸ συνειδὸς ἔνδοθεν ἐλέγχει καὶ σφόδρα ἐπιτηδεύοντας ἀθεότητα κεντεῖ, ὡς ἄκοντας εἰς συναίνεσιν ἐπισπάσασθαι περὶ τοῦ τὰ κατ’ ἀνθρώπους πάντα πρὸς ἀμείνωνος φύσεως ἐφορᾶσθαι καὶ δίκην ἐφεστάναι τιμωρὸν ἀδέκαστον, ἀσεβῶν πράξεις ἐχθραίνουσιν ἀδίκους καὶ λόγους τοὺς συνηγόρους αὐταῖς.

2.26 Βίβλος ΚΕ

¹²² ἀλλ’ εἰσὶν ἀπόγονοι πάντες οὗτοι τῆς αἰεὶ μὲν ἀποθνησκούσης, μηδέποτε δὲ τεθνηκυίας μοχθηρίας, ἧς Κάιν ἐστὶν ὄνομα. ἢ οὐχὶ καὶ ὁ Κάιν υἱὸν γεννήσας, ὃν Ἐνῶχ ἐκάλεσεν, ὁμώνυμον αὐτῷ [καὶ] κτίζων εἰσάγεται πόλιν καὶ τρόπον τινὰ τὰ γενητὰ καὶ θνητὰ οἰκοδομῶν ἐπὶ τῇ τῶν θειοτέρας κατασκευῆς λαχόντων ἀνατροπῇ; ¹²³ ὁ γὰρ Ἐνῶχ ἐρμηνεύεται χάρις σου· τῶν δ’ ἀνοσίων ἕκαστος διάνοιαν μὲν ἡγεῖται χαρίζεσθαι ἑαυτῷ τὰς τε καταλήψεις καὶ διανοήσεις, ὁφθαλμοὺς δὲ τὸ βλέπειν καὶ ἀκούειν ὧτα καὶ μυκτῆρας ὁσφραίνεσθαι, καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις τὰ οἰκεῖα ἑαυταῖς, ἔτι μέντοι καὶ τὰ φωνῆς ὄργανα τὸ λέγειν, θεὸν δὲ ἢ μὴ συνόλως ἢ μὴ ὡς πρῶτον αἴτιον ὄν. ¹²⁴ διὰ τοῦτο καὶ ὧν ἐγεωπόνησε τὰς ἀπαρχὰς ἑαυτῷ ταμιεύεται, καρποὺς δὲ αὐτὸ μόνον αὐτῷ προσενεγκεῖν θεῷ λέγεται καίτοι παραδείγματος ὑγιоῦς ἐγγὺς ἐστῶτος· ὁ γὰρ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὰ πρωτότοκα, οὐ τὰ δευτέρα τῆς ποιμένης ἔκγονα ἱερουργεῖ, τὰς τῶν γινομένων πρεσβυτέρας αἰτίας κατὰ τὸ πρεσβύτατον τῶν αἰτίων ὁμολογῶν συνίστασθαι. ¹²⁵ τῷ δ’ ἀσεβεῖ τὸναντίον δοκεῖ, αὐτοκράτορα μὲν εἶναι τὸν νοῦν ὧν βουλεύεται, αὐτοκράτορα δὲ καὶ τὴν αἴσθησιν ὧν αἰσθάνεται· δικάζειν γὰρ ἀνυπαιτίως καὶ ἀψευδῶς τὴν μὲν τὰ σώματα, τὸν δὲ πάντα. ¹²⁶ τούτων δὲ τί ἂν γένοιτο ἐπιληπτότερον ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἐλεγχόμενον; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νοῦς πολλάκις ἐπὶ μυρίων ὅσων ἡλέγχθη παρανοῶν, καὶ αἱ αἰσθήσεις ἅπασαι ψευδομαρτυριῶν ἐάλωσαν οὐ παρ’ ἀλόγοις δικασταῖς, οὓς εἰκὸς ἀπατᾶσθαι, ἀλλ’ ἐν τῷ τῆς φύσεως αὐτῆς δικαστηρίῳ, ἣν οὐ θέμις δεκάζεσθαι; ¹²⁷ καὶ μὴ σφαλλομένων γε τῶν καθ’ ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ τε νοῦν καὶ αἴσθησιν κριτηρίων ἀνάγκη τάκόλουθον ὁμολογεῖν, ὅτι ὁ θεὸς τῷ μὲν τὰς ἐννοίας, τῇ δὲ τὰς ἀντιλήψεις ἐπομβρεῖ, καὶ ἔστιν οὐ τῶν καθ’ ἡμᾶς μερῶν χάρις τὰ γινόμενα, ἀλλὰ τοῦ δι’ ὃν καὶ ἡμεῖς γεγόναμεν δωρεὰ πᾶσαι.

2.27 Βίβλος ΚΣ

¹²⁸ τὸν φιλαυτίας κλῆρον παραλαβόντες παῖδες παρὰ πατρὸς συναυξῆσαι γλίσχονται μέχρις οὐρανοῦ, ἕως ἂν ἢ φιλάρετός τε καὶ μισοπόνηρος δίκη παρελθοῦσα καθέλῃ τὰς πόλεις, ἃς ἐπετείχισαν ψυχῇ τῇ ταλαίνῃ, καὶ τὸν πύργον, οὗ τὸ ὄνομα ἐν τῇ τῶν κριμάτων ἀναγραφομένη βίβλῳ δεδήλωται. ¹²⁹ ἔστι δὲ ὡς μὲν Ἑβραῖοι λέγουσι Φανουήλ, ὡς δὲ ἡμεῖς ἀποστροφή θεοῦ· τὸ γὰρ κατεσκευασμένον ὀχύρωμα διὰ τῆς τῶν λόγων πιθανότητος οὐδενὸς ἔνεκα ἐτέρου κατεσκευάζετο ἢ τοῦ μετατραπῆναι καὶ μετακλιθῆναι διάνοιαν ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ τιμῆς· οὗ τί ἂν γένοιτο ἀδικώτερον; ¹³⁰ ἀλλὰ πρὸς γε τὴν τοῦ ὀχυρώματος τούτου καθαίρεσιν ὁ πειρατὴς τῆς ἀδικίας καὶ φονῶν αἰεὶ κατ’ αὐτῆς εὐτρέπισται, ὃν Ἑβραῖοι καλοῦσι Γεδεὼν, ὃς ἐρμηνεύεται πειρατήριον· “ὦμοσε” γάρ φησι “Γεδεὼν τοῖς ἀνδράσι Φανουήλ λέγων· ἐν τῷ με ἐπιστρέφειν μετ’ εἰρήνης τὸν πύργον τοῦτον κατασκάψω” ¹³¹ πάγκαλον καὶ πρεπωδέστατον αὔχημα μισοπονήρῳ ψυχῇ κατὰ ἀσεβῶν ἠκονημένη τὸ βεβαιοῦσθαι καθαιρήσειν πάντα λόγον ἀποστρέφειν διάνοιαν ὀσιότητος ἀναπεύθοντα. καὶ πέφυκεν οὕτως ἔχειν· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ἐπιστρέψῃ, τὸ ἀποκλῖνον καὶ ἀποστρεφόμενον αὐτοῦ πᾶν λύεται. ¹³² τούτου δὲ καιρὸς ἐστὶ τῆς καθαιρέσεως, τὸ παραδοξότατον, ἧ φησιν, οὐ πόλεμος, ἀλλ’ εἰρήνη· διανοίας γὰρ

εὐσταθεία καὶ ἡρεμία, ἣν εὐσέβεια γεννᾷν πέφυκεν, ἀνατρέπεται πᾶς λόγος, ὃν ἐδημιούργησεν ἀσέβεια. ¹³³ πολλοὶ καὶ τὰς αἰσθήσεις πύργου τινὰ τρόπον ἐπὶ τοσοῦτον ἤγειραν, ὥς ἄσπασθαι τῶν οὐρανοῦ περάτων· οὐρανὸς δὲ συμβολικῶς ὁ νοῦς ἡμῶν ἐστὶ, καθ’ ὃν αἱ ἄρισται καὶ θεῖαι φύσεις περιπολοῦσιν. οἱ δὲ ταῦτα τολμῶντες αἰσθήσιν μὲν διανοίας προκρίνουσιν, ἀξιούσι δὲ καὶ διὰ τῶν αἰσθητῶν τὰ νοητὰ πάντα ἐλεῖν ἀνὰ κράτος, εἰς μὲν δούλων τάξιν τὰ δεσπόζοντα, εἰς δὲ ἡγεμόνων τὰ φύσει δοῦλα μεθαρμόσασθαι βιαζόμενοι.

2.28 Βίβλος KZ

¹³⁴ Τὸ δέ, “κατέβη κύριος ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον” τροπικώτερον πάντως ἀκουστέον· προσιέναι γὰρ ἢ ἀπιέναι ἢ κατιέναι ἢ τοῦναντίον <ἀν>έρχεσθαι ἢ συνόλως τὰς αὐτὰς τοῖς κατὰ μέρος ζώοις σχέσεις καὶ κινήσεις ἴσχεσθαι καὶ κινεῖσθαι τὸ θεῖον ὑπολαμβάνειν ὑπερωκεάνιος καὶ μετακόσμιος, ὥς ἔπος εἰπεῖν, ἐστὶν ἀσέβεια. ¹³⁵ ταῦτα δὲ ἀνθρωπολογεῖται παρὰ τῷ νομοθέτῃ περὶ τοῦ μὴ ἀνθρωπομόρφου θεοῦ διὰ τὰς τῶν παιδευομένων ἡμῶν, ὥς πολλάκις ἐν ἐτέροις εἶπον, ὠφελείας. ἐπεὶ τίς οὐκ οἶδεν ὅτι τῷ κατιόντι τὸν μὲν ἀπολείπειν, τὸν δὲ ἐπιλαμβάνειν τόπον ἀναγκαῖον; ¹³⁶ ὑπὸ δὲ τοῦ θεοῦ πεπλήρωται τὰ πάντα, περιέχοντος, οὐ περιεχομένου, ὃ πανταχοῦ τε καὶ οὐδαμοῦ συμβέβηκεν εἶναι μόνῳ· οὐδαμοῦ μὲν, ὅτι καὶ χώραν καὶ τόπον αὐτὸς τοῖς σώμασι συγγεγέννηκε, τὸ δὲ πεποιηκὸς ἐν οὐδενὶ τῶν γεγονότων θέμις εἰπεῖν περιέχεσθαι, πανταχοῦ δέ, ὅτι τὰς δυνάμεις αὐτοῦ διὰ γῆς καὶ ὕδατος ἀέρος τε καὶ οὐρανοῦ τείνας μέρος οὐδὲν ἔρημον ἀπολέλοιπε τοῦ κόσμου, πάντα δὲ συναγαγὼν διὰ πάντων ἀοράτοις ἔσφιγξε δεσμοῖς, ἵνα μὴ ποτε λυθείη, οὗ χάριν μελετήσας ὦ ***. ¹³⁷ τὸ μὲν γὰρ ὑπεράνω τῶν δυνάμεων ὃν ἐπινοεῖται περιττεύειν, οὐ *** κατὰ τὸ εἶναι μόνον· τούτου δύναμις δέ, καθ’ ἣν ἔθηκε καὶ διετάξατο τὰ πάντα, κέκληται μὲν ἐτύμως θεός, ἐγκεκλόπισται δὲ τὰ ὅλα καὶ διὰ τῶν τοῦ παντὸς μερῶν διελήλυθε. ¹³⁸ τὸ δὲ θεῖον καὶ ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον καὶ πανταχοῦ ὃν ὁρατὸν τε καὶ καταληπτὸν οὐδαμοῦ πρὸς ἀλήθειάν ἐστιν *** “ὧδε στὰς ἐγὼ πρὸ τοῦ σέ”, δείκνυσθαι καὶ καταλαμβάνεσθαι δοκῶν, πρὸ πάσης δείξεως καὶ φαντασίας ὑπερβαλὼν τὰ γεγονότα. ¹³⁹ τῶν οὖν μεταβατικῆς κινήσεως ὀνομάτων οὐδὲν ἐφαρμόττει τῷ κατὰ τὸ εἶναι θεῷ, τὸ ἄνω, τὸ κάτω, τὸ ἐπὶ δεξιᾷ, τὸ ἐπ’ εὐώνυμα, τὸ πρόσω, τὸ κατόπιν· ἐν οὐδενὶ γὰρ τῶν λεχθέντων ἐπινοεῖται, ὥς οὐδ’ ἂν μετατρέπόμενος ἐναλλάττοι χωρία. ¹⁴⁰ λέγεται δ’ οὐδὲν ἦττον κατελθὼν ἰδεῖν, ὁ προλήψει πάντα οὐ γενόμενα μόνον ἀλλὰ καὶ πρὶν γενέσθαι σαφῶς κατεληφώς, προτροπῆς ἕνεκα καὶ διδασκαλίας, ἵνα μηδεὶς ἀνθρώπων οἷς οὐ πάρεστιν, ἀβεβαίῳ χρώμενος εἰκασίᾳ, μακρὰν ἀφεστὼς προπιστεύῃ, ἀλλ’ ἄχρι τῶν πραγμάτων ἐλθὼν καὶ διακύψας εἰς ἕκαστα καὶ ἐπιμελῶς αὐτὰ αὐγασάμενος· ὅψιν γὰρ ἀπλανῆ πρὸ ἀκοῆς ἀπατεῶνος ἄξιον μάρτυρα τίθεσθαι. ¹⁴¹ οὗ χάριν καὶ παρὰ τοῖς ἄριστα πολιτευομένοις ἀναγράφεται νόμος· ἀκοῇ μὴ μαρτυρεῖν, ὅτι φύσει τὸ δικαστήριον αὐτῆς πρὸς τὸ δεκάζεσθαι ταλαντεύει· καὶ Μωυσῆς μέντοι φησὶν ἐν τοῖς ἀπαγορευτικοῖς “οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαιάν”, οὐχὶ μόνον τοῦτο λέγων, *** παραδέχεσθαι ψευδῆ λόγον ἢ εὐήθη δι’ ἀκοῆς, ἀλλὰ καὶ ὅτι πρὸς τὴν σαφῆ τῆς ἀληθείας κατάληψιν μακρὸν ὅσον ὄψεως ὑστερίζουσα διελέγχεται γέμουσα ματαιότητος ἀκοή.

2.29 Βίβλος KH

¹⁴² ταύτην φαμὲν αἰτίαν εἶναι τοῦ λέγεσθαι “τὸν θεὸν καταβεβηκέναι τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον θεάσασθαι”. οὐ παρέργως δὲ πρόσκειται “ὃν ὠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων”. ἴσως γὰρ ἂν τις εἴποι τῶν οὐκ εὐαγῶν ἐπιχλευάζων ἅμα· καινὸν ἡμᾶς ἀναδιδάσκει μάθημα ὁ νομοθέτης, ὅτι πύργους καὶ πόλεις οὐχ ἕτεροί τινες, ἀλλὰ παῖδες ἀνθρώπων ἀνοικοδομοῦνται. τίς γὰρ τὰ γ’ οὕτως ἐμφανῆ καὶ περίοπτα καὶ τῶν λίσαν ἐξεστηκότων ἀγνοεῖ; ¹⁴³ ἀλλὰ μὴ τὸ πρόχειρον τοῦτο καὶ κατημαξευμένον ἐν τοῖς ἱερωτάτοις χρησιμοῖς ἀναγεγράφθαι <νομίσης>, ἀλλ’ ὅπερ ἀποκεκρυμμένον ἰχνηλατεῖται διὰ τῶν ἐμφανῶν ὀνομάτων. ¹⁴⁴ τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; οἱ πολλοὺς ἐπιγραφόμενοι τῶν ὄντων ὡσανεὶ πατέρας καὶ τὸ πολύθεον εἰσηγούμενοι στίφος ἀπειρίαν ὁμοῦ καὶ πολυμιγίαν τῶν πραγμάτων καταχέαντες καὶ τὸ ψυχῆς τέλος ἡδονῇ παραδόντες δημιουργοὶ τῆς εἰρημένης πόλεως καὶ τῆς κατ’ αὐτὴν ἀκροπόλεως, εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, γεγόνασι, τὰ ποιητικὰ τοῦ τέλους τρόπον οἰκοδομημάτων συναύξοντες, τῶν ἐκ πόρνης ἀποκυηθέντων οὐδέν, ὥς γ’ οἶμαι, διαφέροντες, οὓς ὁ νόμος ἐκκλησίας ἀπελήλακε θείας εἰπών· “οὐκ εἰσελεύσεται ἐκ πόρνης εἰς ἐκκλησίαν κυρίου”, ὅτι, καθάπερ περὶ πολλὰ τέλη πλανώμενοι τοξόται καὶ μηδενὸς εὐστόχως ἐφιέμενοι σκοποῦ, μυρίας ἀρχὰς καὶ αἰτίας τῆς τῶν ὄντων ὑποθέμενοι γενέσεως ψευδωνύμους πάσας τὸν ἕνα ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὄλων ἠγνόησαν. ¹⁴⁵ οἱ δὲ ἐπιστήμη κεχηρμένοι τοῦ ἑνὸς υἱοῦ θεοῦ προσαγορεύονται δεόντως, καθὰ καὶ Μωυσῆς ὁμολογεῖ φάσκων· “υἱοὶ ἐστε κυρίου τοῦ θεοῦ” καὶ “θεὸν τὸν γεννήσαντά σε” καὶ “οὐκ

αὐτὸς οὗτός σου πατήρ”; ἔπεται μέντοι τοῖς οὕτω τὴν ψυχὴν διατεθεῖσι μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι νομίζειν, ὅπερ τῷ τέλει τῆς ἡδονῆς πρὸς ἐμπειροπολέμων ἀνδρῶν ἀντιτεγχίζεται πρὸς ἀνατροπὴν καὶ καθαίρεσιν ἐκείνου. ¹⁴⁶ καὶ μὴδέπω μέντοι τυγχάνη τις ἀξιοχρεῶς ὢν υἱὸς θεοῦ προσαγορεύεσθαι, σπουδαζέτω κοσμεῖσθαι κατὰ τὸν πρωτόγονον αὐτοῦ λόγον, τὸν ἀγγέλων πρεσβύτατον, ὡς ἂν ἀρχάγγελον, πολυώνυμον ὑπάρχοντα· καὶ γὰρ ἀρχὴ καὶ ὄνομα θεοῦ καὶ λόγος καὶ ὁ κατ’ εἰκόνα ἄνθρωπος καὶ ὁ ὁρῶν, Ἰσραὴλ, προσαγορεύεται. ¹⁴⁷ διὸ προήχθην ὀλίγῳ πρότερον ἐπαινέσαι τὰς ἀρετὰς τῶν φασκόντων ὅτι “πάντες ἐσμὲν υἱοὶ ἐνὸς ἀνθρώπου”· καὶ γὰρ εἰ μήπω ἱκανοὶ θεοῦ παῖδες νομίζεσθαι γεγόναμεν, ἀλλὰ τοι τῆς ἀειδοῦς εἰκόνης αὐτοῦ, λόγου τοῦ ἱερωτάτου· θεοῦ γὰρ εἰκὼν λόγος ὁ πρεσβύτατος. ¹⁴⁸ καὶ πολλαχοῦ μέντοι τῆς νομοθεσίας υἱοὶ πάλιν Ἰσραὴλ καλοῦνται, τοῦ ὁρῶντος οἱ ἀκούοντες, ἐπειδὴ μεθ’ ὅρασιν ἀκοὴ δευτερείοις τετίμηται καὶ τὸ διδασκόμενον τοῦ χωρὶς ὑφηγήσεως ἐναργεῖς τύπους τῶν ὑποκειμένων λαμβάνοντος αἰεὶ δεύτερον. ¹⁴⁹ ἄγαμαι καὶ τῶν ἐν βασιλικαῖς βίβλοις ἱεροφαντηθέντων, καθ’ ἃς οἱ πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον ἀκμάσαντες καὶ βιώσαντες ἀνυπαίτιως υἱοὶ τοῦ τὸν θεὸν ὑμνήσαντος Δαβὶδ ἀναγράφονται, οὗ περιόντος οὐδ’ οἱ πρόπαπποι τούτων ἦσαν ἴσως γεγεννημένοι· ψυχῶν γὰρ ἀπαθανατιζομένων ἀρεταῖς, οὐ φθαρτῶν σωμάτων ἐστὶ γένεσις, ἣν ἐπὶ τοὺς καλοκάγαθίας ἡγεμόνας ὥσανεὶ γεννητὰς καὶ πατέρας ἀναφέρεσθαι συμβαίνει.

2.30 Βίβλος ΚΘ

¹⁵⁰ κατὰ δὲ τῶν ἐπ’ ἀδικίαις σεμνυνομένων εἶπε κύριος· “ἴδου γένος ἐν καὶ χεῖλος ἐν πάντων”, ἴσον τῷ ἰδοῦ μία οἰκειότης καὶ συγγένεια, καὶ πάλιν ἁρμονία καὶ συμφωνία ἢ αὐτὴ πάντων ὁμοῦ, μηδενὸς ἡλλοτριωμένου τὴν γνώμην μὴδ’ ἀπάδοντος, καθάπερ ἔχει καὶ ἐπ’ ἀνθρώπων ἀμούσων· τὸ γὰρ φωνητήριον αὐτοῖς ὄργανον πᾶσι τοῖς φθόγγοις ἐστὶν ὅτε δι’ ὅλων ἐκμελὲς καὶ ἀπῳδὸν οὐ μετρίως καθέστηκε, πρὸς ἀναρμοστίαν ἄκρως ἡρμωσμένον καὶ πρὸς τὸ ἀσύμφωνον συμφωνίαν μόνον ἄγον. ¹⁵¹ καὶ ἐπὶ τῆς πολιτίδος τὸ κατασκευαστὸν τὸ παραπλήσιον ἰδεῖν ἐστὶν· αἱ τε γὰρ ἀμφημεριναὶ καὶ διάτριτοι καὶ τεταρταίζουσιν παρὰ παισὶν ἱατρῶν λεγόμεναι περίοδοι μεθ’ ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ περὶ τὰς αὐτὰς ὥρας κατασκήπτουσι τὴν εἰς αὐτὰ καὶ τάξιν φυλάττουσαι. ¹⁵² τὸ δὲ “καὶ τοῦτο ἤρξαντο ἰ ποιῆσαι” μετ’ οὐ μετρίου σχετλιασμοῦ λέλεκται, διότι τοῖς ῥαδιουργοῖς οὐ τὰ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους μόνον συγχεῖν δίκαια ἐξήρκεσεν, ἀλλ’ ἤδη καὶ τῶν ὀλυμπίων ἐπιβαίνειν ἐτόλμησαν, ἀδικίαν μὲν σπεύραντες, ἀσεβειαν δὲ θερίσαντες. ¹⁵³ ὄφελος δὲ τοῖς ἀθλίοις οὐδέν· οὐ γὰρ ὥσπερ ἀδικοῦντες ἀλλήλους πολλὰ ὧν ἂν ἐθελήσωσιν ἀνύτουσιν ἔργοις βεβαιούμενοι τὰ βουλαῖς ἀγνώμοσιν ἐπιλογισθέντα, οὕτως καὶ ἀσεβοῦντες· ἀζήμια γὰρ καὶ ἀπήμονα τὰ θεῖα, τοῦ δὲ πλημμελεῖν εἰς αὐτὰ οἱ δυσκάθαρτοι τὰς ἀρχὰς εὐρίσκονται μόνον, πρὸς δὲ τὸ τέλος φθάνουσιν οὐδέποτε. ¹⁵⁴ διὸ καὶ λέγεται τοῦτο· “ἤρξαντο ποιῆσαι”· κορεσθέντες <γὰρ> οἱ τοῦ παρανομεῖν ἅπληστοι τῶν πρὸς τὰ ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ καὶ ἀέρι, ἃ φθαρτῆς φύσεως ἔλαχε, κακῶν ἐπὶ τὰς ἐν οὐρανῷ θείας φύσεις μετατάξασθαι διανοήθησαν· ἃ ἐστὶ τῶν ὄντων ἕξω τοῦ κακηγορεῖν ἔθος ἐστὶ διαθεῖναι τὸ παράπαν οὐδέν· καὶ αὐτὸ μέντοι τὸ βλασφημεῖν οὐ τοῖς κακηγορουμένοις ἐπιφέρει τινὰ ζημίαν, ἃ τῆς ἰδίου φύσεως οὐποτ’ ἐξίσταται, ἀλλὰ τοῖς κατατιτωμένοις συμφορὰς ἀνηκέστους. ¹⁵⁵ οὐκ ἐπειδὴ μέντοι μόνον ἤρξαντο πρὸς τὸ τέλος ἐλθεῖν ἀδυνατήσαντες ἀσεβείας, διὰ τοῦτ’ αὐτοὺς οὐχ ὡς διαπραξαμένους ἕκαστα ὧν διανοήθησαν αἰτιατέον· οὗ χάριν καὶ τετελειωκέναι φησὶ τὸν πύργον αὐτοὺς οὐ τελειώσαντας, ἐπειδὴν λέγει· “κύριος κατέβη ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον”, οὐχ ὃν οἰκοδομήσαι μέλλουσιν, ἀλλ’ ὃν “ᾠκοδόμησαν” ἤδη.

2.31 Βίβλος Λ

¹⁵⁶ τίς οὖν πίστις τοῦ μὴ τετελεσιουργῆσθαι τὴν κατασκευὴν; ἡ ἐνάργεια πρώτη· γῆς γὰρ ὅτιοῦν μέρος ἀμήχανον οὐρανοῦ ψαῦσαι διὰ τὴν ἔμπροσθεν αἰτίαν, ὅτιπερ οὐδὲ κέντρον περιφερείας ἅπτεται· δευτέρα δ’, ὅτι ὁ αἰθήρ, ἱερὸν πῦρ, φλόξ ἐστὶν ἄσβεστος, ὡς καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοῦνομα παρὰ τὸ αἶθειν, ὃ δὴ καίειν ἐστὶ κατὰ γλῶτταν, εἰρημένον. ¹⁵⁷ μάρτυς δὲ μία μοῖρα τῆς οὐρανίου πυρᾶς ἥλιος, ὃς τοσοῦτον γῆς ἀφεστῶς ἄχρι μυχῶν τὰς ἀκτῖνας ἐπιπέμπων αὐτὴν τε καὶ τὸν ἀπ’ αὐτῆς ἀνατείνοντα μέχρι τῆς οὐρανίου σφαίρας ἀέρα φύσει ψυχρὸν ὄντα τῇ μὲν ἀλεαίνει, τῇ δὲ καταφλέγει· τὰ μὲν γὰρ ὅσα ἡ μακρὰν ἀφέστηκεν αὐτοῦ τῆς φορᾶς ἡ ἐγκάρσια παραβέβληται ἀλεαίνει μόνον, τὰ δ’ ἐγγὺς ἡ ἐπ’ εὐθείας ὄντα καὶ προσανακαίει βίᾳ. ¹⁵⁸ εἰ δὲ ταῦθ’ οὕτως ἔχει, τοὺς ἀναβαίνειν τολμῶντας ἀνθρώπους οὐκ ἀναγκαῖον ἦν ἐμπεπρῆσθαι κεραυνωθέντας, ἀτελοῦς αὐτοῖς τῆς μεγαλουργηθείσης ἐπινοίας γενομένης; τοῦτ’ ἔοικεν αἰνίττεσθαι διὰ τῶν αὐθις λεγομένων· “ἐπαύσαντο” γάρ φησιν “οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον”, οὐ δήπου

τελειώσαντες, ἢ ἀλλὰ τελεσιουργῆσαι κωλυθέντες διὰ τὴν ἐπιγενομένην σύγχυσιν. οὐ μὴν ἐκπεφεύγασιν τὴν τῶν διαπράξεων αἰτίαν οἱ πρὸς τῷ βουλευσασθαι καὶ ἐγκεχειρηκότες.

2.32 Βίβλος ΛΑ

¹⁵⁹ τὸν γοῦν οἰωνόμαντιν καὶ τερατοσκόπον περὶ τὰς ἀβεβαίους εἰκασίας ματαιάζοντα – καὶ γὰρ μάταιος ἐρμηνεύεται Βαλαάμ – φησὶν ὁ νόμος τῷ ὀρῶντι καταράσασθαι καίτοι διὰ τῶν λόγων εὐφήμους ποιησάμενον εὐχάς, σκοπῶν οὐ τὰ λεχθέντα ἃ προμηθεΐα θεοῦ μετεχαράττετο οἷα δόκιμον ἀντὶ κιβδήλου νόμισμα, τὴν δὲ διάνοιαν, ἐν ἣ τὰ βλάποντα πρὸ τῶν ὠφελησόντων ἀνεπολεῖτο. ἔστι δὲ φύσει πολέμια ταῦτα, στοχασμὸς ἀληθείας καὶ ματαιότης ἐπιστήμη καὶ ἢ διὰ ἐνθουσιασμοῦ μαντεία νηφούση σοφία. ¹⁶⁰ καὶ ἂν ἐξ ἐνέδρας μέντοι τις ἐπιχειρήσας ἀνελεῖν τινα μὴ δυνηθῇ κτεῖναι, τῇ τῶν ἀνδροφόνων οὐδὲν ἤττον ὕποχος δίκη καθέστηκεν, ὥς ὁ γραφεὶς περὶ τούτων δηλοῖ νόμος· “ἐάν” γάρ φησι “τίς ἐπιθῇται τῷ πλησίον ἀποκτεῖναι αὐτὸν δόλῳ καὶ καταφύγῃ, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου λήψῃ αὐτὸν θανατῶσαι”· καίτοι ἐπιτίθεται μόνον, οὐκ ἀνήρηκεν, ἀλλ’ ἴσον ἡγήσατο ἀδίκημα τῷ κτεῖναι τὸ βουλεῦσαι τὸν φόνον· οὗ χάριν οὐδ’ ἰκέτη γενομένῳ δέδωκεν ἀμνηστίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἱεροῦ ἐκέλευσεν ἀπάγειν τὸν ἀνιέρῳ γνώμῃ χρησάμενον. ¹⁶¹ ἀνιέρως δὲ οὐ ταῦτη μόνον, ὅτι κατὰ ψυχῆς τῆς αἰεὶ ζῆν δυναμένης ἀρετῶν κτήσεται τε καὶ χρήσεται τὸν διὰ προσβολῆς κακίας φόνον ἐβούλευσεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι θεὸν τῆς ἀνοσιουργοῦ τόλμης αἰτιάται· τὸ γὰρ “καταφύγῃ” τοιοῦτον ὑποβάλλει νοῦν, διότι πολλοὶ τὰ καθ’ ἑαυτῶν ἀποδιδράσκουσιν ἐθέλοντες ἐγκλήματα καὶ ῥύεσθαι τῶν ἐφ’ οἷς ἡδίκησαν ἀξιοῦντες ἑαυτοὺς τιμωριῶν τὸ οἰκεῖον ἄγος τῷ κακοῦ μὲν μηδενὸς ἀγαθῶν δ’ ἀπάντων αἰτίῳ προσβάλλουσι θεῷ. διὸ καὶ ἀπ’ αὐτῶν βωμῶν τοὺς τοιούτους ἀπάγειν ὅσιον εἶναι ἐνομίσθη. ¹⁶² δίκην δ’ ὑπερβάλλουσιν κατὰ τῶν ἐπ’ ἀθεότητι λόγους οἰκοδομουμένων καὶ συγκροτούντων ὀρίζει, ἣν ἴσως τινὲς τῶν ἀφρόνων οὐ βλάβην, ἀλλ’ ὠφέλειαν ὑποτοπήσουσιν· “οὐ γὰρ ἐκλείψει” φησὶν “ἀπ’ αὐτῶν πάντα ὅσα ἂν ἐπιθῶνται ποιεῖν”. ὦ τῆς ἀπεριγράφου καὶ ἀμέτρου κακοδαιμονίας, πάνθ’ οἷς ἂν ὁ φρενοβλαβέστατος ἐπιθῇται νοῦς, ὑποχείρια εἶναι καὶ ὑπήκοα, καὶ μηδὲν, <μὴ> μέγα μὴ μικρόν, ὑστερίζειν τὸ παράπαν, ἀλλ’ ὥσπερ εἰ φθάνοντα προαπαντᾶν πρὸς τὰς ἰ χρεῖας ἐκάστας.

2.33 Βίβλος ΛΒ

¹⁶³ ψυχῆς ταῦτα φρονήσεως χρηρευούσης ἐστὶν ἐπίδειξις μηδὲν τῶν εἰς τὸ ἀμαρτάνειν ἐχούσης ἐμποδῶν. εὖ ξαίτο γὰρ ἂν ὁ μὴ σφόδρα ἀνιάτως ἔχων τὰ ἐξ ὑποθέσεως τοῦ νοῦ πάντ’ ἐπιλιπεῖν αὐτῷ, ἵνα μὴ τῷ κλέπτειν ἢ μοιχεύειν ἢ ἀνδροφονεῖν ἢ ἱεροσυλεῖν ἢ τινα τῶν ὁμοιοτρόπων ἐπιτιτιθέμενος εὐδοῇ, μυρία δ’ εὐρίσκει τὰ κωλυσιεργήσοντα. κωλυθεὶς μὲν γὰρ τὴν μεγίστην νόσον, ἀδικίαν, ἀποβάλλει, σὺν ἀδείᾳ δ’ ἐπεξελθὼν ταύτην ἀναδέχεται. ¹⁶⁴ τί οὖν ἔτι τὰς τῶν τυράννων τύχας ὡς μακαρίων ζηλοῦτε καὶ θαυμάζετε, δι’ ἃς εὐπετῶς ἕκαστα ἐπεξίσασιν, ὧν ἂν ὁ ἐκλελυττικῶς κάκτεθηριωμένος τέκη νοῦς, καὶ ἐν ἑαυτοῖς δέον ἐπιστένειν, εἴ γε ἀπορία καὶ [ἡ] ἀσθένεια κακοῖς λυσιτελεῖ, ὡς περιουσία καὶ ἰσχύς ἀγαθοῖς ὠφελιμώτατον; ¹⁶⁵ εἴς δέ τις τῶν ἀφρόνων ἡσθημένος, εἰς ὅσιν κακοδαιμονίας ὑπερβολὴν ἄγει ἢ τοῦ διαμαρτάνειν ἐκεχειρία, μετὰ παρρησίας εἶπε· “μείζων ἢ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναι”. παγχάλεπον γὰρ ἀχαλίνωτον ἐαθῆναι ψυχὴν ἀτίθασον οὕσαν ἐξ ἑαυτῆς, ἣν μόλις ἡνίαίς μετ’ ἐπανατάσεως μαστίγων ἔστι κατασχόντα πραῦναι. ¹⁶⁶ διόπερ λόγιον τοῦ ἴλεω θεοῦ μεστὸν ἡμερότητας ἐλπίδας χρηστὰς ὑπογράφων τοῖς παιδείας ἐρασταῖς ἀνήρηται τοιόνδε· “οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ’ οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω”· τῶν γὰρ τῆς ψυχῆς δεσμῶν χαλασθέντων, οἷς διεκρατεῖτο, ἡ μεγίστη παρέπεται συμφορά, καταλειφθῆναι ὑπὸ θεοῦ, ὃς τοῖς ὅλοις δεσμοῦς τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις περιῆψεν ἀρρήκτους, αἷς τὰ πάντα σφίγξας ἅλута εἶναι βεβούληται. ¹⁶⁷ λέγει μέντοι καὶ ἐτέρωθι, ὅτι “πάνθ’ ὅσα δεσμῷ καταδέδεται, καθαρὰ ἐστίν”, ἐπειδὴ τῆς ἀκαθάρτου φθορᾶς αἴτιον ἢ διάλυσιν. μηδέποτε οὖν ἰδὼν τινα τῶν φαύλων οἷς ἂν ἐπιθῇται πᾶσιν εὐμαρῶς ἐπεξιόντα θαυμάσης ὡς κατορθοῦντα, ἀλλὰ τοῦναντίον ὡς ἀποτυγχάνοντα οἰκτιρίζου, ὅτι ἀπορία μὲν ἀρετῆς, κακίας δὲ εὐφορία χρώμενος διατελεῖ.

2.34 Βίβλος ΛΓ

¹⁶⁸ σκέψασθαι δ’ οὐ παρέργως ἄξιον, τίν’ ἔχει λόγον τὸ εἰρημένον ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ· “δεῦτε καὶ καταβάντες συγγέωμεν ἐκεῖ αὐτῶν τὴν γλῶτταν”. φαίνεται γὰρ διαλεγόμενός τιςιν ὡς ἂν συνεργοῖς αὐτοῦ, τὸ δ’ αὐτὸ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς τάνθρώπου κατασκευῆς ἀναγράφεται. ¹⁶⁹ “εἶπε” γάρ φησι “κύριος ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν” τοῦ “ποιήσωμεν” πληθεὺς ἐμφαίνοντος· καὶ πάλιν “εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ, γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἷς ἡμῶν, τῷ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν”· ἢ τὸ γὰρ “ὡς εἷς

ἡμῶν” οὐκ ἐφ’ ἐνός, ἀλλ’ ἐπὶ πλειόνων τίθεται. ¹⁷⁰ λεκτέον οὖν ἐκεῖνο πρῶτον, ὅτι οὐδὲν τῶν ὄντων ἰσότημον ὑφέστηκε θεῷ, ἀλλ’ ἔστιν εἷς ἄρχων καὶ ἡγεμὼν καὶ βασιλεὺς, ὃ πρυτανεύειν καὶ διοικεῖν μόνῳ θέμις τὰ σύμπαντα. τὸ γὰρ

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
εἷς βασιλεὺς

οὐκ ἐπὶ πόλεων καὶ ἀνθρώπων λέγοιτ’ ἂν ἐν δίκῃ μᾶλλον ἢ ἐπὶ κόσμου καὶ θεοῦ· ἐνός γὰρ ἓνα ποιητὴν τε καὶ πατέρα πάλιν καὶ δεσπότην ἀναγκαῖον εἶναι.

2.35 Βίβλος ΛΔ

¹⁷¹ τούτου δὴ προδιομολογηθέντος ἀκόλουθον ἂν εἴη συνυφαίνειν τὰ ἀρμόζοντα. τίν’ οὖν ἐστὶ, σκοπῶμεν· εἷς ὢν ὁ θεὸς ἀμυθήτους περὶ αὐτὸν ἔχει δυνάμεις ἀρωγούς καὶ σωτηρίους τοῦ γενομένου πάσας, αἷς ἐμφέρονται καὶ αἱ κολαστήριον· ἔστι δὲ καὶ ἡ κόλασις οὐκ ἐπιζήμιον, ἀμαρτημάτων οὕσα κώλυσις καὶ ἐπανόρθωσις. ¹⁷² διὰ τούτων τῶν δυνάμεων ὁ ἀσώματος καὶ νοητὸς ἐπάγη κόσμος, τὸ τοῦ φαινομένου τοῦδε ἀρχέτυπον, ιδέαις ἀοράτοις συσταθεὶς, ὥσπερ οὗτος σώμασιν ὁρατοῖς. ¹⁷³ καταπλαγέντες οὖν τινες τὴν ἐκατέρου τῶν κόσμων φύσιν οὐ μόνον ὅλους ἐξεθείωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ κάλλιστα τῶν ἐν αὐτοῖς μερῶν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὸν σύμπαντα οὐρανόν, ἅπερ οὐδὲν αἰδεσθέντες θεοὺς ἐκάλεσαν. ὢν τὴν ἀπόνοιαν κατιδὼν Μωυσῆς φησι· “κύριε, κύριε, βασιλεῦ τῶν θεῶν” <εἷς> ἐνδειξὶν τῆς παρ’ ὑπηκόους ἄρχοντος διαφορᾶς. ¹⁷⁴ ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὸν ἀέρα ψυχῶν ἀσωμάτων ἱερώτατος χορὸς ὁπαδὸς τῶν οὐρανίων· ἀγγέλους τὰς ψυχὰς ταύτας εἶωθε καλεῖν ὁ θεσπιφδὸς λόγος· πάντ’ οὖν τὸν στρατὸν ἐκάστων ἐν ταῖς ἀρμοττούσαις διακεκοσμημένον τάξεσιν ὑπηρέτην καὶ θεραπευτὴν εἶναι συμβέβηκε τοῦ διακοσμήσαντος ἡγεμόνος, ὃ ταξιαρχοῦντι κατὰ δίκην καὶ θεσμὸν ἔπεται· λιποταξίου γὰρ οὐ θέμις ἀλῶναί ποτε τὸ θεῖον στρατεύμα. ¹⁷⁵ βασιλεῖ δὲ ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν ἐμπρεπὲς ὁμιλεῖν τε καὶ χρῆσθαι πρὸς τὰς τῶν τοιούτων πραγμάτων ὑπηρεσίας, οἷσπερ ἀρμόττει μὴ ὑπὸ μόνου πηγνυσθαι θεοῦ. χρεῖος μὲν γὰρ οὐδενός ἐστιν ὁ τοῦ παντὸς πατήρ, ὡς δεῖσθαι τῆς ἀφ’ ἐτέρων, εἰ ἐθέλοι δημιουργῆσαι, <συμπράξεως>, τὸ δὲ πρέπον ὁρῶν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς γινομένοις ταῖς ὑπηκόοις δυνάμεσιν ἔστιν ἃ διαπλάττειν ἐφῆκεν, οὐδὲ ταύταις εἰσάπαν αὐτοκράτορα δοὺς τοῦ τελεσιουργεῖν ἐπιστήμην, ἵνα μὴ τι πλημμεληθεῖ τῶν ἀφικνουμένων εἰς γένεσιν.

2.36 Βίβλος ΛΕ

¹⁷⁶ ταῦτα μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἦν προτυπῶσαι· ὢν δὲ χάριν, ἥδη λεκτέον· ἡ μὲν φύσις τῶν ζώων εἷς τε ἄλογον καὶ λογικὴν μοῖραν, ἐναντίας ἀλλήλαις, ἐτήθη τὸ πρῶτον, ἢ δ’ αὖ λογικὴ πάλιν εἷς τε τὸ φθαρτὸν καὶ ἀθάνατον εἶδος, φθαρτὸν μὲν τὸ ἀνθρώπων, ἀθάνατον δὲ τὸ ψυχῶν ἀσωμάτων, αἱ κατὰ τε ἀέρα καὶ οὐρανὸν περιπολοῦσι. ¹⁷⁷ κακίας δὲ ἀμέτοχοι μὲν εἰσιν αὗται, τὸν ἀκήρατον καὶ εὐδαίμονα κληρὸν ἐξ ἀρχῆς λαχοῦσαι καὶ τῷ συμφορῶν ἀνηνύτων οὐκ ἐνδεθεῖσαι χωρίῳ, σώματι, ἀμέτοχοι δὲ καὶ <αἱ> τῶν ἀλόγων, παρόσον ἀμοιροῦσαι διανοίας οὐδὲ τῶν ἐκ λογισμοῦ συμβαινόντων ἐκουσίῳ ἀδικημάτων ἀλίσκονται. ¹⁷⁸ μόνος δὲ σχεδὸν ἐκ πάντων ὁ ἄνθρωπος ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἔχων ἐπιστήμην αἰρεῖται μὲν πολλάκις τὰ φαυλότατα, φεύγει δὲ τὰ σπουδῆς ἄξια, ὥστ’ αὐτὸν μάλιστα ἐπὶ τοῖς ἐκ προνοίας ἀμαρτήμασι καταγινώσκεισθαι. ¹⁷⁹ προσηκόντως οὖν τὴν τούτου κατασκευὴν ὁ θεὸς περιῆψε καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ λέγων· “ποιήσωμεν ἄνθρωπον”, ἵνα αἱ μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατορθώσεις ἐπ’ αὐτὸν ἀναφέρονται μόνον, ἐπ’ ἄλλους δὲ αἱ ἀμαρτίαι. θεῷ γὰρ τῷ πανηγεμόνι ἐμπρεπὲς οὐκ ἔδοξεν εἶναι τὴν ἐπὶ κακίαν ὁδὸν ἐν ψυχῇ λογικῇ δι’ ἑαυτοῦ δημιουργῆσαι· οὗ χάριν τοῖς μετ’ αὐτὸν ἐπέτρεψε τὴν τούτου τοῦ μέρους κατασκευὴν. ἔδει γὰρ καὶ τὸ ἀντίπαλον τῷ ἀκουσίῳ, τὸ ἐκούσιον, εἰς τὴν τοῦ παντὸς συμπλήρωσιν κατασκευασθὲν ἀναδειχθῆναι.

2.37 Βίβλος ΛΣ

¹⁸⁰ τοῦτο μὲν δὴ ταύτῃ λελέχθω. προσήκει δὲ κακεῖνο λελογίσθαι, ὅτι μόνων ἀγαθῶν ἐστὶν ὁ θεὸς αἴτιος, κακοῦ δὲ οὐδενὸς τὸ παράπαν, ἐπεὶ καὶ τὸ πρεσβύτατον τῶν ὄντων καὶ τελειότατον ἀγαθὸν αὐτὸς ἦν. ἐμπρεπέστατον δὲ τὰ οἰκεῖα τῇ ἑαυτοῦ φύσει δημιουργεῖν ἄριστα τῷ ἀρίστῳ, τὰς μέντοι κατὰ πονηρῶν κολάσεις διὰ τῶν ὑπ’ αὐτὸν βεβαιουῦσθαι. ¹⁸¹ μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ καὶ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ τελειωθέντος ἐξ ἀσκήσεως τόδε· “ὁ θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητος, ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν”· ὁμολογεῖ γὰρ καὶ οὗτος ἤδη, ὅτι τὰ μὲν γνήσια τῶν ἀγαθῶν, ἃ φιλαρέτους τρέφει ψυχάς, ἐπὶ θεὸν

ἀναφέρεται μόνον ὡς αἴτιον, ἡ δὲ τῶν κακῶν μοῖρα ἀγγέλοις ἐπιτέτραπται πάλιν, οὐδὲ ἐκεῖνοις ἔχουσι τὴν τοῦ κολάζειν αὐτοκράτορα ἐξουσίαν, ἵνα μηδενὸς τῶν εἰς φθορὰν τεινόντων ἢ σωτήριος αὐτοῦ κατάρχη φύσις. ¹⁸² διὸ λέγει· “δεῦτε καὶ καταβάντες συγγέωμεν”. οἱ μὲν γὰρ ἀσεβεῖς τοιαύτης ἐπάξιοι δίκης τυγχάνειν, ὥστε καὶ εὐεργετίδας καὶ φιλοδώρους αὐτοῦ δυνάμεις οἰκτιροῦσθαι τιμωρίαις. εἰδὼς μέντοι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ὠφελίμους ὑπαρχούσας δι’ ἐτέρων αὐτὰς ὥρισεν· ἔδει γὰρ τὸ μὲν ἐπανορθώσεως ἀξιοῦσθαι, τὰς δὲ πηγὰς τῶν ἀενάων αὐτοῦ χαρίτων ἀμιγεῖς κακῶν· οὐκ ὄντων μόνον ἀλλὰ καὶ νομιζομένων φυλαχθῆναι.

2.38 Βίβλος ΑΖ

¹⁸³ Τίς δὲ ἐστὶν ἡ σύγχυσις, ἐρευνητέον. πῶς οὖν ἐρευνήσομεν; οὕτως, ὥς γ’ ἐμοὶ φαίνεται· πολλάκις οὖς πρότερον οὐκ ᾔδειμεν, ἀπὸ τῶν συγγενῶν καὶ τινα πρὸς αὐτοὺς ἐχόντων ἐμφέρειαν ἐγνωρίσαμεν· οὐκοῦν καὶ πράγματα τὸν αὐτὸν τρόπον, ἃ μὴ ῥάδιον ἐξ ἐαυτῶν καταλαμβάνεσθαι, δηλὰ γένοιτ’ ἂν κατὰ τὴν τῶν οἰκείων αὐτοῖς ὁμοιότητα. ¹⁸⁴ τίνα οὖν ἐστὶ συγχύσει πράγματα ὅμοια; ἡ μῖξις, ὥσπερ ὁ παλαιὸς λόγος, καὶ κρᾶσις· ἀλλ’ ἡ μὲν μῖξις ἐν ξηραῖς, ἡ δὲ κρᾶσις ἐν ὑγραῖς οὐσίαις δοκιμάζεται. ¹⁸⁵ μῖξις μὲν οὖν σωμάτων διαφερόντων ἐστὶν οὐκ ἐν κόσμῳ παράθεσις, ὥσπερ ἂν εἴ τις σωρὸν ποιήσῃ κριθὰς καὶ πυροῦς καὶ ὀρόβους καὶ ἄλλ’ ἅττα εἶδη τῶν σπαρτῶν εἰς ταῦτο εἰσενεγκόν, κρᾶσις δ’ οὐ παράθεσις, ἀλλὰ τῶν ἀνομοίων μερῶν εἰς ἄλληλα εἰσδυομένων δι’ ὅλων ἀντιπαρέκτασις, ἔτι δυναμένων ἐπιτεχνήσῃ τινὶ διακρίνεσθαι τῶν ποιοτήτων, ὡς ἐπὶ οἴνου καὶ ὕδατος φασὶ γίνεσθαι. ¹⁸⁶ συνελθούσας μὲν γὰρ τὰς οὐσίας ἀποτελεῖν κρᾶσιν, τὸ δὲ κραθὲν οὐδὲν ἦττον ἀναπλοῦσθαι πάλιν εἰς τὰς ἐξ ὧν ἀποτελέσθη ποιότητας· σπόγγῳ γὰρ ἡλαιομένῳ τὸ μὲν ὕδωρ ἀναλαμβάνεσθαι, τὸν δ’ οἶνον ὑπολείπεσθαι· μήποτε ἐπειδήπερ ἐξ ὕδατος ἡ σπογγίᾳς γένεσις ἐστὶ, τὸ μὲν οἰκεῖον, ὕδωρ, πέφυκεν ἀναλαμβάνεσθαι πρὸς αὐτῆς ἐκ τοῦ κράματος, τὸ δ’ ἀλλότριον ὑπολείπεσθαι, ὁ οἶνος. ¹⁸⁷ σύγχυσις δὲ ἐστὶ φθορὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ποιοτήτων πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἀντιπαρεκτεινομένων εἰς διαφερούσης μιᾶς γένεσιν, ὡς ἐπὶ τῆς ἐν ἱατρικῇ τετραφαρμάκου συντέτευχε· κηρὸς γὰρ καὶ στέαρ καὶ πίττα ῥητίνη τε, οἶμαι, συνελθόντα ταύτην ἀποτελεῖ, συντεθείσης δὲ ἀμήχανον ἔτι τὰς ἐξ ὧν συνετέθη διακριθῆναι δυνάμεις, ἀλλ’ ἐκάστη μὲν αὐτῶν ἠφάνισται, πασῶν δ’ ἡ φθορὰ μίαν ἐξαίρετον ἄλλην ἐγέννησε δύναμιν. ¹⁸⁸ ὅταν δ’ ἀπειλῇ σύγχυσιν τοῖς ἀσεβεῖσι λογισμοῖς ὁ θεός, οὐ μόνον ἐκάστης κακίας τὸ τε εἶδος καὶ τὴν δύναμιν ἀφανισθῆναι κελεύει, ἀλλὰ καὶ τὸ συνερανισθὲν ἐξ αὐτῶν, ἵνα μήτε τὰ μέρη καθ’ ἑαυτὰ μήθ’ ἡ πάντων σύννοδος τε καὶ συμφωνία περιβάλῃται τινα ἰσχὺν ἐπὶ καθαιρέσει τῆς ἀμείνονος μοίρας. ¹⁸⁹ οὗ χάριν φησί· “συγγέωμεν ἐκεῖ αὐτῶν τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τὴν φωνὴν τοῦ πλησίον”, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τούτῳ· κωφὸν ἕκαστον ἐργασώμεθα τῶν κακίας μερῶν, ὡς μήτε ἰδίαν ἀφιέν <φωνήν> μήτε συνηχοῦν ἐτέρῳ βλάβης αἴτιον γίνηται.

2.39 Βίβλος ΑΗ

¹⁹⁰ ταῦτα μὲν ἡμεῖς, οἱ δὲ τοῖς ἐμφανέσι καὶ προχείροις μόνον ἐπακολουθοῦντες οἴονται νυνὶ γένεσιν· ἡ διαλέκτων Ἑλληνικῶν τε καὶ βαρβάρων ὑπογράφεσθαι· οὓς οὐκ ἂν αἰτιασάμενος – ἴσως γὰρ ἀληθεῖ καὶ αὐτοὶ χρῶνται λόγῳ – παρακαλέσαιμ’ ἂν μὴ ἐπὶ τούτων στήναι, μετελθεῖν δὲ ἐπὶ τὰς τροπικὰς ἀποδόσεις, νομίσαντας τὰ μὲν ῥητὰ τῶν χρησμῶν σκιάς τινας ὥσανεὶ σωμάτων εἶναι, τὰς δ’ ἐμφαινόμενας δυνάμεις τὰ ὑφ’ ἐστῶτα ἀληθεῖα πράγματα. ¹⁹¹ δίδωσι μέντοι πρὸς τοῦτ’ ἀφορμὰς τὸ εἶδος τοῖς μὴ τυφλοῖς διάνοιαν ὁ νομοθέτης αὐτός, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἐφ’ ὧν νῦν ἐστὶν ὁ λόγος· τὸ γὰρ γινόμενον σύγχυσιν προσεῖπε. καίτοι γε εἰ διαλέκτων γένεσιν αὐτὸ μόνον ἐδήλου, κἂν ὄνομα εὐθυβολώτερον ἐπεφήμισεν ἀντὶ συγχύσεως διάκρισιν· οὐ γὰρ συγχεῖται τὰ τεμνόμενα, διακρίνεται δ’ ἔμπαλιν, καὶ ἔστιν οὐ μόνον ἐναντίον ὄνομα ὀνόματι, ἀλλ’ ἔργον ἔργῳ. ¹⁹² σύγχυσις μὲν γάρ, ὡς ἔφην, ἐστὶ φθορὰ τῶν ἀπλῶν δυνάμεων εἰς συμπεφορημένης μιᾶς γένεσιν, διάκρισις δὲ ἐνὸς εἰς πλείω τομῇ, καθάπερ ἐπὶ γένους καὶ τῶν κατ’ αὐτὸ εἰδῶν ἔχειν συντέτευχεν. ὥστε εἰ μίαν οὕσαν φωνὴν ἐκέλευσε τέμνειν ὁ σοφὸς εἰς πλειόνων διαλέκτων τμήματα, προσεχεστέροις ἂν καὶ κυριωτέροις ἐχρήσατο τοῖς ὀνόμασι, τομὴν ἢ διανέμησιν ἢ διάκρισιν ἢ τι ὁμοιότροπον εἰπών, οὐ τὸ μαχόμενον αὐτοῖς, σύγχυσιν. ¹⁹³ ἀλλ’ ἔστιν ἡ σπουδὴ διαλῦσαι τὸ κακίας στίφος, τὰς ὁμολογίας αὐτῆς ἀκυρῶσαι, τὴν κοινωνίαν ἀνελεῖν, τὰς δυνάμεις ἀφανίσαι καὶ διαφθεῖραι, τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος, ὃ δειναῖς ὠχυρώσατο παρανομίαις, καθελεῖν. ¹⁹⁴ οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ τῶν ψυχῆς ὁ πλάστης μερῶν οὐδὲν οὐδενὶ εἰς τὴν τοῦ ἐτέρου κοινωνίαν ἤγαγεν; ἀλλ’ ὀφθαλμοὶ μὲν οὐκ ἂν ἀκούσειαν, ὧτα δὲ οὐκ ἂν θεάσαιοτο, χυλὸς δὲ ἐνστόμιος οὐκ ἂν ὁσφοριτο, οὐδ’ ἂν γεύσαιτο ῥίνες, ὃ τ’ αὖ λόγος οὐδὲν ἂν τῶν κατὰ

τάς αἰσθήσεις πάθοι, οὐδ' ἔμπαλιν ῥῆξαι φωνὴν δύναιτ' ἂν αἰσθησῇς.¹⁹⁵ ἔγνω γὰρ ὁ τεχνίτης, ὅτι τὸ μὴ ἀκούειν ἕκαστον τούτων τῆς τοῦ πλησίον φωνῆς λυσιτελές ἐστίν, ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς ψυχῆς μέρη ταῖς οἰκείαις δυνάμεσιν ἀσυγχύτοις χρησθαι πρὸς τὴν τῶν ζώων ὠφέλειαν καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα κοινωνίαν ἀφηρηθῆναι, τὰ δὲ τῆς κακίας εἰς <σύγ>χυσιν καὶ φθορὰν ἀχθῆναι παντελῆ, ἵνα μήτε συμφωνήσαντα μήτε καθ' ἑαυτὰ ὄντα ζημία τοῖς ἀμείνοσι γένηται.¹⁹⁶ παρὸ καὶ λέγει· “διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ἐκεῖθεν”, ἐν ᾧ τῷ ἐσκέδασεν, ἐφυγάδευσεν, ἀφανεῖς ἐποίησε· τὸ γὰρ σπείρειν <ἀγαθῶν, κακῶν δὲ αἴτιον τὸ διασπείρειν>, ὅτι τὸ μὲν ἐπιδόσεως καὶ αὐξήσεως καὶ γενέσεως ἐτέρων ἔνεκα συμβαίνει, τὸ δ' ἀπωλείας καὶ φθορᾶς. βούλεται δὲ ὁ φυτουργὸς θεὸς σπείρειν μὲν ἐν τῷ παντὶ ἡ καλοκάγαθίαν, διασπείρειν δὲ καὶ ἐλαύνειν ἐκ τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας τὴν ἐπάρατον ἀσέβειαν, ἵν' ἤδη ποτὲ παύσωνται τὴν κακίας πόλιν καὶ τὸν ἀθεότητος πύργον οἰκοδομοῦντες μισάρετοι τρόποι.¹⁹⁷ τούτων γὰρ σκεδασθέντων οἱ πάλαι πεφευγότες τὴν τυραννίδα τῆς ἀφροσύνης ἐνὶ κηρύγματι κάθοδον εὐρήσουσι, γράψαντός τε καὶ βεβαιώσαντος <θεοῦ> τὸ κήρυγμα, ὡς δηλοῦσιν οἱ χρησμοί, ἐν οἷς διείρηται ὅτι “ἐὰν ἦ ἡ διασπορά σου ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, ἐκεῖθεν συνάξει σε”.¹⁹⁸ ὥστε τὴν μὲν ἀρετῶν συμφωνίαν ἐμπρεπὲς ἀρμόζεσθαι θεῷ, τὴν δὲ κακιῶν διαλύειν τε καὶ φθείρειν. οἰκειότατον δὲ κακίας ὄνομα σύγχυσις· οὗ πίστις ἐναργὴς πᾶς ἄφρων, λόγοις καὶ βουλαῖς καὶ πράξεσιν ἀδοκίμοις καὶ πεφορημέναις χρώμενος.

3. Latin Translation

The Latin version given here is from Mangey Volume 1 [1, p. 404 – 435]. The chapter breaks in Mangey's edition are not that clear; the chapter breaks here are based on Cohn and Wendland.

3.1 Caput I

Hactenus de his dixisse sufficiat: deinceps non obiter considerata sunt quae de confusione liguarum philosophatur. Sic enim loquitur:

Erat autem terra labii unius, et sermonem eorundem. Cumque proficerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, et habitaverunt in eo: et dixit quisque ad proximum suum: Venite faciamus lateres et coquamus eos igni. et facti illis sunt lateres pro faxis, et bitumen pro luto, et dixerunt, venite, aedificemus nobis civitatem et turrim, cuius fastigium pertingat ad caelum, et celebre faciamus nomen nostrum, antequam dispergamur in universam terram. descendit autem Dominus ut videret civitatem et turrim, quam aedificabant filli hominum: et disit Dominus, Eccesd unus est populus et unus est labium omnibus: caeperuntque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere compleant. venite igitur et confundamus ibi linguam eorum ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. atque ita dispersit Dominus in superficium omnis terrae et desiverunt aedificare civitatem et turrim. idcirco vocatum est nomen eius confusion: quia ibi confusum est labium universae terrae: et inde dispersit eod Deus super faciem omnis terrae.

3.2 Caput II

Isti quibus patriae leges displicent, eas calumniari et in contemptum ducere fatagentes, hinc arreptis atheismi ansis, pro impietate, sic cavillantur: etiam nunc extollitis praecepta vestra ut veritatis ipsius continentia regulus? ecce sacri quos vocatis libri fabulas continent, quales aliis referentibus irridere soletis. quanquam quid opus est eas legibus interspersas per otium colligere, quasi calumniandi vacantes studio, satis erit quae iam in historia praesenti coram posita sunt, adducere. haec una certe fimillima est illi de Aloadis, quos optimus poetarum Homerus conatus narrat fuisse tre maximos montes, sperantes se hoc modo facile sibi viam munituros; de quibus extant hi versus:

Ter sunt conati imponere Pelio Ossam

Scilicet atque Ossae frondosum involvere Olympum

Olympus, Ossa, Pelion, montium sunt nomina. horum vice legislator inducit turrim extructam ab eius seculi hominibus, qui prae stultitia et superbia conati sunt coelum attingere. nonne enim ista conari gravis erat dementia? nam etiamsi universae terrae partes superstruerentur fundamento modico, et in unius columnae formam attollerentur, tamen longissimo intervallo abessent a sphaera aetherea, praefertim iuxta philosophos curiosos, terram centrum esse mundi afferentes.

3.3 Caput III

Praeterea quiddam aliud huic simile de animalium una lingua proditur a fabularum scriptoribus; narratur enim olim animantium omnium terrestrium, aquatiliu, volucrum eandem vocemuisse: et quemadmodum homines Graeci cum Graecis, Barbari cum suae linguae Barbaris nunc habent sermonis commercium, ita tum illas omnes cum omnibus collocutas de suis rebus ac negociis, ita ut et conquererentur intre se, et vicissim condolerent de calamitatibus, e diversoque si quid prosperum occurreret, laetarentur. nam putabant ad se pertinere aliensa quoque prosperitates ac adversitates, et affectus tum doloris tum gaudii lingua communi exprimebant. perstitit autem haec morum et affectuum communio, donec lascivientes prae bonorum praefentium copia saepe fieri solet, proruperant ad rerum non affequentiarum amorem, ut legationem de immortalitate mitterent, a senectute immunitatem perpetuamque iuventam sibi poscentes: aequum se postulare dicentes, quando hoc munus iam uni ex eorum numero serpenti contigisset. hunc enim exuta senectute denuo repubesceret: iniquum autem esse ut praestantiora deteriori cedant hac parte, et multa uni.

3.4 Caput IV

Quam audaciam mox sua poena sequuta est; nam confestim variatae sunt animalium linguae, ut ex illo tempore non possent se invicem intelligere, impediende dialectorum diversitate, in quas loquela quae prius communis omnium fuerat, divisa est postea. caeterum nostri Historia vero propius argumentum adducens disiunxit e brutis hominibus, et hos solos ait habuisse unicam linguam communem omnibus: tamen haec quoque fabulosa putatur. atqui haec vocis in plurimas diversas loquela species dissectio, quae linguae confusion vocatur, in remedium peccatorum adhibita dicitur, ne se invicem mutuo intelligentes criminum societatem inirent, nec possent muti conferre in unum operas, altera alteris. attamen nihil hoc, quantum apparet, profuit; nam etiam post divisam linguam, deductasque in diversa loca tot gentium colonias, nihilominus terrae mariaque saepius repleta sunt malis ineffalibus. nam non linguarum communio, sed similis animarum ad peccandum proclivitas, communicatae iniquitatis causa est. siquidem etiam lingua mutilati, nutibus, aspectibus, aliisque corporis gestibus ac motibus, non minus quam verbis prolatis, voluntatem suam significant. huc accedit, quod saepe una gens, non lingua solum, verum etiam eisdem legibus ac moribus discrepans, ad tantum pervenit maliciam, ut peccatis conferri possit cum reliquis omnibus hominibus: et ob imperitiam linguarum multi ab infidiatoribus ex improviso sunt oppressi, et diverso harum scientia imminetia pericula depulerunt. itaque prodest magis quam nocet linguae communication: quando nunc quoque per singulas regiones, praefertim indigenarum, nihil aequae incolumitati confert ac lingua omnium eadem. tum si quis plures linguas ediscat, mox probatur ab earum peritis, et pro hospite agnoscitur, non leve argumentum humanitatis afferens loquelam familiarem, unde mox accedit securitas a periculis. cur igitur, quasi malorum causa esset lingua communis, ex hominibus sublata est, quae debuerat confirmari ut perutilis?

3.5 Caput V

Has hominum malicioforum cavillationes seorsum redarguent qui promptas talium

3.6 Caput VI

Fortunae res qui nescit, cum paupertas, et obscuritas, corporis morbos aut mutilationes comitantur, his vero accedunt infirmitates animae, desipientes prae atra bile aut longo senio, aut alio quocunque graviore infortunio? nam unumquodvis e iam dictis abunde sufficit ad subvertendum et deiiciendum hominem, etiam fastu magno tumidum. quod si universa coniunctim unum hominem velut ex composito aggrediantur eodem tempore, mala scilicet animae, corporis, et externe, quod cogitari potest miserius? cadentibus enim stipulatoribus, etiam stipatum necesse est cadere. est autem corporis satellitium hoc: divitiae, gloriae, honores, quae corpus erigerunt et in sublimefferunt et in ostentant: sicut e diverso contemptus, obscuritas paupertas tanquam hostes magno impetu oppugnant. item satellites animae sunt, auditus visus, odoratus, gustus et tota cohors sensuum, ad haec sanitas, integritas, robur, potentia. intra haec enim quasi tot stantes, stabilitas et bene munitas metas animus incedit et degit viis ei nunquam non patentibus. verum et his satellitibus non desunt adversarii, sensuum orbiatines morbi, ut dixi, qui aliquando mentem tantum non egerunt in praecipitia. et haec quidem a fortuna impident, vehementer difficilia miseraque, leviora tamen si conferantur, cum malis voluntariis.

3.7 Caput VII

Quis autem

4. Notes for the Greek text

4.1 Βιβλος Α

1	ἀρκέσει – 3rd person singular future from ἀρκέω, I am strong, sufficient εἰρημένα – perfect passive participle from λέγω σκεπτέον – verbal adjective from σκέπτομαι, I must reflect or consider ἐξῆς – in order, one after the other παρέργως – by the way, cursorily διαλέκτων – language, dialect συγχύσεως – commixture, confusion φιλοσοφεῖ – 3rd person singular present from φιλοσοφέω, I love knowledge, pursue it, philosophise, study καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ ... ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς – A quotation from Γένεσις 11:1-9. χεῖλος – usually, lips, but here, tongue or language κινήσαι – aorist infinitive from κινέω, I move πλησίον – near, neighbouring δεῦτε – come!, come hither! πλινθεύσωμεν – 1st person plural aorist subjunctive from πλινθεύω, I make bricks ὀπτήσωμεν – 1st person plural aorist subjunctive from ὀπτάω, I bake, fire (bricks) πλίνθος – brick ἄσφαλτος – asphalt, bitumen πηλός – clay, earth ποιήσωμεν – 1st person plural aorist subjunctive from ποιέω διασπαρῆναι – aorist infinitive from διασπείρω, I scatter abroad, throw about κατέβη – 3rd person singular aorist from καταβαίνω, I go down γένος – nation χεῖλος – lip, language ἐκλείψει – 3rd person singular future from ἐκλείπω, I leave out, omit, pass over ἐπιθῶνται – 3rd person plural aorist passive subjunctive from ἐπιτίθημι, I put on συγχέωμεν – 1st person plural present subjunctive from συγχέω, I pour together, commingle διέσπειρεν – 3rd person singular imperfect from διασπείρω, I scatter abroad, throw about ἐπαύσαντο – 3rd person singular aorist from παύω, I stop, cease ἐκλήθη – 3rd person singular aorist passive from καλέω σύγχυσις – commixture, confusion συνέχεε – 3rd person singular imperfect from συγχέω, I pour together, commingle
---	---

4.2 Βιβλος Β

2	δυσχεραίνοντες – present participle from δυσχεραίνω, I am unable to endure, bear with ill grace πολιτεία - condition and rights of a citizen, citizenship ψόγον – fault, blemish, flaw
---	--

	κατηγορίαν – accusation, charge μελετῶντες – present participle from μελετάω, I care for, attend to τινά παραπλησίους – coming near, resembling ἐπιβάθραις – ladder or steps, means of approach ἀθεότητος – ungodliness δυσσεβεῖς – ungodly, impious, profane φάσκοντες – present participle from φάσκω I say, affirm assert, often used as the participle (and imperfect) for φημί σεμνηγορεῖτε – 2nd person plural present from σεμνηγορέω, I speak solemnly <i>or</i> in fine phrases διατεταγμένων – perfect passive participle from διατάσσω, I appoint or ordain κανόνας – a straight rod or bar; figuratively, a rule standard of excellence περιέχοντων – present participle from περιέχω, I encompass, surround
3	ἱεραὶ - priestess μύθους – tale, story, narrative περιέχουσιν – 3rd person plural present from περιέχω, I encompass, surround εἰώθατε – 2nd person plural perfect (used in a present meaning) from ἔθω, I am accustomed γελάων – present infinitive from γελάω, I laugh διεξιόντων – present participle from διέξιμι, I go out through, I pass through πολλαχόθι – in many places νομοθεσίας – lawgiving, legislation ἐσπαρμένους – perfect participle from σπείρω, I sow, spread abroad ἀναλέγεσθαι – present passive infinitive from ἀναλέγω, I am recounted σχολήν – spare time, leisure, rest ἐνευκαιροῦντας – present participle from ἐνευκαιρέω, I pass my time in διαβολαῖς – false accusation, slander, calumny ὑπομνησκείν – present infinitive from ὑπομνήσκω, I remind myself of a person or thing τινός
4	εἰκῶς – participle from εἰκα, I am like; a perfect with a present sense; an Epic form συντεθέντι – perfect participle from συντίθημι, I put together Ἀλωειδῶν δοκιμώτατος – superlative from δόκιμος, proved, examined, tested Ὅμηρος – Homer διανοηθῆναί - aorist passive infinitive from διανοέομαι, I am minded, I intend, propose to do περιμήκιστα – superlative from περιμηκής, very tall ἐπιφορῆσαι – aorist infinitive from ἐπιφορέω, I put upon, lay over ἐπιχῶσαι – aorist infinitive from ἐπιχώννυμι, I heap up ἐλπίσαντας – aorist participle from ἐλπίζω, I hope ἀνέρχεσθαι – present infinitive from ἀνέρχομαι, I come up εὐμαρῇ - easy, convenient, without trouble αιθέριον – of <i>or</i> in the upper air ὕψος – height ἀρθέντων – aorist participle from ἀραρίσκω, I join together ἔπη – word, promise, advice

	Ὅσσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' Ὅσση Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἔν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἶη, These two lines are from Ὅμηρου Ὀδυσσεΐα λ 315, 316. Οὐλύμπῳ - Olympia, an Ionic form μέμασαν – 3rd person plural perfect from μάω, I wish eagerly, strive, yearn desire; this only occurs in the perfect with a present sense θέμεν – aorist infinitive from τίθημι; this is an Epic form αὐτὰρ – but, yet, an Epic form Ὅσση - Πήλιον – Pelion, a mountain in Thessaly εἰνοσίφυλλον – quivering foliage ἀμβατὸς – a going up, expedition, an epic form of ἀνάβασις εἶη – 3rd person singular present optative from εἰμί
5	πύργον – tower νομοθέτης – lawgiver εἰσάγει – 3rd person singular from εἰσάγω κατασκευαζόμενον – present participle from κατασκευάζω, I equip or furnish fully μεγαλαυχίας – great boasting, arrogance ψαῦσαι – aorist infinitive from ψάω, I touch φρενοβλάβεια – damage of the understanding, madness, folly δεινὴ - fearful, terrible, dread σμπάσης – all together μέρη - part ἐποικοδομηθεῖν – 3rd person singular aorist optative passive from ἐποικοδομέω, I build up προκαταβληθέντι – aorist passive participle from προκαταβάλλω, βραχεῖ - short θεμελίῳ - foundation ἀνεγερθεῖν – 3rd person singular aorist optative passive from ἀνεγείρω, I raise up τρόπον – turn, direction, course, way κίονος – column αἰθερίου – of <i>or</i> in the upper air σφαίρας – ball, the terrestrial globe ἀπολειφθήσεται – 3rd person singular future passive from ἀπολείπω διαστήμασι – interval ζητητικὸς – disposed to search or inquire κέντρον – sharp point ἀνωμολόγησαν – 3rd person plural aorist from ἀνωμολογέω,

4.3 Βιβλος Γ

6	συγγενής – born with, congenital, natural, in-born
---	---

	ὁμοφωνίας – unison μυθοπλαστῶν – participle from μυθυπλαστέω, I invent ἀναγράφεται – I engrave πάνθ' ὅσα – elision for πάντα ὅσα χερσαῖα – on <i>or</i> of dry land ἐνυδρα – with water in it πτηνὰ - feathered, winged ὁμόφωνα – speaking the same language ὅνπερ – the very thing ὁμόγλωττοι – speaking the same tongue διαλέγονται – 3rd person singular present from διαλέγομαι, I converse with τινί δρᾶν – present infinitive from δράω, I do συνέβαινεν – 3rd person singular imperfect from συμβαίνω, I stand with ὠμίλει – 3rd person singular imperfect from ὀμιλέω, I am in company with, consort with τινί, or μετὰ τινά κακοπραγίαις - misadventure, failure συνάχθεσθαι – present infinitive from συνάχθομαι, I am grieved with τινί κᾶν – crasis for καὶ ἄν πού - somewhat; enclitic, note the accent λυσитеλές – useful, profitable, advantageous ἀπαντῶη – 3rd person singular present optative from ἀπαντάω, I meet, encounter συνευφραίνεσθαι – present infinitive from συνευφραίνομαι, I rejoice together
7	ἡδονὰς – delight, enjoyment, pleasure ἀηδίας – unpleasantness, nauseousness ἀναφέροντα – present participle from ἀναφέρω, I bring or carry up ὁμοφώνου – speaking the same language συνῆδετο – 3rd person singular imperfect middle from συνάδω, I sing with <i>or</i> together συναηδίζετο – 3rd person singular imperfect middle from συναηδίζομαι, I am displeased together κάκ – crasis for καὶ ἐκ ὁμοιότροπον -of like manners and life ὁμοιοπαθεῖς – having like feelings or passions τινί μέχριπερ – so long as κορεσθέντα – aorist participle from κορέννυμι, I sate, satisfy, satiate, τινά ἀφθονίας – freedom from envy ἀνεφίκτων – out of reach, unattainable ἔρωτα – love, mostly of the sexual passion ἐξώκειλε – 3rd person singular aorist from εξοκέλλω, I run aground ἀθανασίας – immortality ἐπρεσβεύετο – 3rd person singular imperfect middle from πρεσβεύομαι, I am elder or eldest γῆρως – old age; a contracted genitive from γῆρας ἔκλυσιν – release or deliverance νεότητος – youth, youthful spirit

	ἀκμήν – point, edge, highest point, flower, bloom αἰτούμενα – present middle participle from αἰτέω, I ask, beg; in the middle, I ask, beg for myself ἐρπετόν – a walking animal, quadruped; also a creeping thing, reptile ὄφιν – serpent, snake τετυχηκέναι – perfect infinitive from τυγχάνω, I hit, hit upon, light upon fall in with τινός ἀποδύόμενον – present passive participle from ἀποδύω, I strip off <i>clothes or armour</i> ὑπαρχῆς - beginning ἀνηβᾶν – present infinitive from ἀνηβάω, I grow young again ἄτοπον – out of place, strange, unwanted κρείττω – stronger, mightier, more powerful; an Attic spelling, the usual spelling is κρείσσω χείρονος – worse, comparative of κακός λειφθῆναι – aorist passive infinitive from λείπω
8	τολμήματος – adventure, enterprise, deed of daring προσήκουσαν – 3rd person plural aorist from προσήκω, I have arrived, come to, near at hand, present ἐτερόγλωττα – of another tongue, of a foreign tongue ἐπακοῦσαι – aorist infinitive from ἐπακούω, I listen to τινά δυνηθῆναι – aorist infinitive from δύναμαι διαλέκτοις – language, dialect ἐτμήθη – 3rd person singular aorist from τέμνω, I cut διαφορᾶς – difference, distinction

4.4 Βιβλος Δ

9	ἐγγυτέρω – comparative adverb from ἐγγύς, near; in the context of place, time, number or relationship τάληθοῦς – crasis for τὰ ἀληθοῦς προσάγων – present participle from προσάγω, I bring to <i>or</i> upon, add to, put to ἄλογα – speechless, unutterable διέζευξεν – 3rd person singular aorist from διαζεύγνυμι, I part, separate ὁμόφωνον – speaking the same language μυθῶδες – legendary, fabulous μὴν – verily, truly; a particle used to strengthen asseverations γλώττης – tongue, language; an Attic spelling σύγχυσιν – commixture, confusion θεραπεία - a waiting on, service ἁμαρτημάτων – failure, fault, sin συμβῆναι – aorist infinitive from συμβαίνω, I stand with, come together ἀκροώμενοι - συναδικῶσιν – 3rd person plural present subjunctive from συναδικέω, I join in injury τινί κεκωφωμένοι – perfect passive participle from κωφάω, I make dumb, silent ***
---	--

	συμπράξεις – aorist participle from συμπράσσω, I join <i>or</i> help in doing τι τινί ἐγχειρῶσι – 3rd person plural aorist subjunctive form ἐγχειρέω, I put my hand to, attempt
10	ὠφελεία - help, aid, succour, assistance αὖθις – again διωκισμένων – aorist passive participle from διοικίζω, I cause to live apart, disperse χρωμένων - ἀμυθήτων – unspeakable, unspeakably many or great ἐπληρώθη – 3rd person singular passive from πληρώω, I fill, make full ὁμότροποι – of the same habits or life ἀμαρτάνειν – present infinitive from ἀμαρτάνω, I sin συναδικεῖν – present infinitive from συναδικέω, I join in wrong or injury
11	ἐκτετμημένοι – perfect passive participle from ἐκτέμνω, I cut away, sever, cut out νεύμασι – nor <i>or</i> sign βλέμμασι – look, glance σχέσεσι – state, condition κινήσεσιν – movement, motion προφορᾶς – pronunciation, utterance ὑποσημαίνουσι – 3rd person plural present from ὑποσημαίνω, I goive secret signs, indicate, intimate ὁμόφωνον – speaking the same language ὁμόνομον – under the same laws ὁμοδίαιτον – living with others ἐπιβῆναι – aorist infinitive from ἐπιβαίνω, I set foot on, walk on, tread on ἰσοστάσια – equivalent to τινί πλημμελεῖν – present infinitive from πλημελέω, I make a false note, go wrong, offend
12	ἀπειρία - want of skill, inexperience ἐπιτιθεμένων – present participle from ἐπιτίθημι, I place upon προϊδόμενοι προκατελήφθησαν – 3rd person plural aorist passive from προκαταλαμβάνω, I seize beforehand, preoccupied, anticipate, frustrate ἔμπαλιν – backwards, contrariwise, the opposite way ἐπιστήμη - acquaintance with, skill, experience ἐπικρεμασθέντας – aorist passive participle from ἐπικρεμάννυμι, I hang over τι τινί ἀπώσασθαι – aorist middle infinitive from ἀπωθέω, I thrust away, push back; in the middle, I push or drive away from myself βλαβερὸν – hurtful, noxious, disadvantageous αὐτοχθόνων – sprung from the land itself ὁμόγλωσσον – speaking the same tongue ἀπαθείς – not suffering, without experience διατελοῦσι – 3rd person plural present from διατελέω, I bring to an end, accomplish
13	ἀναμάθοι – 3rd person singular aorist optative from ἀναμανθάνω, I enquire closely διαλέκτους – dialect εὐδόκιμος – in good repute, honoured, famous

	γνώρισμα – that by which a thing is known, mark, token ἐπιφερόμενος – present passive participle form ἐπιφέρω, I bring, put upon, lay upon ἀδεῆς – without fear, fearless ἀνήκεστον – incruable, irreparable, fatal πεπορίσθαι – perfect passive infinitive from πορίζω, I bring about, furnish, provide ἡφάνιζε – 3rd person singular imperfect from ἀφανίζω, I make unseen, hide from sight ὠφελιμώτατον – superlative adjective from ὠφελιμος, helping, serviceable, useful ἰδρῦσθαι – aorist passive infinitive from ἰδρύω, I make to sit down, seat
--	---

4.5 Βιβλος Ε

14	συντιθέντας – present participle from συντίθημι, I put together κακοτεχνούντας – present participle from κακοτεχνέω, I use base arts, act basely, meanly διελέγξουσιν - 3rd person plural future from διελέγχω, I refute ἀφιλονείκως – not fond of strife <ταμιευόμενοι> - present middle participle from ταμιεύω, I am a controller of receipts and expenses, am a treasurer. This word has been added by Cohn & Wendland. ἀντισοφίζόμενοι - present middle participle from ἀντισοφίζομαι, I use counter-measures ἐπόμενοι – present middle participle from ἔπομαι, I follow εἶρμῳ - train, series, sequence προσπταίνειν – present infinitive from προσπταίω, I strike aganst a thing ἔωντι - κᾶν – crasis for καὶ ἄν ἐμποδῶν – at the feet, in one's way εἴη – 3rd person singular optative from εἶμι ῥαδίως – easily ἀναστέλλοντι – present participle form ἀναστέλλω, I raise up διέξοδοι – way out, outlet, passage ἄπταιστοι – not stumbling
15	φαμὲν – 1st person plural from φημί ἀμυθήτων – unspeakable συμφωνίαν – concord or unison of sound χώραις – the space in which a thing is, generally, a place ἀντεπιφέρουσι – 3rd person plural present from ἀντεπιφέρω, I aly upon, inflict in turn upon ἀσεβοῦσιν – ungodly, godless, unholy, profane ἀδικήματα – a wrong, a wrong done ἀδιεξήγητον - indescribable μάλισθ' ὅταν – crasis for μάλιστα ὅταν ἀνάρμοστον – unsuitable, incongruous, disproportionate ἐκμελῇ - out of tune ἄμουσον – without the Muses, unrefined, without taste, inelegant

	ἰσχη - συμφωνίαν – concord or unison of sound
--	---

4.6 Βιβλος C

16	τυχηρά - lucky, fortunate πενία – poverty, need ἀδοξία – ill-repute, disgrace νόσοις – sickness, disease, malady πηρώσεσι – being maimed, a mutilation, imperfection συνεγεθῶσι – 3rd person plural aorist subjunctive from συνφέρω, I bring together, collect ἀρρωστήμασιν – illness, sickness ἔκφρονος – out of one's mind, senseless μελαγχολίας – melancholy γήρως – old age βαρείας – heavy, from βαρύς κακοδαμονίας – unhappiness, misfortune ἀνακραθῶσι – 3rd person plural aorist subjunctive from ἀνακράγω, I cry out
17	εἰρημένων – perfect passive participle from λέγω βιαίως – forcibly, violently, adverb from βίαιος, forcible, violent ἀντιστατήσαν – 3rd person plural aorist from ἀντιστέω, I resist, oppose ἀνατρέψαι – aorist infinitive from ἀνατρέπω, I turn up or over, overturn, upset καταβαλεῖν – future infinitive from καταβάλλω, I throw down, overthrow λίαν – very, exceedingly ὑπέρογκόν – of excessive bulk, swollen to a great size ἀθρόα – in crowds <i>or</i> masses, crowded together προστάξει – 3rd person singular future from προστάσσω, I place <i>or</i> post at a place σωρηδὸν – by heaps, in heaps; used as an adverb ἐπιθήται – 3rd person singular aorist passive subjunctive from ἐπιτίθημι, I lay, place, <i>or</i> put upon τὰ ... τὰ ... τὰ σχετλιότητα – superlative from σχέτλιος, unflinching, unwearying, relentless; used in a bad sense δορυφόρων – present participle from δορυφορέω, I attend as a bodyguard
18	εὐδοξία – good repute, credit, honour, glory τιμαί - esteem, honour ὀρθοῦντες – present participle from ὀρθόω, I set straight αἶροντες – present participle from αἶρω, I raise, take up γαῦρον – exulting, haughty, disdainful ἀποδεικνύντες – present participle from ἀποδίκνυμι, I point out, show forth, exhibit. ἀτιμία – dishonour, disgrace ἀδοξία – ill-repute, disgrace

	πενία – poverty, need καταράττουσι – 3rd person plural present from καταράττω, I dash down, break in pieces. This is an Attic spelling, usually καταράσσω
19	ἄκοαί - a thing heard, hearsay, report ὄψεις – look, appearance, aspect ὄσφρησίς – the sense of smell γεῦσις – the sense of taste, taste ξύμπαν – same as σύμπαν, an Attic spelling αἰσθήσεως – perception, perception by the senses στῖφος – a close-pressed <i>or</i> compact body ῥώμη – bodily strength, might ἔστωσι – 3rd person plural perfect subjunctive from ἵστημι κραταιῶς – strongly, mightily; adverb formed from κραταιός, strong, mighty ἐρηρυσμένοις – perfect passive participle (with an active sense) from ἐρίζω, I strive, wrangle, quarrel εὐεργέσιν – well-fenced, well-walled ἐμπεριπατῶν – present participle from ἐμπεριπατέω, I walk about in <έν> - The codices read διαιτώμενος, έν has been added by Mang. διαιτώμενος – present passive participle from διαιτάω, I feed in a certain way, diet; in the middle and passive, lead a certain course of life. ἐνδιαιτάω, in the passive, I depart from my accustomed way of life, change my habits ἀγάλλεται – 3rd person singular present passive from ἀγαλλω, I make glorious, glorify, exalt ὄρμαῖς – violent movement onwards, assault, attack κωλύόμενος – present passive participle from κωλύω, I hinder, check, prevent εὐμαρεῖς – easy, convenient, without trouble λεωφόρους – bearing people, a highway, thoroughfare; an Attic spelling for λαοφόρος ἀναπεπταμένας – perfect passive participle from ἀναπετάννυμι, I spread out, unfold
20	ἀντικάθεται – 3rd person singular present from ἀντικάθημαι, I am set over against πήρωσις – being maimed, mutilation, imperfection αἰσθητηρίων – organ of sense ἔφην – 1st person singular imperfect from φημί διάνοια – thought, intention, purpose συγκατακρημνισθῆναι – aorist passive infinitive from συγκατακρημνίζω, I throw down a precipice along with <i>or</i> together ἐμέλλησε – 3rd person singular aorist from μέλλω, I intend, purpose τυχηρά - lucky, fortunate ἀργαλέα – painful, troublesome, grievous σφόδρα – very, very much, exceedingly σχέτλια – unflinching, cruel, merciless <τῶν> - has been added by Mang. προνοίας – foresight, foreknowledge σύγκρισιν – compounding, comparing, comparison κουφότερα – comparative adjective from κοῦφος, light, nimble

4.7 Βιβλος Z

21	ἐκουσίων – voluntary σκοπῶμεν – 1st person plural present subjunctive from σκοπέω, I look at or after a thing, behold, contemplate τριμεροῦς – tripartite, threefold κεκληρωῖσθαι – perfect passive infinitive from κληρόω, I appoint to an office by lot κηραίνει – 3rd person singular present from κηραίνω, I am sick at heart ἀφροσύνη – folly, thoughtlessness, senselessness δειλία – cowardice ἀκολασίαι – licentiousness, intemperance ἀδικίαι – wrong-doing, injustice σπείρουσι – 3rd person singular present from σπείρω, I sow θερίση – 3rd person singular aorist subjunctive from θερίζω, I do summer work, mow, reap ἐκμανεῖς – quite mad παραφόρους – borne aside, carried away λύττας – rage, fury; an Attic spelling ὠδίνει – 3rd person singular present from ὠδίνω, I have the pains <i>or</i> throes of childbirth τέκη – 3rd person singular aorist subjunctive from τίκτω, I bring into the world, <i>of the father</i>, beget, <i>of the mother</i>, bring forth νηπιότητος – childhood, childishness κούφους – light, nimble ἔρωτας – that which has been done, a deed ἐπιτυχοῦσι πράγμασι – that which has been done, a deed προσιπταμένους – present participle from προσίπταμαι, a later present for προσπετομαι, I fly to or towards ἐπιπέμψη – 3rd person singular aorist subjunctive from ἐπιπέμπω, I send besides, or again πανταχόσε – in every direction, in every way
22	σκάφει – 3rd person singular aorist from σκάπτω, I dig the ground, I dig out φρενοβλάβειαν – damage of the understanding, madness, folly ἀπωλεία - destruction συμφορησάντων – aorist participle from συμφρονέω, I am of one mind with, I agree ἐπιβουλεύσαντες – aorist participle from ἐπιβουλεύω, I plan <i>or</i> contrive against συναπώλονται – 3rd person plural imperfect from συναπόλλυμι, I destroy together βαρύτατον – superlative adjective from βαρύς, heavy σχεδόν – close, near, hard by ἀνίατον – incurable, incorrigible συνεργία – joint working, cooperation πανδήμῳ - of <i>or</i> belonging to all the people συμφορᾷ - event, circumstance

	πίεσσα – aorist participle from πιέζω, I press, squeeze, press tight κατέχει – 3rd person singular present from κατέχω, I hold back, check, restrain, control
23	παθήματος – suffering, anxiety <σύμβολον> - sign or token from something is inferred. ἀναγραφείς – a registrar νομοθέτη - a lawgiver κατακλυσμός – deluge, inundation καταρρακτῶν – trap-door λάβρω - furious, boisterous φορᾶ - giving a vote, bringing in, payment χειμάρρους – winter-flowing ἐπομβρούντων – present participle from ἐπομβρέω, I pour rain upon πηγῶν – well put together, compact, strong ἀναχεουσῶν – present participle from ἀναχέω, I pour forth ρέυματα – flow, stream, current προτέροις – before, front, forward; used as a comparative συνιόντα – participle from σύνειμι, I ocme together, assemble; distinguish this from σύνειμι, I am with joined or linked with ἀναμιγνύμενα – present passive participle from ἀναμίγνυμι, I mix together κυκᾶται - 3rd person singular passive present from κυκάω, I stir up and mix στροβεῖ - 3rd person singular present from στροβέω, I twist, twirl, make dizzy δίναις – whirlpool, eddy ἐπαλλήλοις – one after the other
24	ἰδὼν γάρ φησι κύριος ὁ θεός, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐπιμελῶς τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας – a quotation from Γένεσις 6:5. Cohn & Wendland continue this to τίσασθαι, but the LXX does not match Philo after the above quotation, it does refer to it however, albeit obliquely. ἐπληθύνθησαν – 3rd person plural aorist passive from πληθύνω, I make full, increase, multiply διανοεῖται – 3rd person singular present from διανοέομαι, I am minded, intend, purpose ἐπιμελῶς – carefully ἐρπετῶν – a walking animal, creeping thing, reptile πτηνῶν – winged, feathered ἄλόγου – speechless ἀτιθάσων – untameable, wild πληθύος – fulness, throng, crowd ἡδικήκει – 3rd person singular perfect from ἀδικέω τιμωρία – help, aid, assistance κατακλυσμός – deluge, inundation
25	ἔφεις – throwing <i>or</i> hurling at κωλύοντος – present participle from κωλύω, I hinder, check, prevent φορά - giving a vote, bringing in, payment προσαναρρηγνυμένων – present passive participle from προσαναρρήγνυμι, I break off besides

	ἀδεῶς - χορηγίας – means for providing χοροί, abundance, supplies, supplies for war ἀφθόνους – without envy ἀπολαύσεις – 3rd person singular future from ἀπολαύω, I have enjoyment of a thing ἐτοιμοτάτοις – superlative from ἐτοίμος, ready, prepared εἰκότως – in all likelihood, suitably, fairly διέφθαρτο – 3rd person singular aorist passive from διαφθείρω, I destroy ὕγιαίνουσι – 3rd person plural present from ὑγιαίνω, I am sound, healthy, in health σώζεσθαι – present passive infinitive from σώζω, I save δύναιτο – 3rd person singular present optative from δύναμαι, I am able ἄνοσον – without sickness, healthy, sound ἀδιάφθαρτον – uncorrupted, incorruptible διανοεῖται – 3rd person singular present from διανοέομαι, I am minded, intend, purpose ἀρμόττουσαν – present participle from ἀρμόττω, I fit together, join ἀδέκαστος – unbribed ἐπήγαγε – 3rd person singular aorist from ἐπαγω, I bring on, bring upon
--	---

4.8 Βιβλος Η

26	ὁμαιχμίαν – union for battle, defensive alliance, league θέμενοι – aorist passive participle from τίθημι κοῖλον – hollow, bay τραχὺ – rugged, rough φαραγγῶδες – cleft, chasm, gully <καὶ> ἄλμυρὸν – without the lyre πικρὰς – pointed, sharp, keen ἐνώμοτον – bound by oath ἔνσπονδον – included in a peace treaty ὄρκων – an oath σπονδῶν – drink-offering, solemn treaty ἐπάξιον – worth, deserving of <u>πάντες οὗτοι συνεφώνησαν ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἀλυκὴν· αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν</u> – a quotation from Γένεσις 14:3 συνεφώνησαν φάραγγα – cleft, chasm, gully ἀλυκὴν
27	ἐστερωμένους ὀξύδερκεῖν περιθέοντας ξενωθέντας

	φρουρούς αἰσχύνωσι διαφθείρωσι παράπαν
28	<u>πᾶς δ' ὁ λαὸς περιεκύκλωσαν ἅμα τὴν οἰκίαν, νέοι τε καὶ πρεσβῦται</u> – a close quotation from Γένεσις 19:4; Rahlfs – Hanhart has: οἱ Σοδομίται περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν, ἀπὸ νεανίσκου ἕως πρεσβυτέρου ἅπας ὁ λαὸς ἅμα συνομοσάμενοι

4.9 Βιβλος Θ

29	γε – enclitic particle emphasising ὅ; perhaps we would say <i>the</i> θεοπρόπος - prophetic θράσει – 3rd person singular future from θράζω, I shatter, break in pieces; an alternative (more usual) spelling is θραύω ρέοντας – present participle from ῥέω, I flow, run, stream, gush ὑπαντιάσας – aorist participle from ὑπαντιάω, I come or go to meet ἐφέξει – 3rd person singular future from ἐπέχω, I hold out to, present, offer κἄν – crasis for καὶ ἐάν θρασύτατον – superlative from θρασύτης, over-boldness προστησάμενοι – aorist participle from προϊσθμι, I put another before onself, choose as one's leader ρύμη - force, swing, rush κατατρέχωσι – 3rd person plural present subjunctive from κατατρέχω, I run down, disembark συναύξοντες – present participle from συναύξάνω, usually συναύξω, I enlarge with <i>or</i> together πλημμύροντες – present participle from πλημμύρω, I overflow, flood; an alternative spelling is πλημυρέω “ἰδοῦ” γάρ φησιν “ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἀφικνεῖται. σὺ δὲ στήση συναντῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ” a reference to Ἔξοδος 7:15. Rahlfs-Hanhart has: βαδισον πρὸς Φαραω τὸ πρωί· ἰδοὺ αὐτὸς ἐκπορεύεται ἐπὶ τὸ ὕδωρ, καὶ σὺ στήση συναντῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ στήση - 2nd person singular aorist subjunctive from ἵσθμι συναντῶν – present participle from συναντάω, I meet face to face
30	φαῦλος – cheap, easy, slight, paltry ἔξεισιν – 3rd person singular ‘present’ from ἔξιμι, I coome <i>or</i> go out ἄθρόων – in crowds, heaps, masses φοράν – carrying, bringing in, payment ἀπεικάζεται – 3rd person singular present passive from ἀπεικάζω, I form a model, represent, copy κτᾶται – 3rd person singular present middle from κτάομαι, I get, obtain, acquire γέρας – gift of honour, privilege ἐστῶτος – perfect participle (strong perfect) from ἵσθμι συγγενές – congenital, inborn

	ἀκλινεῖ - tending to neither side, unswerving ἀρρεπεῖ - inclining to neither side, without weight or influence
31	εἴρηται – 3rd person singular aorist passive from λέγω σὺ δὲ αὐτοῦ στήθι μετ’ ἐμοῦ A quotation from Δευτερονόμιον 5:31 ἐνδοιασμὸν – doubt, uncertainty ἐπαμφοτερισμὸν – inclination both ways ἀβεβαίον – unreliable, unsteady διαθέσεις – placing in order, arrangement ἀποδυσάμενος – aorist middle participle from ἀποδύω, I strip off, strip ὀχυρωτάτην – superlative adjective from ὀχυρός, firm, lasting, stout βεβαιοτάτην – superlative adjective from βεβαίος, firm, steady ἑστώς – perfect participle (strong perfect) from ἵστημι παραδοξότατον – superlative adjective from παράδοξος, contrary to expectation, incredible ὕπαντᾷ - 3rd person singular present from ὑπαντάω, I come or go to meet, encounter στήση ὑπαντιάζων στήση - 3rd person singular <i>weak</i> aorist subjunctive from ἵστημι, I make to stand ὕπαντιάζων – present participle form ὑπαντιάζω, I come <i>or</i> go to meet, encounter – momentary iunter κινήσει – 3rd person singular future from κινέω, I move, set in motion ἡρεμίαν – rest, quietude ἵστασθαι – present middle infinitive from ἵστημι, I make to stand θεωρεῖται – 3rd person singular passive from θεωρέω, I look at, behold
32	μαχόμενα – present participle from μάχομαι, I fight φύσει – origin, nature μάλιστα – most of all, above all ἀκολουθοῦντα – present participle from ἀκολουθέω, I follow ὄτῳ - ear ἡρεμεῖν – present infinitive from ἡρεμέω, I am still, keep quiet πέφυκεν – 3rd person singular perfect from φύω I bring forth, produce, put forth ἀρρεπῶς – adverb from ἀρρεπής, inclining to neither side, without weight or influence, firm, unwavering ἰδρῦσθαι – present middle passive from ἰδρύω, I make to sit down, seat ἀνθίστασθαι – present middle infinitive from ἀνθίστημι, I set against σάλῳ - tossing motion κλύδωνι – wave, billow, surf, rough water γαληνιάσαι – aorist infinitive from γαληνιάζω, I am calm, find peace χειροποιήτῳ - hand-made χειμῶνι – storm κυμαίνουσιν – 3rd person singular present from κυμαίνω, I rise in waves, swell

4.10 Βιβλος Ι

33	παρὰ ἰ τὸ χεῖλος ἐναντίωσιν – opposition συνίστασθαι – present middle infinitive from συνίστημι, I combine, associate, put together, organise πέρατα – farthest quarter of the heavens φραγμὸς – fencing in, blocking up ῥεῦμα – that which flows, current, stream ἄρξεται – 3rd person singular aorist middle subjunctive from ἄρχω, I make a beginning, begin κατέρχεσθαι -present infinitive from κατέρχομαι, I go down
34	μισάρετοι – hating virtue φιλοπαθεῖς – devoted to one’s passions, sensual συμμάχῳ - ally ἀδοκίμων – unsatisfactory, unconvincing δογμάτων – opinion, belief εἰσήγησιν – proposing, advising, introduction σπουδαῖοι – in haste, quick ἀναίρεσιν – taking up <i>or</i> away ἀμεινόνων – comparative adjective of ἀγαθός ἀψευδῶς – really and truly, not falsely ἀνανταγώνιστον – without a struggle
35	ἀνασεισάντες - aorist participle from ἀνασειώ, I shake back, swing to and fro, brandish ἐριστικῶν – eager for strife <i>or</i> battle δογμάτων ὑπ’ ἐναντίας ῥύμης – force, swing ἀνατραπέντες – aorist participle from ἀνατρέπω, I overturn, upset προσηκόντως – suitably, fitly ιερώτατον - στησάμενος ἐμμελῶς – diligently ἄσεται
36	“εἶδε” γάρ φησιν “Ἰσραὴλ τοὺς Αἰγυπτίους” οὐχ ἐτέρωθι “τεθνεῶτας” ἀλλὰ παρὰ “τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ” – a reference to Ἔξοδος 14:30. Rahlfs-Hanhart has: καὶ εἶδεν Ἰσραὴλ τοὺς Αἰγυπτίους τεθνεκότας παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης διάκρισιν – separation, dissolution, examination ἀνοσίων – unholy, profane δογμάτων – opinion, belief, decision, judgement φθοράν – destruction, ruin φωνητηρίων – organs of speech, vocal ὀργάνων – instrument, tool, implement
37	ἡσυχία – rest, quiet ἐπιεικέστεροι – comparative adjective from ἐπιεικής, fitting suitable

	σύμβολον – tally, each of two halves αἰδοῦς – shame μετέρχονται – 3rd person present from μετέρχομαι, I come or go among ταμειευομένη – middle participle from ταμιεύω, I am treasurer, paymaster λεκτέα – to be said or spoken, a verbal adjective from λέγω ἐξησθενηκότες – perfect participle from ἐξασθενέω, I am utterly weak, exhausted ἀπειρηκότες – perfect participle from ἀπολέγω, I pick out, choose; often for the purposes of rejection; later, decline, refuse ὑπομένουσιν – 3rd person plural present from ὑπομένω, I stay behind ἄκοντες – involuntary, constrained; an Attic contraction for ἀέκων λαβὴν – handle, haft ἔθ' εὐρίσκοντες – elided from ἔτι εὐρίσκοντες
38	ἐφάψονται – 3rd person plural future from ἐφάπτω, I bind on, lay hold of διαρρεῖ – 3rd person singular present from διαρρέω, I flow through ἐπιβῶσιν – 3rd person plural aorist subjunctive from ἐπιβαίνω, I go upon, set foot on, tread upon ἀναγκάζεσθαι – present passive infinitive from ἀναγκάζω, I compel ἑλιξ – anything which assumes a spiral shape, twisted, curved ὕδρηρὸν – ἑλιξ ὄργανον – instrument, tool, implement βαθμοί – step, threshold γεωπόνος – husbandman, labourer ἐθελήσῃ – 3rd person aorist subjunctive from ἐθέλω, I wish, am willing ποτίσαι – aorist infinitive from ποτίζω, I drink, irrigate ἀρούρας – tilled or arable land, fields, corn-lands ἐπιβαίνει – 3rd person singular present from ἐπιβαίνω, I set foot on, walk on, tread upon περιολισθαίνει – 3rd person singular present from περιολισθαίνω, I wander, stray from the point ἀναγκαίως – of necessity, perforce συνεχῶς – continually, continuously, unremittingly πλησίον – near, close ἐχυροῦ – strong, secure περιδράττεται – 3rd person singular present from περιδράττομαι (also περιδράσσομαι), I grasp τινός ἐνειλημμένος – perfect passive participle from λαμβάνω, I take, take hold, grasp, seize ἀπηώρηκεν – 3rd person singular perfect from <ᾧστε> ἵσταται – 3rd person singular present middle from ἵστημι, I stand χειρῶν – hands πράξεις – doing, transaction, business πράττει – 3rd person singular present from πράττω (also πράσσω), I do εἰκὸς – likely, probable, reasonable ἵστασθαι – aorist present middle infinitive from ἵστημι, I stand

4.11 Βιβλος ΙΑ

39	πιθανὰς – persuasive, plausible εὐρέσεις – finding, discovery συνεχῇ - holding together μελέτην – care, attention γεγυμνάσθαι - κατέφυγον συμμαχίαν βοηθὸν ἰκέτευσαν καθὰ γνωρίμων ἄλλαλα γενέσθω τὰ χεῖλη τὰ δόλια – quotation from Ψαλμός 30:19
40	ἡσυχάσαι ὕπήκοον ἐπιστομισθεῖη ἀμαρτάνειν συνόδους ἀμεταστρεπτὶ φευκτέον ἐνσπονδον φρονήσεως καὶ ἰ ἐπιστήμης ἐταίρους βεβαιωτέον
41	παρὸ πάντες ἐσμὲν υἱοὶ ἑνὸς ἀνθρώπου, εἰρηνικοὶ ἐσμεν – quotation from Γένεσις 42:11 τεθαύμακα εὐαρμόστου συμφωνίας ἐμέλλετε φήσαιμ' ἅν – crasis for φήσαιμι ἅν φήσαιμι γενναῖοι δυσχεραίνειν ἐπιγεγραμμένοι αἰδίου ἄφθαρτος
42	συστησάμενοι πολυθέῳ προσνεύμαντες

	ταραχὰς στάσεις ἐμφυλίου τελευτῆς ἀκηρύκτων καταπλήσαντες
43	εὐάρμοστον πάμμουσον συμφωνίαν ἀρετῶν τεθυμακότες ἀργὸν ἀγενῆ ἔνιοι ἀνδρεῖον ἡκονημένον ἐπιχειρούντων σύγχυσιν ὀρκίων αἰεὶ μελετώντων εἰρηναίους συμβέβηκεν ἀντικαθημένους ἀνθεστῶτας εὐσταθὲς ἀνατρέπουσι

4.12 Βιβλος IB

44	φιλαρέτων διάνοια διακειμένη προφητικοῦ θιασώτης χοροῦ καταπνευσθεῖς ἐνθουσιῶν ἀνεφθέγξατο ὦ
----	--

	μητερ, ήλίκον με ἔτεκες, ἄνθρωπον μάχης καὶ ἄνθρωπον ἀηδίας πάσης τῆς γῆς; οὐκ ὠφείλησα, οὐδὲ ὠφείλησάν μοι, οὐδὲ ἡ ἰσχὺς μου ἐξέλιπεν ἀπὸ καταρῶν αὐτῶν A reference to Ἱερεμίας 15:10; Rahlfs-Hanhart has: Οἴμμοι ἐγὼ, μητερ, ὡς τίνα με ἔτεκες; ἄνδρα δικαζόμενον καὶ διακρινόμενον πάσῃ τῇ γῇ· οὔτε ὠφείλησα, οὔτε ὠφείλησέν με οὐδεὶς· ἡ ἰσχὺς μου ἐξέλιπεν ἐν τοῖς καταρωμένοις με ήλίκον ἀηδίας ὠφείλησα ἰσχὺς καταρῶν
45	φαύλοις ἄσπονδος τριηρῶν μηχανημάτων παρασκευῇ ἄμυναν χρώμενος λογισμοῖς
46	ἀπολέμῳ συνεχῇ ἐπάλληλον κοινόν συγκροτούμενον θεάσεται παραινῶν κακίζων νουθετῶν σωφρονίζων νύκτωρ δυναμένης μισοπόνηρον
47	δρᾶται συλῶσιν ἄρπάζουσιν ἀνδραποδίζονται λεηλατοῦσι, ἢ πορθοῦσιν ὕβριζουσιν αἰκίζονται, φθείρουσιν αἰσχύνουσι δολοφονοῦσιν ἄντικρυς κτείνουσι
48	προτεθειμένος ἀφιεῖς

	ισότητος ἀλογεῖ ἄνισον κοινωνίαν ἀποστρέφεται ἐσπούδακε μισάνθρωπος μισάλληλός ὑποκρινόμενος εὐνοίαν κολακείας νόθης γνησίου ὑπέρμαχος ψεύδους βραδὺς ταχὺς βλάψαι διαβαλεῖν προχειρότατος ὑπερασπίσαι μελλητής φενακίσαι ψευδορκότατος ἀπιστότατος φθορεὺς
--	---

4.13 Βιβλος ΙΓ

49	ἀδομένης περιμάχητα κειμήλια ἀφρόνων ἀγαλματοφοροῦσα διάνοια τέθηπε ἄχθεται τιθήνην ὦ μητερ, ἡλίκον με ἔτεκες <τὸ> μισοπόνηρον ἀλκῇ
----	--

	ἀηδίας αἰσχυρόντων περιμάχητον κάλλος
50	οὐκ ὀφείλησα, οὐδὲ ὀφείλησάν μοι ἐχρήσαντο ἐπιθύμημα οὐδενὸς αὐτῶν ἔλαβον – a reference to Ἀριθμοί 16:15. Rahlfs-Hanhart has: ἐπιθύμημα οὐδενὸς αὐτῶν εἴληφα σύμπαν θησαυρισμένων ὄφελος ὑπερβάλλον βλάβος
51	οὐδὲ ἡ ἰσχὺς μου ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν ἁρῶν ἃς ἐτίθεντό μοι ἐξέλιπεν ἁρῶν ἐτίθεντό κραταιοτάτη ἐνειλημμένος δογμάτων κακούμενος ἐκάμφθην ἐρρωμένως ὠνείδισα καθαίρομένοις
52	<u>ἔθετο γὰρ ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ἀντιλογίαν τοῖς γείτοσιν ἡμῶν</u> – a close quotation from Ψαλμός 79:7, Rahlfs-Hanhart has: ἔθου ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ἀντιλογίαν τοῖς γείτοσιν ἡμῶν ὀρθῆς ἀντιλογικοὶ φύσει γεγόνασιν ἐπιστήμης ἀρετῆς γείτοσι ἀντιφιλονεικοῦντες ἐλέγχοντες συνοίκους ἡδονάς ὁμοδιαίτους δειλίας στῖφος

	δυσωποῦντες αἴσθησιν ὀσμάς ἀτμῶν γεύσεις χυμῶν ἀφὰς προσπιπτούσας ιδιότητας προφορικὸν ἔδοξε
53	ἦσθετο διηρμήνευσεν διέθηκεν ἐρευνᾶν παρέργως σφαλμάτων διελέγχειν
54	ἐξῆς συνεπινεύων λέληθεν ἐπιτειχίζων βαρεῖς ὑπηκόοις χρῆσθαι πημανοῦ βασιλευούσης δέονθ' ὑπηρετήσουσι πειθηνίως οὐκέθ' ἀπαυχενίζοντες
55	ἐπιστήμη δορυφόροι ὑπέρμαχοι συμφρονήσουσι λογισμοὶ ἐροῦσιν οἱ παῖδές σου εἰλήφασιν τὸ κεφάλαιον τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν τῶν μεθ' ἡμῶν, οὐ διαπεφώνηκεν αὐτῶν οὐδὲ εἷς – a close quotation from Ἀριθμοί 31, 49. Rahlfs-Hanhart has: οἱ παῖδές σου εἰλήφασιν τὸ κεφάλαιον τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν τῶν παρ' ἡμῶν, καὶ οὐ διαπεφώνηκεν ἀπ' αὐτῶν οὐδὲ εἷς

	μουσικῆς ὄργανα ἄκρως ἡρμουςμένα φθόγγοις ὕφηγήσεσι ἐκμελές ἀπωδὸν διαπραζάμενοι ἀμούσων γελασθέντα Μαδιάμ ἔκγονον δερμάτινον ὄγκον Βεελφεγὼρ
56	τῶν ἐπιλέκτων τοῦ τὸν θεὸν ὀρῶντος “Ἰσραήλ”, ὧν “διεφώνησεν οὐδὲ εἷς – a close quotation from Ἔξοδος 31, 49. Rahlfs-Hanhart has: τῶν ἐπιλέκτων τοῦ Ἰσραήλ οὐ διεφώνησεν οὐδὲ εἷς ἐπιλέκτων διεφώνησεν ἀρμονίαις μουσικῶς μελωδῆται
57	πολεμικωτάτῳ ἀρετῆς ἀράμενος ἀνέτεμε *** ἐξῆς διακύψασι διερευνησαμένοις σαφεστέρῳ γέμει ἀπιστίας ἡρτημένον
58	λεχθεῖσα συμφωνία θαυμασιωτάτῃ ἀρμονίας ὑπερβάλλουσα ὁμοθυμαδὸν

	πάντα ὅσα εἶπεν ὁ θεός, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα – reference to Δευτερονόμιον 5:27. Rahlfs-Hanhart has: πάντα ὅσα λαλήσῃ κθριος ὁ θεός ἡμῶν πρὸς σε, καὶ ἀκουσόμεθα καὶ ποιήσομεν
59	ἐξάρχοντι ἡγεμόνι φθάνουσι ἀπαντῶντες ἐπειδὰν ἀκούσωσι παραδοξότατον κατοκωχῆς ὑφηγήσει δοκῶσιν ἐθελουργῶ αὐτοκελεύστω διανοία ὑπαντᾷν ἐπικρίνωσι παραινέσεις συνάδει

4.14 Βιβλος ΙΔ

60	συνομοσαμένους ἀδικήμασιν ἀπὸ ἀνατολῶν φησι κινήσαντας εὐρεῖν πεδῖον ἐν τῇ γῇ Σεναὰρ κάκεῖ κατοικῆσαι – a quotation from Γένεσις 11:2; the only change is that of direct speech to accusative and infinitive. Rahlfs-Hanhart has ἐν τῷ κινήσαι αὐτοὺς ἀπὸ ἀνατολῶν εὗρον πεδῖον ἐν γῇ Σεναὰρ καὶ κατόκησαν ἐκεῖ φυσικώτατα διττὸν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀνάσχη ἀρετῶν φέγγος ἐπισκιασθῶσι ἀνάσχωσι
61	παράδειγμα καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Ἑδὲμ κατὰ ἀνατολὰς a quotation from Γένεσις 2:8 χερσαίων φυτῶν ἀσβέστους εἰσαεῖ

	φυτουργὸς ἀνέτειλεν
62	ἐταίρων ἀποφθεγξαμένου τοιόνδε <u>ἰδοὺ ἄνθρωπος ὃ ὄνομα ἀνατολή</u> - a close quotation from Ζαχαρίας 6:12; Rahlfs-Hanhart has: ἰδοὺ ἄνθρωπος ἀνατολή ὄνομα αὐτῷ καινοτάτη πρόσρησις συνεστῶτα νομίσης θείας ἀδιαφοροῦντα εἰκόνας, ὁμολογήσεις εὐθυβολώτατον ἐπεφημίσθη
63	ἐτέρωθι πρωτόγονον ὠνόμασε γεννηθεὶς μιμούμενος παραδείγματα ἀρχέτυπα ἐμόρφου εἶδη

4.15 Βιβλος ΙΕ

64	χείρονος εἶδους ὑπόδειγμα λεχθὲν βουλομένου ἐπαινούμενον καταράσασθαι ὁμωνυμοῦσαι ἐναντιότητα
65	<u>ἐκ Μεσοποταμίας</u> γάρ φησι <u>μετεπέμψατό με Βαλάκ, ἐξ ὁρέων ἀπὸ ἀνατολῶν, λέγων· δεῦρο ἄρασαί μοι ὃν μὴ ἀρᾶται ὁ θεός</u> a reference, almost a quotation, from Ἀριθμοί 23:7,8. Rahlfs-Hanhart has (in verse): ἐκ Μεσοποταμίας μετεπέμψατό με Βαλάκ,

	βασιλεὺς Μωαβ ἐξ ὁρέων ἀπὸ ἀνατολῶν, λέγων· δεῦρο ἄρασαί μοι τὸν Ιακωβ καὶ δεῦρο ἐπικατάρασαι μοι τὸν Ἰσραηλ τί ἄράσωμαι ὃν μὴ καταρᾶται κύριος ἢ τί καταράσωμαι ὃν μὴ καταρᾶται ὁ θεός; ἄρασαί ἀρᾶται ἐρμηνεύεται ἄνους ἄνοια δεινὴ ἐλπίσαι ἀπατᾶσθαι βεβαιοτάτην σοφίσμασι παρατρέπεσθαι
66	Μεσοποταμίαν καταπεποντωμένης μεσαιτάτῳ βυθῷ διανοίας ἀνανήξασθαι ἀνακῶψαι κατάδυσις
67	ἀσύμφωνον ἀρμοζόμενοι συμφωνίαν κινεῖσθαι <κατ' ἀρετὴν ἢ τῶν> παντελὴς ὑπογράφεται διάζευξις ἡνωμένη ἀπάρτησιν ἀρμονία συγκινουμένων
68	ἀφορμὴ φαύλῳ ἐνεργείας μετανάσται ἀφροσύνης ἐχρήσαντο

	ἀφορμαῖς οἰκειότατον ἐκτιναγμός
69	σπαράττεται κλονεῖται τινάττεται κυκώμενος ταραττόμενος ἵχνος θησαυριζόμενος ἀποτιναττομένων ένώσει διακρατεῖται συμπεπνευκότος ἐκτετινάχθαι ιδέαν ἀπορρίπτει σκιάν ἐμφαίνεσθαι παράπαν

4.16 Βιβλος ΙC

70	γοῦν φιλοσώματον τουτέστιν παθῶν φοράν ἐπειδάν ὑποδράμη πάθη τινάττεται κυκᾶται εὐσταθὲς ἀποβάλλον ταραχῶδες ἐπαναιρούμενον ἐξετίναξε τοὺς Αἰγυπτίους κατὰ μέσον τῆς θαλάσσης φεύγοντας ὑπὸ τὸ ὕδωρ – a reference to Ἔξοδος 14:27. Rahlfs-Hanhart has: οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφυγον ὑπὸ τὸ ὕδωρ καὶ ἐξετίναξε κύριος τοὺς Αἰγύπτιους μέσον τῆς θαλάσσης
71	ποικίλον

	ἀποκεκαλυμμένοις χρώμενοι ἵχνος σκιὰν καλοκάγαθίας ταμιευσάμενοι
72	ἀνέστη” γάρ φησι “βασιλεὺς ἕτερος ἐπ’ Αἴγυπτον”, ὃς οὐδὲ τὸ πανύστατον καὶ νεώτατον αἰσθητὸν ἀγαθὸν “ἦδει τὸν Ἰωσήφ” Ἑξοδος 1:8 πανύστατον νεώτατον αἰσθητὸν τελειότητος προκοπὰς ἐνάργειαν οἴαν ὁράσεως ἐγγινομένην ἀνήρει δεῦρο ἄρασαί μοι τὸν Ἰακώβ, καὶ δεῦρο ἐπικατάρασαί μοι τὸν Ἰσραήλ Ἀριθμοί 23:7 ἐπικατάρασαί ἀμφοτέρω κατάλυσον
73	ἀπορρίπτει τιναττόμενος ἔμπαλιν ἀστείων ἀμιγοῦς ἀκράτου μεταποιούμενος ἀποτινάττει φαῦλα
74	θεάσαι γοῦν ἀσκητὴν οἷά ἄρατε τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλοτρίους τοὺς μεθ’ ὑμῶν ἐκ μέσου ὑμῶν, καὶ καθαρίσασθε καὶ ἀλλάξατε τὰς στολὰς ὑμῶν, καὶ ἀναστάντες ἀναβῶμεν εἰς Βαιθήλ Γένεσις 35:2,3 ἄλλοτρίους καθαρίσασθε ἀλλάξατε τ στολὰς <ἀλλὰ>

	ύφεστηκότα όντως ύπαρκτά, έστηλιτευμένα
--	---

4.17 Βιβλος IZ

75	Παρατήρει κατέμειναν ἀναζητήσαντας σκεψαμένους ἐπιτηδειότατον ἀφροσύνης ἄφρων ἀνευρίσκει ἀρκούμενος ἄπερ μοχθηρὰ προστιθείς κακοτεχνεῖν τέλεια γυμνάσματα
76	εἶθε ἐνδιατρίψας μετανίστατο καταμένειν ἄξιοι παρώκησαν συντυχόντας ἁμαρτήμασιν ὀθνεῖα ἀλλοδαπὰ νομίσαι ὑπολαβεῖν
77	παρεπιδημήσαντες ἀπέστησαν κατοικήσαντες καταμένειν εἰσάπαν στέλλονται ἀποικίαν

	εἰώθασι φιλοθεάμονος φιλομαθοῦς περίγειον φύσιν ἀποδημεῖν
78	ἐνδιατρίψασαι αἰσθητὰ θνητὰ κατίδωσιν ἐπανέρχονται ὠρμήθησαν περίγειον παρώκησαν στειλαμένοις μητροπόλεως ὑποδεξαμένη δήπου ἐκπέμψασα ἀποδεδημηκόσιν ποθοῦσιν
79	τοιγαροῦν νεκροφύλαξι ταμίαις πάροιχος καὶ παρεπίδημός εἰμι ἐγὼ μεθ' ὑμῶν αὐτόχθονες κόνιν χοῦν προτιμήσαντες προεδρίας ἀξιώσαντες Ἑφρών ἐρμηνεύεται χοῦς
80	ἀσκητῆς παροικίαν ὀλοφύρεται αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου, ὥς παροικῶ, μικραὶ καὶ πονηραὶ γεγόνασιν· οὐκ ἐξείκοντο εἰς ἡμέρας τῶν πατέρων μου ὥς παρώκησαν
81	αὐτοδιδάκτω λόγιον

	ἐχρήσθη μὴ καταβῆς εἰς” τὸ πάθος “Αἴγυπτον, κατοίκησον δ’ ἐν τῇ γῇ ἣν ἄν σοι εἶπω ἀδείκτω ἀσωμάτῳ δεικνυμένη αἰσθητῇ νοηταῖς ἀρεταῖς ἀδιαφορούσας
82	γειώρας” φησὶν “εἰμὶ ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ διαφερόντως μέτοικοι ἀλλοτριώσεως οἰκειώσεως ὑπολαμβάνων

4.18 Βιβλος ΙΗ

83	ὁμόφωνον ὁμόγλωττον ὀνόμασι – noun ῥήμασι – verb ἀδίκων φαῦλος ἐπιδείξασθαι ἀκρόπολιν τυράνῳ κατασκευάζειν θιασώτας ἀρμόττουσαν προευντρεπισαμένους ὕλην
84	“ἴτε” γάρ φησι “πλινθεύσωμεν πλίνθους καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρί” συμπεφορημένα συγκεχυμένα ἐναργῇ προφαίνεσθαι
85	ἀρμόττει ἀνείδεόν ἄποιον προσεχέστατα τεμεῖν

	εἶδη ἐναργεστέραν κατάληψιν ἐμπειρία χρησίν ἀπόλαυσιν τέρψεις ἔοικεν ἐντίκτειν
86	πάριτε λογισμοὶ βουλευτῶν συνέδριον <πρὸς> ἀρετῆς συγκατατάττεσθε ὄλεθρον πεφροντισμένως διασκεψώμεθα κατορθώσωμεν
87	κατορθώσεως θεμέλιοι κραταιότατοι οἶδε ἄμορφα μορφῶσαι σχήμασι περιγραφαῖς διακρίναι κραδαινόμενα χωλαίνοντα πεπηγότα οἰκειούμενα ἀκράδαντον ἀκλινῶς ἐρηρυσμένα ἐποικοδομούμενα

4.19 Βιβλος ΙΘ

88	ἀντίθεος
----	----------

	δημιουργὸς ἀνευρίσκεται κατασκευαζομένοις χαίροντα οἰκοδομήμασιν
89	ὕγρὰν στερεὰν διαλυομένας φθειρομένας ἀνακερασάμενος μεθόριον ἀμφοῖν ἀπεργάσεται πηλὸς τέμνων μοίρας περιτιθεῖς τμημάτων εὐπαγέστερά εὐφορώτερα
90	κατασκευαζόμενα τελειοῦσθαι ἀπομιμούμενοι μοχθηροὶ ἀργαλεωτάταις ἀνακεράσωνται κραθὲν διαπλάττουσι σχηματίζουσιν βαρυδαίμονες ἐπιτειχισμὸς μετέωρος ἀρθήσεται γεῦσιν ὄσφρησίν ἀφήν ἀκολασίαν δειλίαν ἀδικίαν ἀδελφὰ

4.20 Βιβλος K

91	προσυπερβάλλοντές ἤλειψαν όρατικοῦ βιασάμενοι κατηνάγκασαν πλινθουργεῖν όχυράς δοκοῦντι νῶ ἐνδείξασθαι πάθος τ' εὐπαθείας δυνατώτερον φρόνησις ἀφροσύνης ὑπήκοον ὑπηρετεῖν ἄττ' – elided from ἄττα
92	όφθαλμὸς διανγέστατος καθαρώτατος όξυωπέστατος καθορᾶν ἐνδεθείς ποτε – Observe the accent in the <i>previous</i> word δικτύοις ἐπιταγμάτων βαρυτάτων ἀνέχεται γεῶδες ἀργαλεωτάτων ἀτρυτοτάτων πόνων ὀδυνᾶται στένει
93	τεθησαυρισμένος κειμήλιον ἐκδακρῦσαι ὕγιῶς κατεστέναζαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων

	κατεστέναξαν φρονούντων υπερβαλλούσας σπουδὰς ἀργυρισμὸν ἡδοναῖς ἀπόλαυσιν εἰώθασι κατηφήσαι ἐκβοήσαι ἐπικουφίση ἐξέλεται
94	βεβαιότητα καθάπερ εἴρηται ἐξαπόστειλον τὸν λαόν, ἵνα με θεραπεύῃ ἐξαπόστειλον
95	ἴδιον θεραπευόντων οἰνοχόων σιτοποιῶν μαγείρων γεώδη διαπλάττειν αἰθέριον θεοφιλὲς προσθησαμένους
96	θεάσονται ἄτρεπτος ἐφέστηκε τά θ' ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, τὸ ὥσει ἔργον πλίνθου σαπφείρου καὶ ὡς ἂν εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ", τὸν αἰσθητὸν κόσμον, ὃν αἰνίττεται διὰ τούτων σαπφείρου αἰνίττεται
97	εὐπρεπὲς ἐταιρείαν ἐφίεσθαι δύναιντο φιλοσοφεῖν σπουδάζειν ἀκριβῶς

4.21 Βιβλος ΚΑ

98	ὑποπόδιον ἵν' ἐπιδείξῃ πεποιηκὸς παραστήσαι ἀπελευθεριαζούση κέχρηται ἐπιβέβηκεν οἰακονομῶν πηδαλιουχῶν κεχρημένος οὐ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός ἐκβῆναι συμβεβηκότων
99	παγκάλως φάναι ἐστάναι βεβηκέναι ὄψεως προσβολάς ὠκυτάτη παραθεούση
100	φαντασίαν ἐστώτων <τὸ> φορᾶς τάχος ἀνανταγώνιστόν περιδινεῖται ἀειδεῖ θειοτέρῳ διάνοιαν

4.22 Βιβλος ΚΒ

101	πυροῦντες συμβολικῶς πάθη κινητικωτάτῳ κραταιούμενοι
-----	--

	δορυφόρων καθαιρεθεῖεν ἀνατροπήν μηχανήματα συγκροτεῖται
102	ἐπιλέγεται ἐγένετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον μανὸν κεχυμένον φορᾶς ἀντίτυπον στερεὰν φύσιν πιληθὲν πυκνωθὲν λόγοις δυνατοῖς ἀποδείξεσιν ἐχυρωτάταις μετέβαλεν ἀνδρωθείσης τρόπον θεωρημάτων καταλήψεως ἡλικία διαρρεῖ ὕγρότητα μήπω δυναμένης ἐνσφραγιζομένους πήττειν διαφυλάττειν χαρακτῆρας καὶ ἡ ἀσφαλτος ἦν αὐτοῖς πηλὸς ἔμπαλιν πηλὸς
103	δοκοῦσι φαῦλοι ἀσθενῇ κραταιοῦσθαι ἀμεινόνων διαλυόμενα ρέοντα

	πήττειν ἐπ' ἔχυροῦ βάλωσι τοξεύσωσιν ἀρετήν δ' ἵλεως δεδεμένον ἐκνικᾶν ἀδιάλυτον ἀσφάλειαν ῥεούσης σπουδῆς μὴ ὑφεστῶς πλαδῶντα πηλὸν ἀναδείξας
104	πηλὸς συνεχεῖ ῥύσει γεῶδες αἰσθητὸν ἀμετάβλητον ἐξενίκησεν πηλὸν μετέβαλεν ἀθυμητέον βέβαια ἐρείσματα κράτει διακοπῆναι
105	τοιγαροῦν ἐπαλλήλῳ κατακλυσμῷ δίχα αἰσθήσεως τὴν κιβωτόν ... ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν ἀσφάλτῳ ἐνεργείας λωφήσαντος ἐπισχούσης ἐξελεύσεται χρησάμενος ἀσωμάτῳ

	ἀντίληψιν
106	φυτευθεῖς προσαγορευθεῖς κοσμοπολίτης ἐνδεθεῖς ἐπαληλιμμένῳ ἀσφαλτοπίσση δοκοῦντι <τῶν> ὑποκειμένων αἰσθήσει φαντασίας ἀσφαλῶς κεχωρηκέναι κατακλαίει ἀσωμάτου ἔρωτι τετυφωμένον ἐκκρεμασθεῖς ὥήθη συνόλως ἄτρεπτον ἰδρῦσθαι παγίως ὡσαύτως ἐστηλιτευμένου

4.23 Βιβλος ΚΓ

107	δεῦτε καὶ οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑποβάλλει νοῦν νομοθέτης δημιουργηθείσας ῥῆλαι περιφέρουσι ἐνιδρυμένας
108	εἰκός ἀρχέτυποι θειοτέρας κατασκευῆς

	λαχοῦσαι μιμήματα φθαρτῆς συνεστῶσαι διττὸν δημοκρατία χρώμενον ἰσότητα τιμώση πολιτεία δίκη κιβδηλεῦον παράσημον παρακεκομμένον νομίσμασιν ὀχλοκρατία ἄνισον ἀνομία καταδυναστεύουσιν
109	ἐγγράφονται πολιτεύματι πληθὺς διέζωσται εὐκοσμίας ἀκοσμίαν σύγχυσιν εὐσταθοῦς καταστάσεως ἀγαπῶσα
110	συνεργοῖς ἀρκούμενος προτρέπει ἀνυπερθέτως συντετάχθαι ἐπαίρει παραθήγει ἀτίθασον στίφος ἄσκησιν μελέτην προσλαβὸν ἀνύποιστον

111	οικοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν ὀχυρωσώμεθα φραξώμεθα κατατρεχόντων εὐμαρῶς άλισκοίμεθα διέλωμεν διανείμωμεν προσκληρώσαντες ἀλόγῳ μερίδι
112	ἐλώμεθα ἐκποδῶν
113	κατεσκευάσθω τυράνῳ βασίλειον ὀχυρώτατον βαινέτωσαν φθανέτω μεγαλαυχίας
114	ἀνθρωπείων
115	ὑπολείπεσθαι δυσώνυμον ποιήσωμεν ἑαυτῶν ὄνομα

4.24 Βιβλος ΚΔ

116	περιττῆς κεχυμένης ἀναισχυντίας συγκρύπτειν ὀφείλοντες προκάλυμμα
117	γλίχεσθε οἰκειοτάτου κᾶν – crasis for καὶ ἐάν ἡσυχάζητε προπέτεια ἀνδροφονίας μοιχείαις φθοραί

	ἀμέτροις ἐπιθυμία θράσους ἀπόνοια πανουργίας κλοπαὶ άρπαγῆς ψευδολογίαις ψευδορκίαι παρανομιῶν ἀσέβειαι
118	παραπλήσια ἐναυχῆσαι κάπισεμνύνεσθαι θηρωμένους ἐγκαλύπτεσθαι ἔνιοι ἄμαχόν νομισθῆναι καρπωσάμενοι ὀπαδὸς τίσεται μαντευομένους προορωμένους ὄλεθρον πρὶν διασπαρῆναι (Gen. 11, 4)
119	εἵποιμ' ἂν σκεδασθήσεσθε φροντίσωμεν ἁμαρτάνετε διασυνίστησιν ἐπικρεμαμένων ἀδήλως τιμωριῶν ὀκνοῦσι γνωριμώταται νομισθεῖσαι κατασκήπτειν συμβέβηκε
120	φauλότατοι λήσειν ὕφείξειν

	εισάπαν ισχύσαι διακρούσασθαι ἴσασιν σκεδασθήσονται
121	πρὶν ἡμᾶς διασπαρῆναι συνειδὸς ἐπιτηδεύοντας ἀθεότητα κεντεῖ συναίνεσιν ἐπισπάσασθαι ἀμείνωνος φύσεως ἐφορᾶσθαι ἐφεστάναι ἀδέκαστον ἐχθραίνουσιν συνηγόρους

4.25 Βιβλος ΚΕ

122	ἀπόγονοι μοχθηρίας γεννήσας ὁμώνυμον [καὶ] κτίζων εἰσάγεται πόλιν (Gen. 4, 17) γενητὰ θνητὰ οἰκοδομῶν θειοτέρας κατασκευῆς λαχόντων ἀνατροπῇ
123	ἐρμηνεύεται διάνοιαν χαρίζεσθαι καταλήψεις διανοήσεις μυκτῆρας ὁσφραίνεσθαι

	ὄργανα συνόλως
124	ταμιεύεται προσενεγκεῖν παραδείγματος ἐστῶτος πρωτότοκα ἔκγονα ἱεουργεῖ ὁμολογῶν συνίστασθαι
125	ἀσεβεῖ αὐτοκράτορα ἀνυπαιτίως ἀψευδῶς
126	ἐπιληπτότερον ἐλεγχόμενον ἡλέγχθη παρανοῶν ψευδομαρτυριῶν ἐάλωσαν ἀλόγοις δικασταῖς ἀπατᾶσθαι θέμις δεκάζεσθαι
127	σφαλλομένων κριτηρίων τάκολουθον ἐπομβρεῖ δωρεαὶ

4.26 Βιβλος ΚC

128	φιλαυτίας κλῆρον παραλαβόντες συναυξῆσαι γλίσχονται φιλάρετός μισοπόνηρος
-----	---

	παρελθοῦσα καθέλη ἐπετείχισαν ταλαίνη ἀναγραφομένη δεδήλωται
129	κατεσκευασμένον ὀχύρωμα πιθανότητος μετατραπῆναι μετακλιθῆναι
130	ὀχυρώματος καθαίρεσιν πειρατῆς φονῶν εὐτρέπιστα ἐρμηνεύεται πειρατήριον ᾧμοσε Γεδεὼν τοῖς ἀνδράσι Φανουὴλ λέγων· ἐν τῷ με ἐπιστρέφειν μετ' εἰρήνης τὸν πύργον τοῦτον κατασκάψω (Iud. 8, 9).
131	πάγκαλον πρεπωδέστατον αὔχημα μισοπονήρῳ ἡκονημένη καθαίρησιν ἀποστρέφειν διάνοιαν ὀσιότητος ἀναπείθοντα πέφυκεν ἀποκλῖνον ἀποστρεφόμενον
132	καθαίρέσεως παραδοξότατον ἐδημιούργησεν
133	ἄψασθαι περάτων συμβολικῶς ἄρισται θεῖαι φύσεις

	περιπολοῦσιν ἐλεῖν δεσπόζοντα δοῦλα μεθαρμόσασθαι
--	---

4.27 Βιβλος KZ

134	κατέβη κύριος ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον (Gen. 11, 5) τροπικώτερον ἀκουστέον προσιέναι ἀπιέναι κατιέναι συνόλως σχέσεις ἴσχεσθαι κινεῖσθαι ὑπερωκεάνιος μετακόσμιος ἔπος
135	ἀνθρωπολογεῖται παιδευομένων κατιόντι ἐπιλαμβάνειν ὠφελείας ἀπολείπειν
136	πεπλήρωται περιέχοντος συγγεγέννηκε πεποιηκὸς θέμις περιέχεσθαι πανταχοῦ τείνας ἀπολέλοιπε ἀοράτοις ἔσφιγξε δεσμοῖς λυθείη
137	ὑπεράνω

	δυνάμεων περιττεύειν διετάξατο κέκληται ἐτύμως ἐγκεκόλπισται διελήλυθε
138	ἀκατάληπτον καταληπτὸν ὧδε στὰς ἐγὼ πρὸ τοῦ σέ’ (Exod. 17, 6) καταλαμβάνεσθαι δείξεως φαντασίας ὑπερβαλὼν
139	μεταβατικῆς ἐφαρμόττει εὐώνυμα ἐπινοεῖται μετατρεπόμενος ἐναλλάττοι
140	ἦττον κατελθὼν προλήψει σαφῶς κατειληφώς προτροπῆς ἀβεβαίῳ εἰκασία ἀφεστῶς προπιστεύῃ διακύψας ἐπιμελῶς αὐγασάμενος ὄψιν ἀπλανῇ ἀπατεῶνος τίθεσθαι
141	πολιτευόμενοις ἀναγέγραπται δικαστήριον δεκάζεσθαι

	ταλαντεύει ἀπαγορευτικοῖς οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν” (Exod. 23, 1) παραδέχεσθαι κατάληψιν ὑστερίζουσα διελέγχεται γέμουσα ματαιιότητος
--	--

4.28 Βιβλος ΚΗ

142	τὸν θεὸν καταβεβηκέναι τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον θεάσασθαι ὃν ᾠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων (Gen. 11, 5) εὐαγῶν ἐπιχλευάζων ἀναδιδάσκει νομοθέτης ἀνοικοδομοῦνται περίοπτα ἐξεστηκότων
143	κατημαξευμένον ἱερωτάτοις χρησιμοῖς ἀναγεγράφθαι <νομίσης> ἀποκεκρυμμένον ἰχνηλατεῖται
144	ἐπιγραφόμενοι ᾠσανεὶ πολύθεον εἰσηγούμενοι στῖφος ἀπειρίαν πολυμιγίαν καταχέαντες δημιουργοὶ ἀκροπόλεως τάληθες ποιητικὰ συναύζοντες πόρνης ἀποκυθηθέντων οἶμαι

	διαφέροντες ἀπελήλακε “οὐκ εἰσελεύσεται ἐκ πόρνης εἰς ἐκκλησίαν κυρίου” (Deut. 23, 2) ἡγνόησαν
145	ἐπιστήμη κεχρημένοι προσαγορεύονται δεόντως καθὰ “υἱοὶ ἐστε κυρίου τοῦ θεοῦ” (Deut. 14, 1) “θεὸν τὸν γεννήσαντά σε” (Deut. 32, 18) “οὐκ αὐτὸς οὗτός σου πατήρ” (ibid. 6) διατεθεῖσι ἐμπειροπολέμων ἀντιτειχίζεται ἀνατροπὴν καθαίρεσιν
146	κἄν – crasis for καὶ ἐάν μηδέπω τυγχάνη ἀξιοχρεῶς προσαγορεύεσθαι σπουδαζέτω κοσμεῖσθαι ἀρχάγγελον πολυώνυμον ὑπάρχοντα εἰκόνα προσαγορεύεται
147	προήχθην ἐπαινέσαι “πάντες ἐσμέν υἱοὶ ἐνὸς ἀνθρώπου” (Gen. 42, 11) ἀειδοῦς ἱερωτάτου
148	πολλαχοῦ νομοθεσίας μεθ’ ὅρασιν δευτερείοις τετίμηται ὑφηγήσεως ἐναργεῖς τύπους ὑποκειμένων

149	ἄγαμαι βασιλικαῖς ἱεροφαντηθέντων ἀκμάσαντες βιώσαντες ἀνυπαιτίως ὕμνήσαντος Δαβὶδ ἀναγράφονται (III Reg. 15, 11 IV Reg. 18, 3 al.) πρόπαπποι ἀπαθανατιζομένων ἀρεταῖς φθαρτῶν καλοκάγαθίας
-----	--

4.29 Βιβλος ΚΘ

150	σεμνυνομένων “ἰδοὺ γένος ἐν καὶ χεῖλος ἐν πάντων”(Gen. 11, 5) συγγένεια ἀρμονία συμφωνία ἡλλοτριωμένου μηδ’ ἀπάδοντος ἀμούσων φωνητήριον φθόγγοις ἐκμελές ἀπῳδὸν μετρίως ἀναρμοστίαν ἄκρως ἡρμωσμένον ἀσύμφωνον συμφωνίαν ἄγον
151	πολίτιδος κατασκευαστὸν παραπλήσιον ἀμφημεριναὶ διάτριοι τεταρταΐζουσαι περίοδοι

	νύκτωρ κατασκήπτουσι
152	“καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι” (Gen. 11, 6) σχετλιασμοῦ λέλεκται ῥαδιουργοῖς ὁμοφύλους ἐξήρκεσεν ὀλυμπίων ἐπιβαίνειν ἐτόλμησαν
153	ὄφελος ἀθλίοις ἐθελήσωσιν ἀνύτουσιν βεβαιούμενοι βουλαῖς ἀγνώμοσιν ἐπιλογισθέντα ἀσεβοῦντες ἄζήμια ἀπήμονα θεῖα πλημμελεῖν δυσκάθαρτοι
154	ἤρξαντο ποιῆσαι κορεσθέντες <γὰρ> παρανομεῖν ἄπληστοι θαλάττη ἔλαχε μετατάξασθαι διενοήθησαν κακηγορεῖν ἔθος διαθεῖναι παράπαν κακηγορουμένοις ἐπιφέρει ἐξίσταται καταιτιωμένοις

	συμφορὰς ἀνηκέστους
155	ἀδυνατήσαντες ἀσεβείας διαπραξαμένους αἰτιατέον τετελειωκέναι τελειώσαντας λέγη “κύριος κατέβη ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον” “ὠκοδόμησαν” ἤδη (Gen. 11, 5)

4.30 Βιβλος Α

156	τετελεσιουργῆσθαι κατασκευὴν ἐνάργεια ὁτιοῦν μέρος ἀμήχανον ψαῦσαι ἔμπροσθεν κέντρον περιφερείας ᾗπτεται αἵθειν καίειν εἰρημένον
157	μάρτυς μοῖρα ἀφεστῶς μυχῶν ἀκτῖνας ἐπιπέμπων ἀνατείνοντα σφαίρας ψυχρὸν ἀλεαίνει καταφλέγει ἀφέστηκεν ἐγκάρσια

	παράβλεπται ἀλεαίνει προσανακαίει
158	ἀναβαίνειν τολμῶντας ἐμπεπρῆσθαι κεραυνωθέντας ἀτελοῦς μεγαλουργηθείσης ἐπινοίας αἰνίττεσθαι “ἐπαύσαντο” γάρ φησιν “οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον” (Gen. 11, 8) δήπου τελειώσαντες τελεσιουργῆσαι κωλυθέντες ἐπιγενομένην σύγχυσιν ἐκπεφεύγασιν διαπράξεων βουλεύσασθαι ἐγκεχειρηκότες

4.31 Βιβλος ΛΑ

159	γοῦν οἰωνόμαντιν τερατοσκόπον ἀβεβαίους εἰκασίας ματαιάζοντα μάταιος ἐρμηνεύεται τῷ ὁρῶντι καταράσασθαι εὐφήμους κιβδήλου βλάποντα στοχασμὸς ἐπιστήμη
-----	---

	ένθουσιασμοῦ μαντεία νηφούση
160	ἐνέδρας ἐπιχειρήσας ἀνελεῖν δυνηθῇ κτεῖναι ἀνδροφόνων ὑποχος δίκη καθέστηκεν “ἐὰν τις ἐπιθῇται τῷ πλησίον ἀποκτεῖναι αὐτὸν δόλῳ καὶ καταφύγῃ, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου λήψῃ αὐτὸν θανατῶσαι” (Exod. 21, 14) δόλῳ ἀνήρηκεν ἡγήσατο ἀδίκημα ἀνιέρῳ χρησάμενον
161	ἀνιέρος ἀρετῶν κτησεί προσβολῆς καταφύγῃ ἀποδιδράσκειν ἐγκλήματα ῥύεσθαι ἄγος βωμῶν
162	ἀθεότητι συγκροτούντων ὀρίζει ἀφρόνων βλάβην ὠφέλειαν ὑποτοπήσουσιν “οὐ γὰρ ἐκλείψει ἀπ’ αὐτῶν πάντα ὅσα ἂν ἐπιθῶνται ποιεῖν” (Gen. 11, 6) ἀμέτρου κακοδαιμονίας φρενοβλαβέστατος ἐπιθῇται <μῆ>

	ὑστερίζειν φθάνοντα προαπαντᾶν χρείας
--	--

4.32 Βιβλος ΑΒ

163	φρονήσεως χηρευούσης ἐπίδειξις ἀμαρτάνειν ἐμποδών εὗξαιτο ἀνιάτως ὑποθέσεως ἐπιλιπεῖν κλέπτειν μοιχεύειν ἀνδροφονεῖν ἱεροσυλεῖν ὁμοιοτρόπων ἐπιτιτιθέμενος εὐοδῇ μυρία κωλυσιεργήσοντα κωλυθεῖς ἀποβάλλει ἀδεία ἐπεξεληθὼν ἀναδέξεται
164	τυράννων τύχας ζηλοῦτε εὐπετῶς ἐπεξίσιν ἐκλελυττηκῶς κᾶκτεθριωμένος τέκη ἐπιστένειν ἀπορία ἀσθένεια λυσιτελές

	περιουσία ὠφελιμώτατον
165	ἀφρόνων ἡσθημένος ὄσιν κακοδαιμονίας ὑπερβολὴν διαμαρτάνειν ἐκεχειρία παρρησίας “μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναι” (Gen. 4, 13) παγχάλεπον ἀχαλίνωτον ἐαθῆναι ἀτίθασον μόλις ἡνίαις ἐπανατάσεως μαστίγων κατασχόντα πραῦναι
166	διόπερ λόγιον ἵλεω μεστὸν ἡμερότητος χρηστὰς ὑπογράφον ἐρασταῖς ἀνήρηται τοιόνδε “οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ’ οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω” (Jos. 1, 5) χαλασθέντων διεκρατεῖτο παρέπεται συμφορά καταλειφθῆναι περιῆψεν ἀρρήκτους σφίγξας ἄλυτα βεβούληται

167	ἐτέρωθι “πάνθ’ ὅσα δεσμῷ καταδέδεται, καθαρὰ ἐστίν” (Num. 19, 15) ἀκαθάρτου φθορᾶς αἴτιον διάλυσις ἐπεξιόντα κατορθοῦντα ἀποτυγχάνοντα οἰκτίζου ἀφορία διατελεῖ
-----	---

4.33 Βιβλος ΛΓ

168	σκέψασθαι παρέργως “δεῦτε καὶ καταβάντες συγγέωμεν ἐκεῖ αὐτῶν τὴν γλῶτταν” (Gen. 11, 7) συγγέωμεν τάνθρωπου κατασκευῆς ἀναγέγραπται
169	“εἶπε” γάρ φησι “κύριος ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν” τοῦ “ποιήσωμεν” (Gen. 1, 26) ἐμφαίνοντος “εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ, γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἷς ἡμῶν, τῷ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν” (Gen. 3, 22)
170	λεκτέον ἰσότιμον ὑφέστηκε πρυτανεύειν διοικεῖν θέμις σύμπαντα οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεὺς λέγοιτ’ ἂν ποιητήν δεσπότην ἀναγκαῖον

4.34 Βιβλος ΑΔ

171	προδιομολογηθέντος ἀκόλουθον εἴη συνυφαίνειν ἀρμόζοντα σκοπῶμεν ἀμυθήτους ἀρωγούς ἐμφέρονται κολαστήριοι ἐπιζήμιον ἀμαρτημάτων κώλυσις ἐπανόρθωσις
172	ἀσώματος νοητὸς ἐπάγη ἀρχέτυπον συσταθείς
173	καταπλαγέντες ἐξεθείωσαν αἰδεσθέντες ἀπόνοιαν κατιδὼν “κύριε, κύριε, βασιλεῦ τῶν θεῶν” (Deut. 10, 17) <εἰς> ἐνδειξιν ὑπηκόους διαφορᾶς
174	ιερώτατος ὀπαδὸς εἴωθε θεσπιωδὸς ἀρμοττούσαις διακεκοσμημένον τάξεσιν ὑπηρέτην θεραπευτήν διακοσμήσαντος ταξιαρχοῦντι θεσμὸν

	ἔπεται λιποταξίου θέμις άλωναί
175	ἐμπρεπὲς ὁμιλεῖν ὕπηρεσίας ἀρμόττει πήγνυσθαι δεῖσθαι ἐθέλοι δημιουργῆσαι, <συμπράξεως> ὕπηκόοις δυνάμεσιν διαπλάττειν ἐφῆκεν εἰσάπαν αὐτοκράτορα τελεσιουργεῖν ἐπιστήμην πλημμεληθείη ἀφικνουμένων

4.35 Βιβλος ΛΕ

176	προτυπῶσαι λεκτέον ἄλογον λογικὴν μοῖραν ἐτμήθη φθαρτὸν ἀθάνατον εἶδος περιπολοῦσι
177	ἀμέτοχοι ἀκήρατον εὐδαίμονα κλῆρον λαχοῦσαι

	ἀνηνύτων ἐνδεθεῖσαι ἀμέτοχοι <αἰ> ἀλόγων παρόσον ἀμοιροῦσαι διανοίας λογισμοῦ συμβαινόντων ἀδικημάτων ἀλίσκονται
178	σχεδόν ἐπιστήμην αἰρεῖται φauλότατα προνοίας ἀμαρτήμασι καταγινώσκεσθαι
179	προσηκόντως περιῆψε ὑπάρχοις ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατορθώσεις ἀναφέρονται πανηγεμόνι ἐμπρεπές δημιουργῆσαι ἐπέτρεψε ἀντίπαλον ἐκούσιον συμπλήρωσιν κατασκευασθὲν ἀναδειχθῆναι

4.36 Βιβλος Λς

180	λελέχθω λελογίσθαι παράπαν τελειότατον
-----	--

	ἐμπρεπέστατον δημιουργεῖν ἄριστα πονηρῶν κολάσεις βεβαιοῦσθαι
181	τελειωθέντος ἀσκήσεως “ὁ θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητος, ὁ ἄγγελος ὁ ρυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν” (Gen. 48, 15. 16) γνήσια φιλαρέτους τρέφει ἀναφέρεται μοῖρα ἐπιτέτραπται κολάζειν αὐτοκράτορα φθορὰν τεινόντων κατάρχη
182	“ δεῦτε καὶ καταβάντες συγχέωμεν” ἐπάξιοι ἵλεως εὐεργέτιδας φιλοδώρους τιμωρίαις ὠφελίμους ᾠρισεν ἐπανορθώσεως ἀξιωθῆναι πηγὰς ἀεννάων ἀμιγεῖς φυλαχθῆναι

4.37 Βιβλος ΑΖ

183	σύγχυσις ἐρευνητέον ἐρευνήσομεν
-----	---------------------------------------

	ἤδειμεν ἐμφέρειαν ἐγνωρίσαμεν ῥάδιον δῆλα γένοιτ' ἂν ὁμοιότητα
184	συγχύσει πράγματα ὅμοια μίξις κρᾶσις ξηραῖς οὐσίαις δοκιμάζεται
185	διαφερόντων παράθεσις σωρὸν ποιήσκει πυροὺς ὀρόβους ἄττα εἶδη τ σπαρτῶν ἀνομοίων μερῶν ἄλληλα εἰσδυομένων ντιπαρέκτασις ἐπιτεχνήσει διακρίνεσθαι
186	ἀποτελεῖν κρᾶσιν κραθὲν ἦττον ἀναπλοῦσθαι ἀπετελέσθη ποιότητας σπόγγῳ ἡλαιομένῳ ἀναλαμβάνεσθαι ἐπειδὴ περ

	κράματος ἀλλότριον ὕπολείπεσθαι
187	σύγχυσις μέρεσιν ἀντιπαρεκτεινομένων διαφερούσης ιατρικῇ τετραφαρμάκου συντέτευχε κηρὸς στέαρ πίττα ῥητίνη συντεθείσης ἀμήχανον συνετέθη διακριθῆναι ἡφάνισται ἐξαίρετον
188	ἀπειλῇ σύγχυσιν ἀσεβέσι λογισμοῖς ἀφανισθῆναι συνερανισθὲν σύννοδός συμφωνία περιβάληταί καθαίρεσει ἀμείνωνος μοίρας
189	“συνγέωμεν ἐκεῖ αὐτῶν τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τὴν φωνὴν τοῦ πλησίον” (Gen. 11, 7) κωφὸν ἐργασώμεθα ἀφιέν <φωνήν> συνηχοῦν βλάβης

4.38 Βιβλος ΚΗ

190	ἐμφανέσι προχείροις ἐπακολουθοῦντες διαλέκτων ὑπογράφεσθαι αἰτιασάμενος παρακαλέσαιμ' ἂν στήναι μετελθεῖν τροπικὰς ἀποδόσεις νομίσαντας ῥητὰ χρησμῶν σκιάς ώσανεῖ ἐμφαινομένας ὑφεστῶτα
191	ἀφορμὰς τυφλοῖς διάνοιαν ἀμέλει σύγχυσιν προσεῖπε ἐδήλου κἄν – crasis for καὶ ἐάν ὄνομα εὐθυβολώτερον ἐπεφήμισεν συγχύσεως διάκρισιν τεμνόμενα ἔμπαλιν
192	σύγχυσις ἀπλῶν συμπεφορημένης πλείω τομή συντέτευχεν τμήματα

	προσεχεστέροις κυριωτέροις ἐχρήσατο διανέμησιν διάκρισιν ὁμοιότροπον σύγχυσιν
193	σπουδῇ διαλῦσαι στίφος ἀκυρῶσαι ἀνελεῖν ἀφανίσει διαφθεῖραι δειναῖς ὠχυρώσατο παρανομίαις, καθελεῖν
194	πλάστης ἂν ἀκούσειαν θεάσαιο χυλὸς ὄσφροίτο γεύσαιντο πάθοι ῥῆξαι φωνήν δύναιτ' ἂν
195	τεχνίτης λυσιτελές ἀσυγχύτοις ὠφέλειαν ἀφηρῆσθαι <σύγ>χυσιν ἀχθῆναι παντελεῖ συμφωνήσαντα ἀμείνοσι γένηται
196	παρὸ “διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ἐκεῖθεν” (Gen. 11, 8) ἐσκέδασεν ἐφυγάδευσεν

	ἀφανεῖς <ἀγαθῶν, κακῶν δὲ αἷτιον τὸ διασπείρειν> ἐπιδόσεως αὐξήσεως γενέσεως ἀπωλείας φθορᾶς φυτουργὸς καλοκάγαθίαν διασπείρειν ἐλάυνειν ἐπάρατον παύσωνται ἀθεότητος πύργον οἰκοδομοῦντες μισᾶρετοι τρόποι
197	σκεδασθέντων πεφενγότες τυραννίδα ἀφροσύνης ἐνὶ κηρύγματι κάθοδον εὐρήσουσι βεβαιώσαντος <θεοῦ> κήρυγμα διείρηται “ἐὰν ἦ ἡ διασπορά σου ἀπ’ ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, ἐκεῖθεν συνάξει σε” (Deut. 30, 4)
198	συμφωνίαν ἐμπρεπὲς ἀρμόζεσθαι οἰκειότατον σύγχυσις ἐναργής ἄφρων πράξεσιν ἀδοκίμοις πεφορημέναις

5. Translation

5.1 Βίβλος Α

About these matters the things that have been spoken suffice. It is essential that these things must be considered in order and not cursorily, but what, concerning the confusion of tongues, is the study. For this is what it says: And there was in all the earth, one language, and one tongue to everyone. Now it happened that in their movement from the east they found a plain in the land called Shinar and they dwelt there. And men said to their neighbours, come, let us make bricks, and bake them with fire, and they had brick to stone and asphalt as clay. They said, 'Come hither, let us build with them a city and a tower, whose head will be up to heaven, and let us make a name for ourselves for broadcasting upon the face of all the earth.' The Lord came down to see the city and the tower which the sons of man had built. The Lord said, 'Behold, there is one nation and one tongue of all; they have begun to do this and now whatever they desire to do they will not abandon; come let us go down and there confuse their language, in order that each may not hear the voice of his neighbour. And the Lord scattered them from there upon the face of the whole earth; then they ceased from building the city and the tower. Because of this the name of the place was called confusion because there the Lord confused the language of the whole earth, and from there the Lord scattered them upon the face of the whole earth.

5.2 Βίβλος Β

² Those who are unable to bear the condition and rights of citizenship always attend to the fault and accusation of the laws; to these and to those like them as their approach to ungodliness, the impious,

5.3 Βίβλος Γ

6

5.4 Βίβλος Δ

9

5.5 Βίβλος Ε

14

5.6 Βίβλος Ϛ

16

5.7 Βίβλος Ζ

21

5.8 Βίβλος Η

26

5.9 Βίβλος Θ

5.10 Βίβλος Ι

5.11 Βίβλος ΙΑ

5.12 Βίβλος ΙΒ

5.13 Βίβλος ΙΓ

5.14 Βίβλος ΙΔ

5.15 Βίβλος ΙΕ

5.16 Βίβλος ΙΣ

5.17 Βίβλος ΙΖ

5.18 Βίβλος ΙΗ

5.19 Βίβλος ΙΘ

5.20 Βίβλος Κ

5.21 Βίβλος ΚΑ

5.22 Βίβλος ΚΒ

5.23 Βίβλος ΚΓ

5.24 Βίβλος ΚΔ

5.25 Βίβλος ΚΕ

5.26 Βίβλος ΚΣ

5.27 Βίβλος ΚΖ

5.28 Βίβλος ΚΗ

5.29 Βίβλος ΚΘ

5.30 Βίβλος Λ

5.31 Βίβλος ΛΑ

5.32 Βίβλος ΛΒ

5.33 Βίβλος ΛΓ

5.34 Βίβλος ΛΔ

5.35 Βίβλος ΛΕ

5.36 Βίβλος ΛΣ

5.37 Βίβλος ΛΖ

5.38 Βίβλος ΛΗ

6. Commentary

6.1 Βίβλος Α

6.2 Βίβλος Β

6.3 Βίβλος Γ

6.4 Βίβλος Δ

6.5 Βίβλος Ε

6.6 Βίβλος Ϛ

6.7 Βίβλος Ζ

6.8 Βίβλος Η

6.9 Βίβλος Θ

6.10 Βίβλος Ι

6.11 Βίβλος ΙΑ

6.12 Βίβλος ΙΒ

6.13 Βίβλος ΙΓ

6.14 Βίβλος ΙΔ

6.15 Βίβλος ΙΕ

6.16 Βίβλος ΙϚ

6.17 Βίβλος ΙΖ

6.18 Βίβλος ΙΗ

6.19 Βίβλος ΙΘ

6.20 Βίβλος Κ

6.21 Βίβλος ΚΑ

6.22 Βίβλος ΚΒ

6.23 Βίβλος ΚΓ

6.24 Βίβλος ΚΔ

6.25 Βίβλος ΚΕ

6.26 Βίβλος ΚϚ

6.27 Βίβλος KZ

6.28 Βίβλος KH

6.29 Βίβλος KΘ

6.30 Βίβλος Λ

6.31 Βίβλος ΛΑ

6.32 Βίβλος ΛΒ

6.33 Βίβλος ΛΓ

6.34 Βίβλος ΛΔ

6.35 Βίβλος ΛΕ

6.36 Βίβλος Λς

6.37 Βίβλος ΛΖ

6.38 Βίβλος ΛΗ

7. Critical Notes

7.1 Βίβλος Α

7.2 Βίβλος Β

7.3 Βίβλος Γ

7.4 Βίβλος Δ

7.5 Βίβλος Ε

14	ἀφιλονείκως <ταμεινόμενοι> ταμεινόμενοι has been added by Cohn & Wendland

7.6 Βίβλος Σ

19	<έν>διαιτώμενος The codices read διαιτώμενος, έν has been added by Mangey.
20	τὴν <τῶν> ἐκ προνοίας τῶν has been added by Mangey.

7.7 Βίβλος Ζ

23	σύμβολον has been added by Mangey, with σημεῖον as an alternative

8. Vocabulary Greek - English

Words marked with an asterisk (*) are worth learning

9. Vocabulary of Names

There are many names, both of people and places, that occur in these letters and these are listed here.

[illegible]

Document Control

Document Version Control	
Document Classification:	Language Courses
Document Title	ἐροῦμεν – Intertestamental Greek Liber 1513
Author:	Steve Watkins
Reviewer:	

Document History			
Issue Number	Date	Issued by	Change Description
0.1	15 Oct 2018	Steve Watkins	Initial Draft
1.0	20 Dec 2021	Steve Watkins	Latin translation added